ՎԱՉԱԳԱՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Հանրակրթական դպրոցի
առաջին դասարանի համար

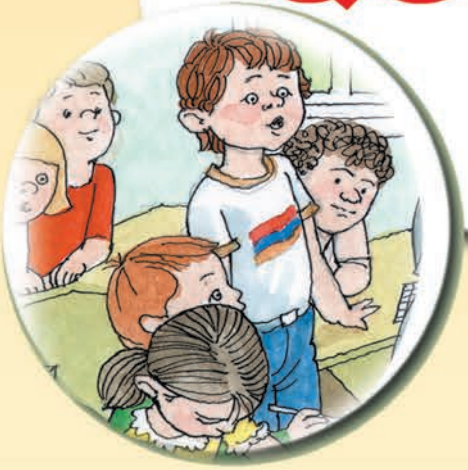

Նկարիչ՝
Ռուբեն Հակոբյան

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

ՄԱՆՄԱՐ
MANMAR
Երևան • 2022

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.1(075.3)
ԳՄԴ 81. 2 Հ g72
Ս 259

Սարգսյան Վ.
Ս 259 Այբբենարան: Դասագիրք հանրակրթական դպրոցի
1-ին դաս. համար/ Վ. Սարգսյան
-Եր.: ՄԱՆՄԱՐ, 2022.-156 էջ:

ISBN 9978-9939-62-176-0

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.1(075.3)
ԳՄԴ 81. 2 Հ g72

© ՍԱՐԳՍՅԱՆ Վ. Ա., 2010
© ՄԱՆՄԱՐ, 2010

ԲԱՐԻ

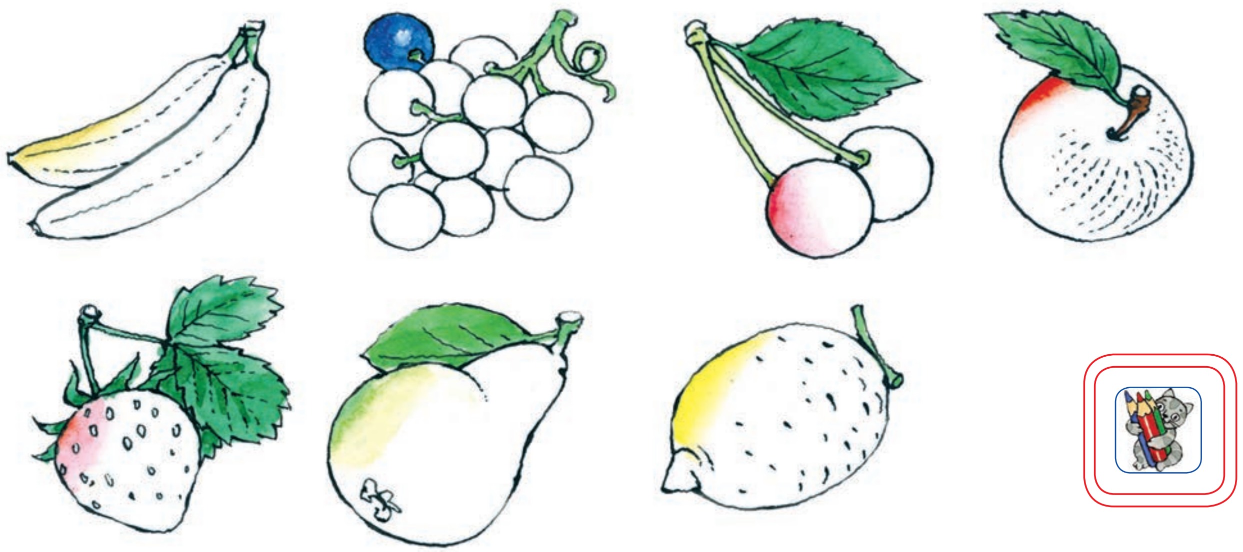

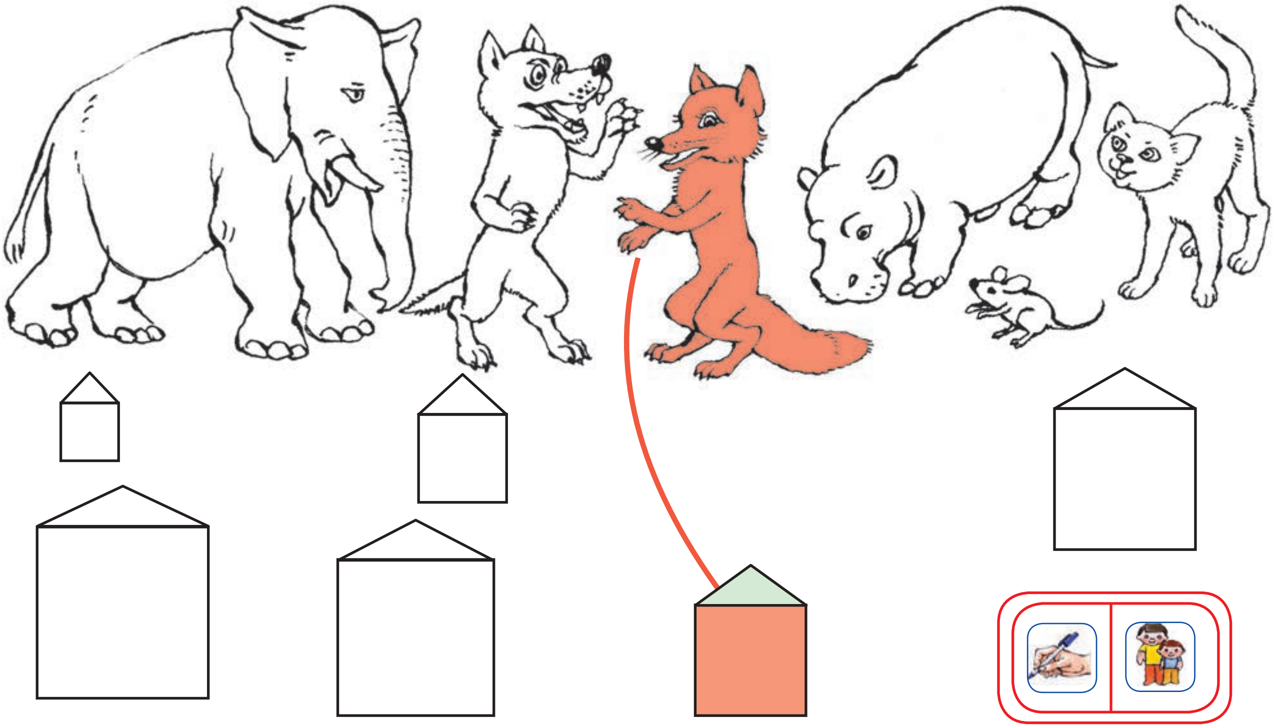

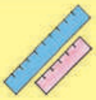

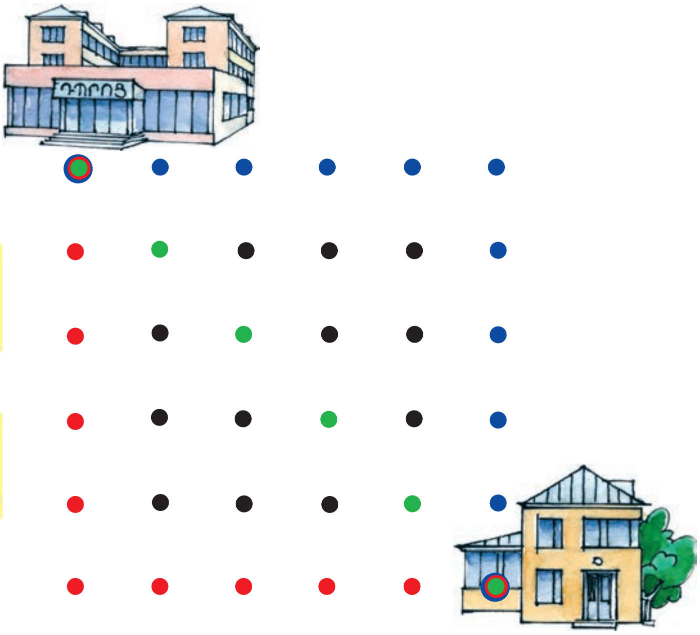
ԴՊՐՈՑ

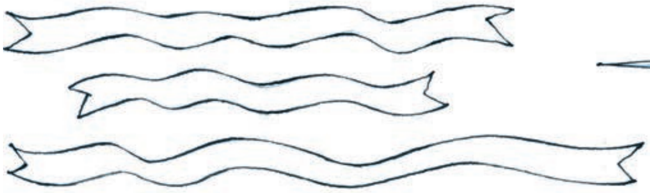

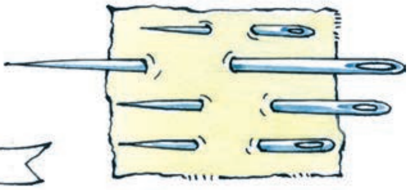

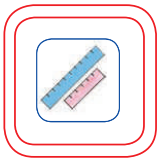

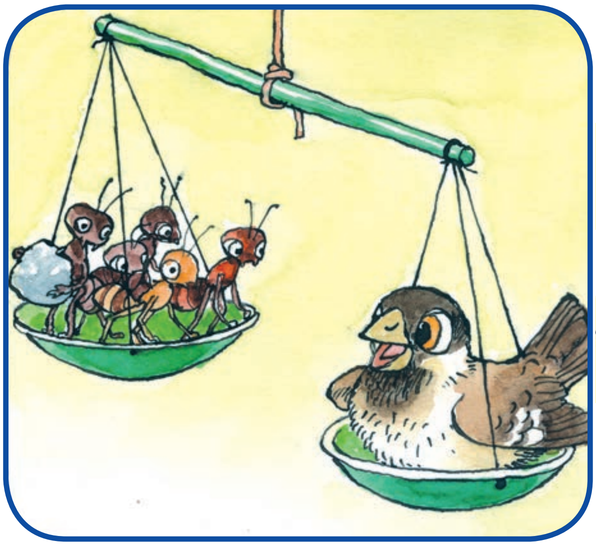

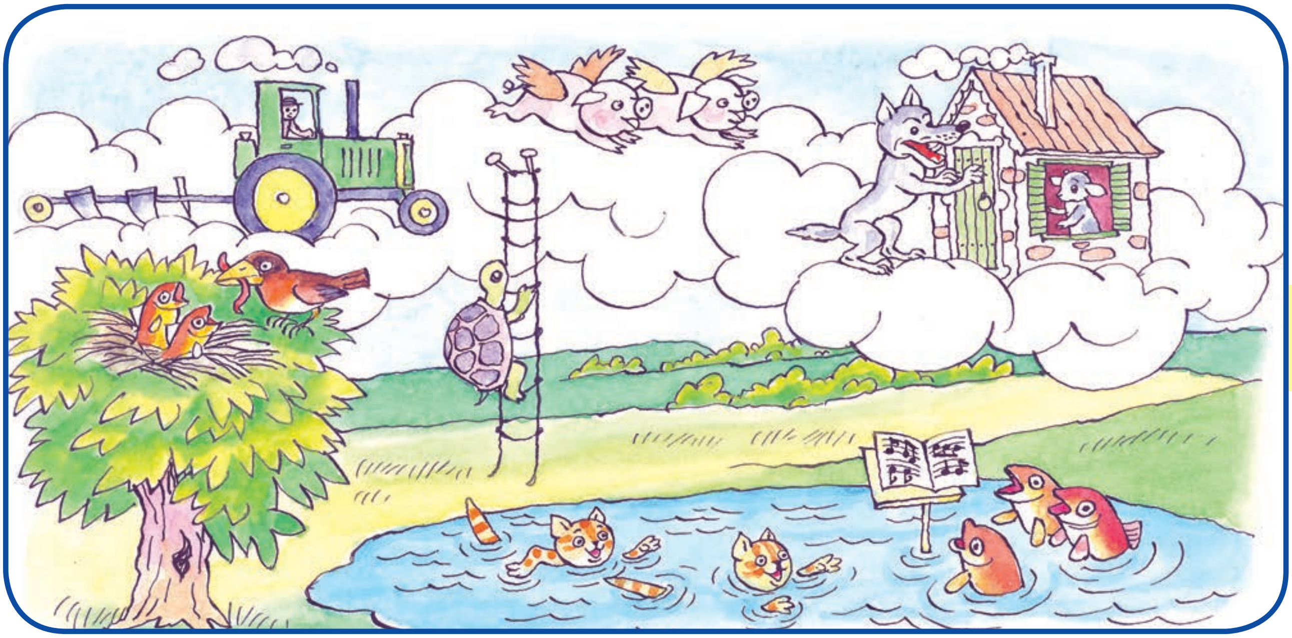

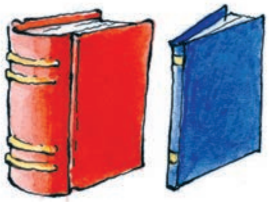

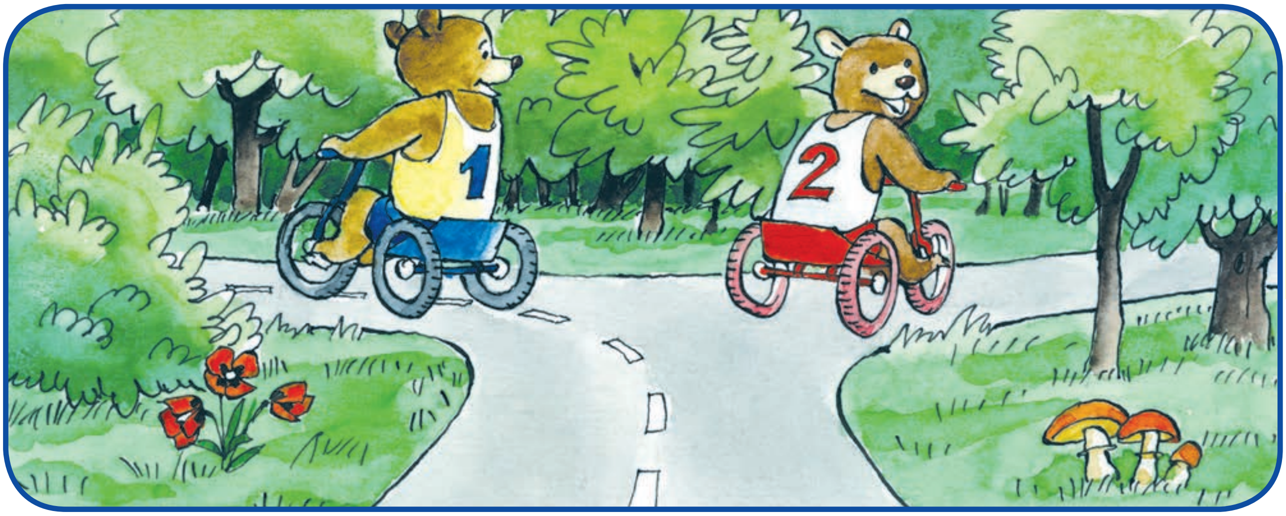

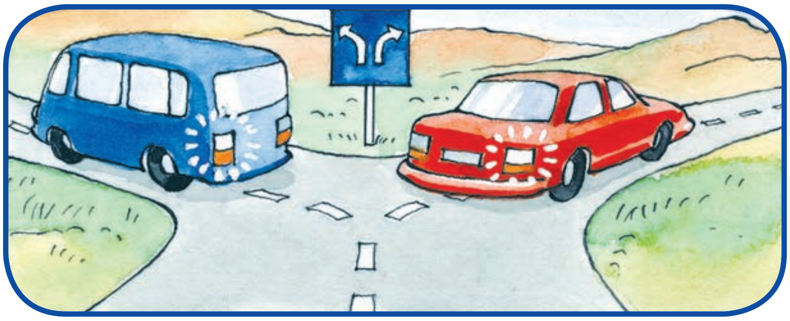

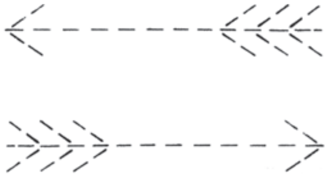
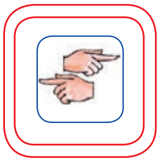

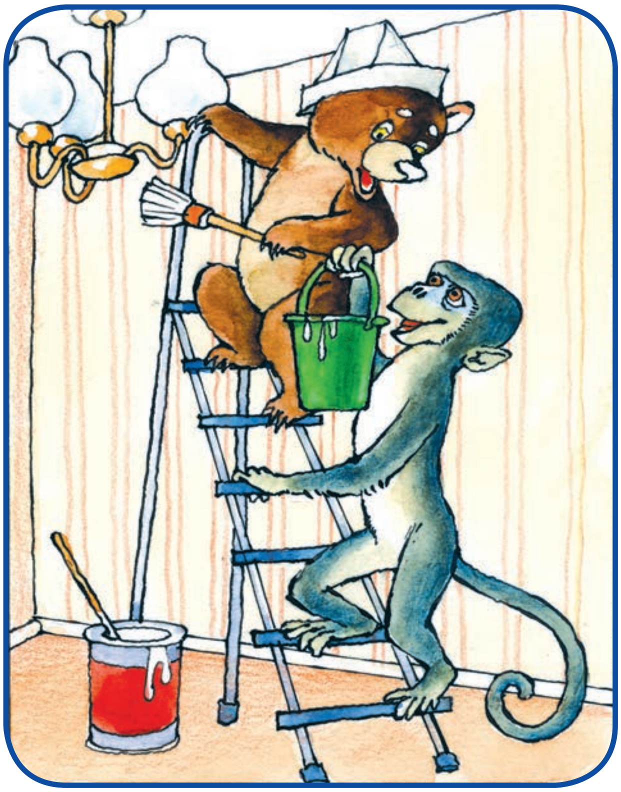

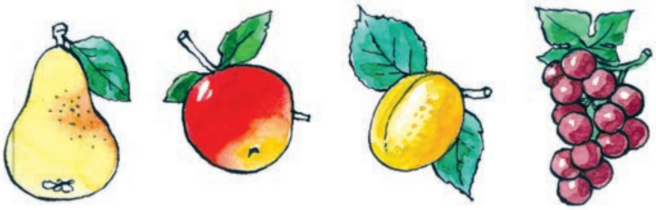

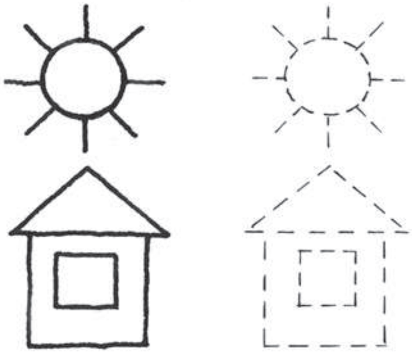

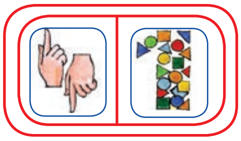

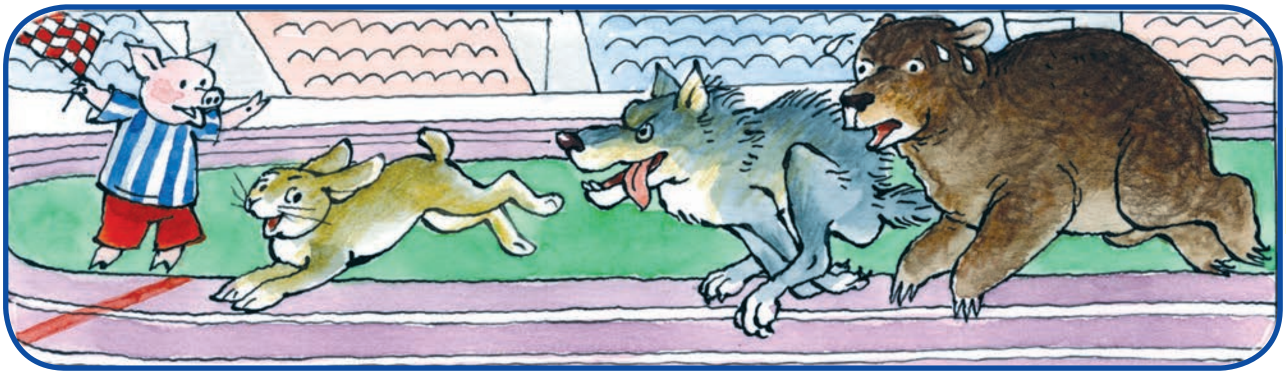

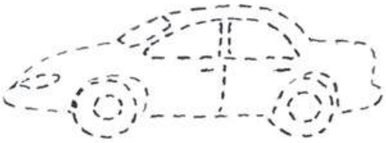

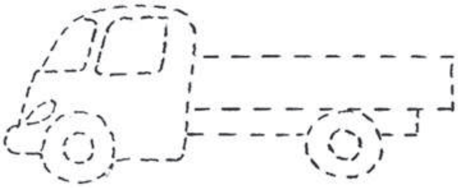

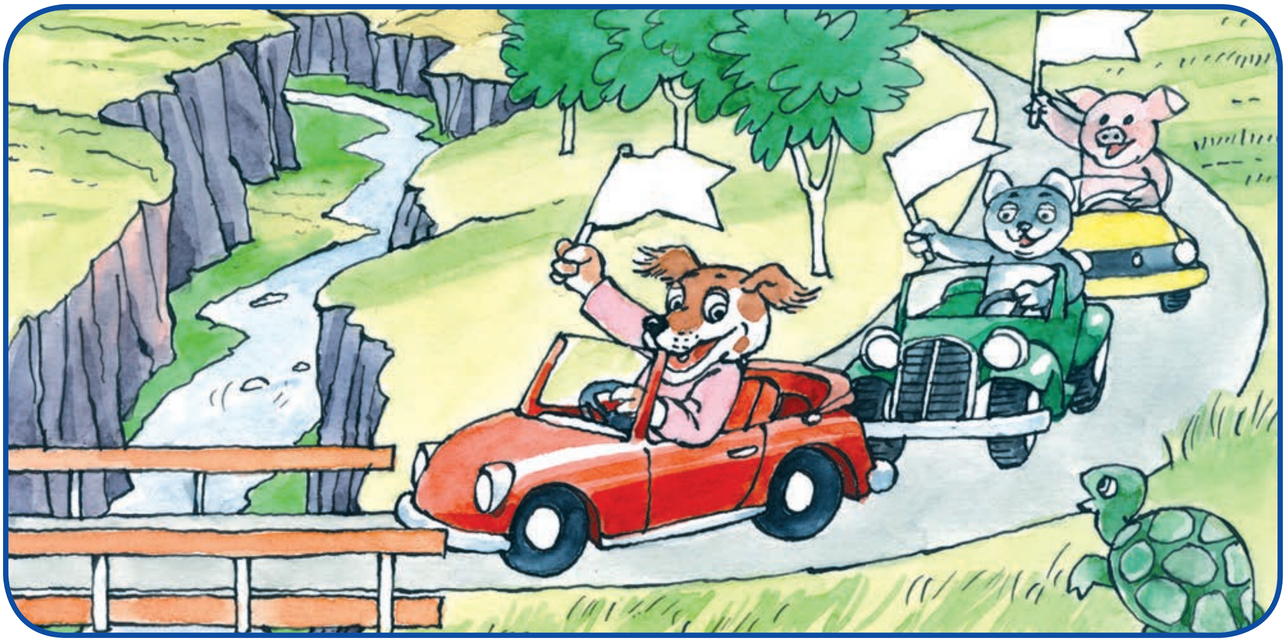

ԲԺԻՇԿ

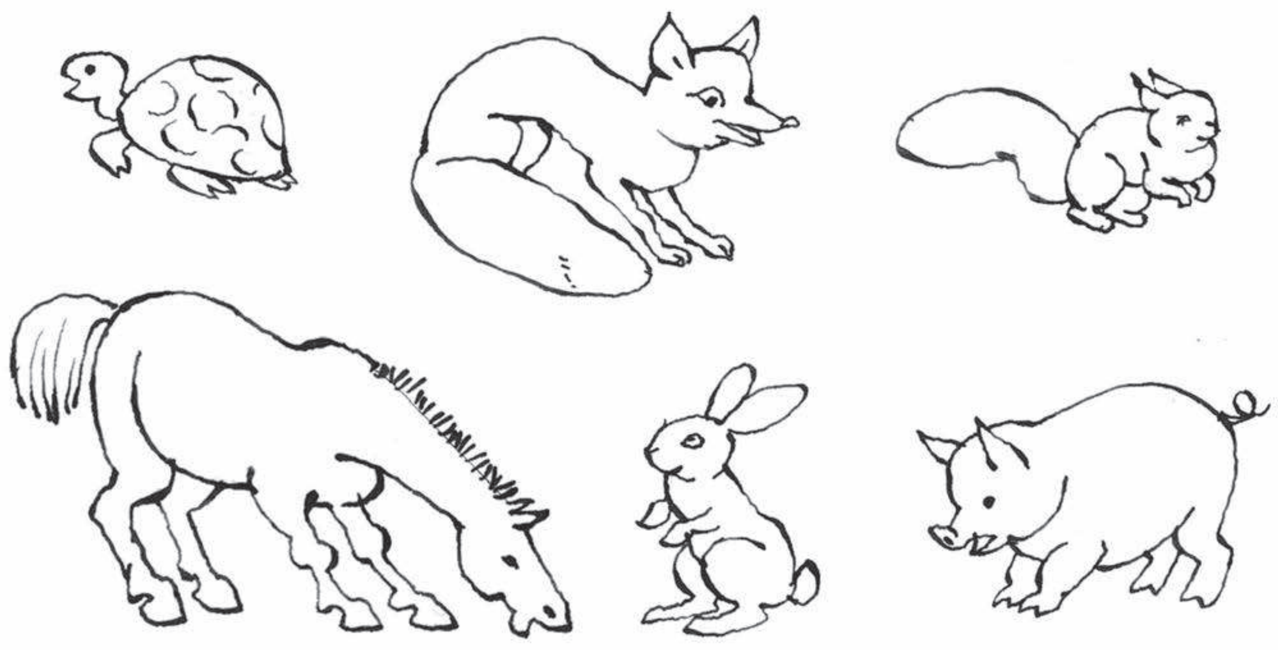

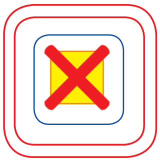

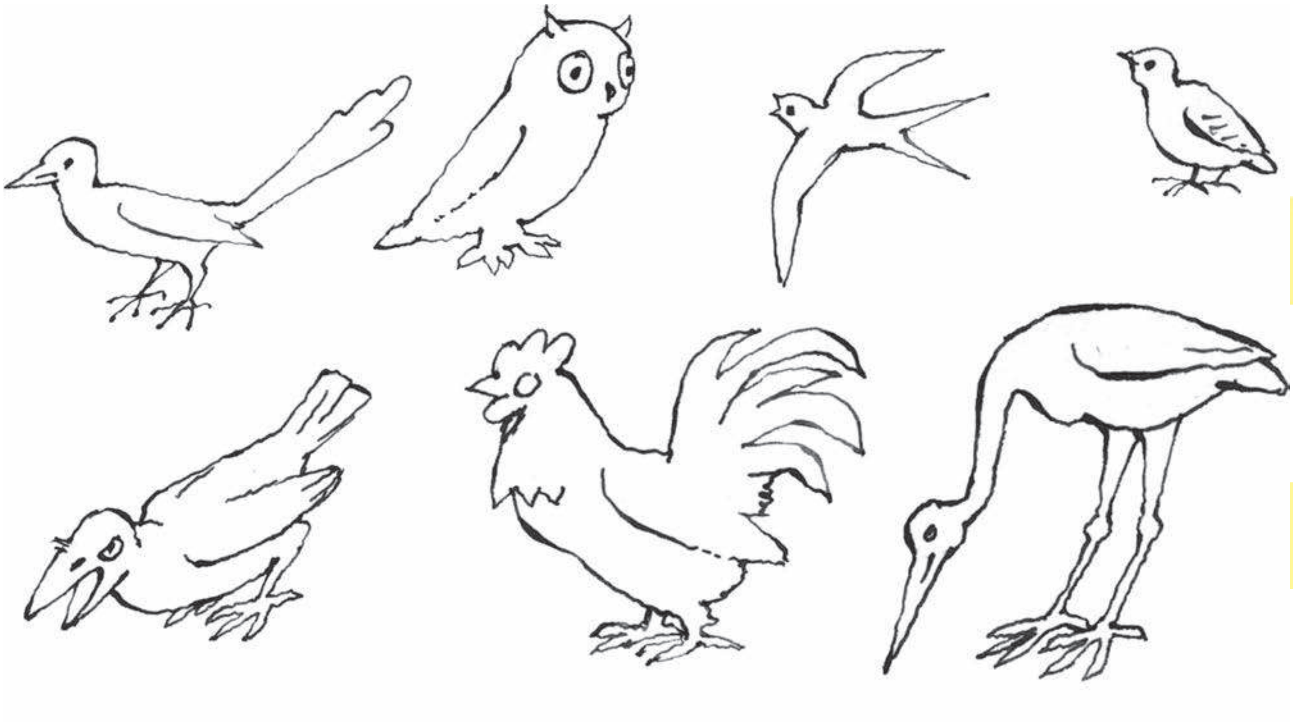

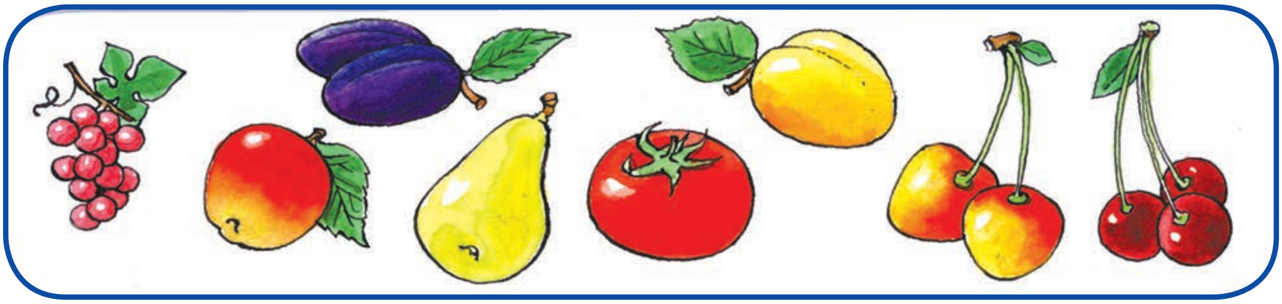

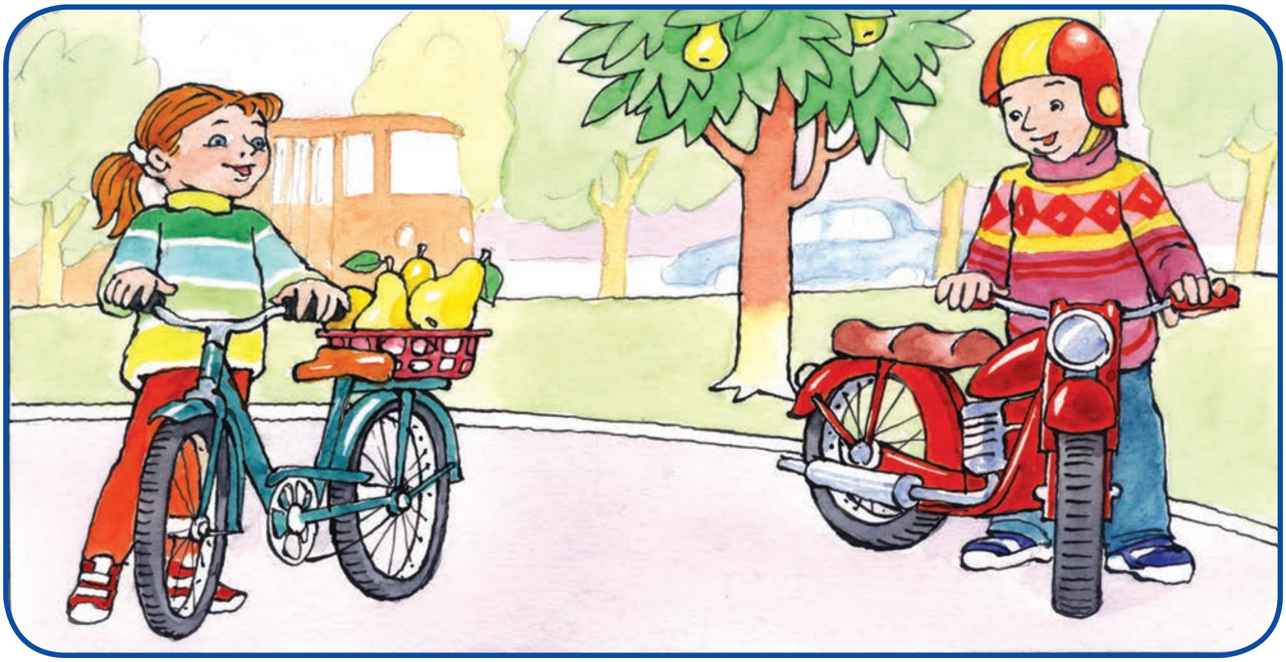

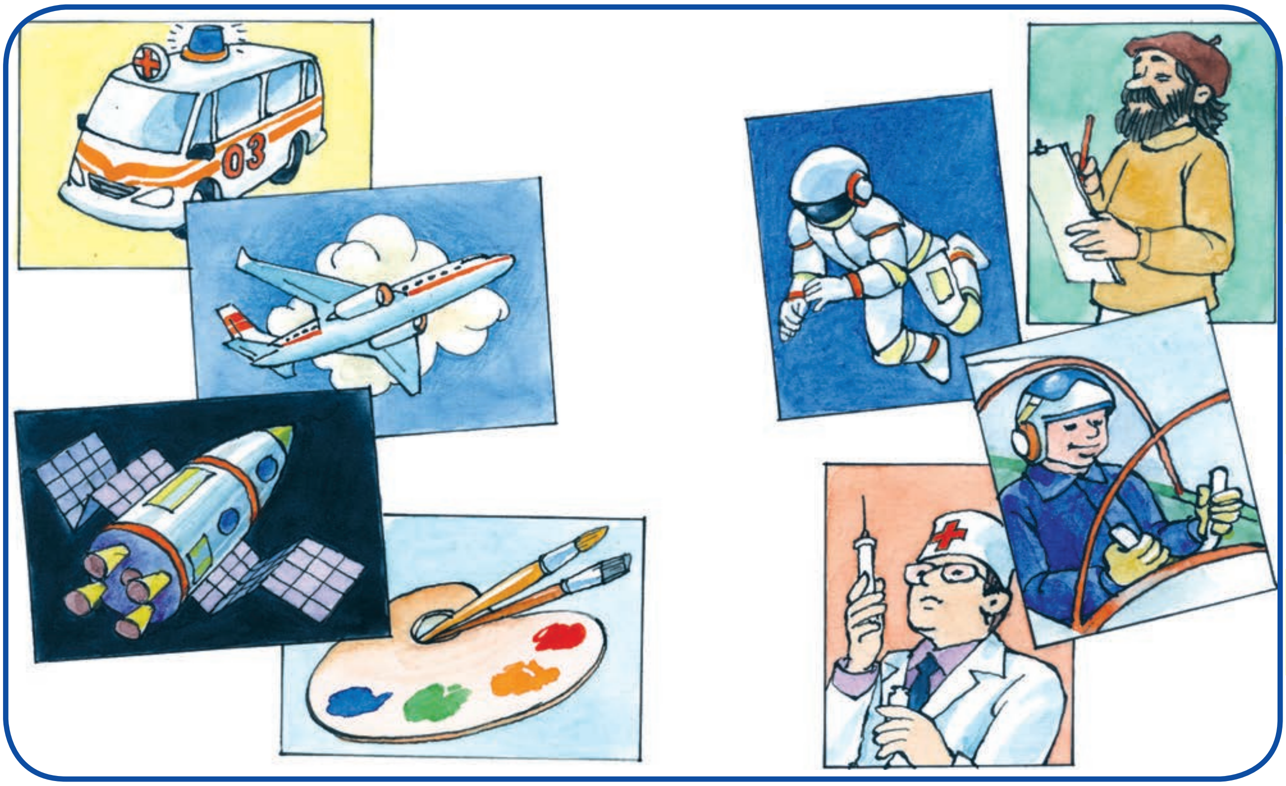
03

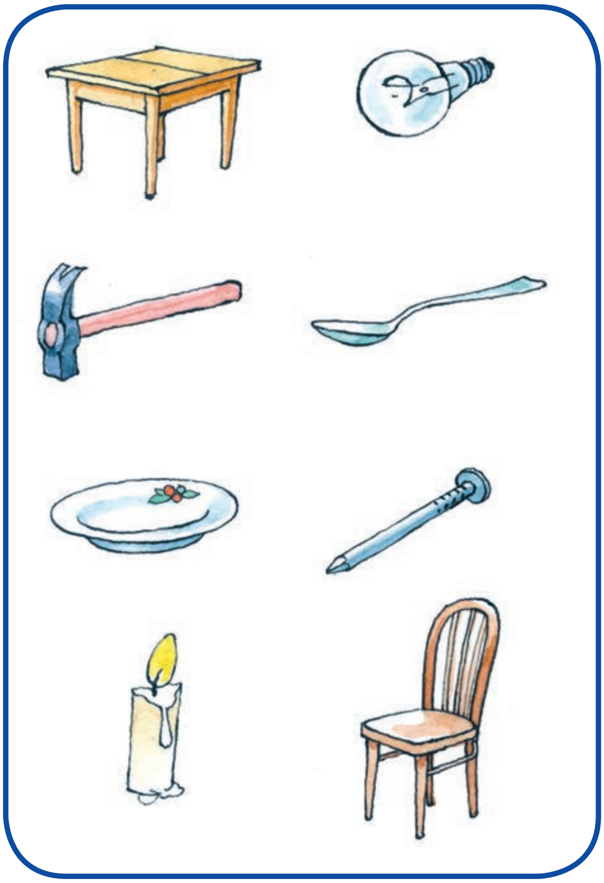

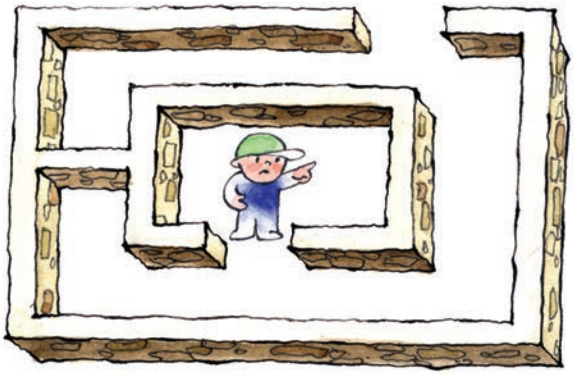
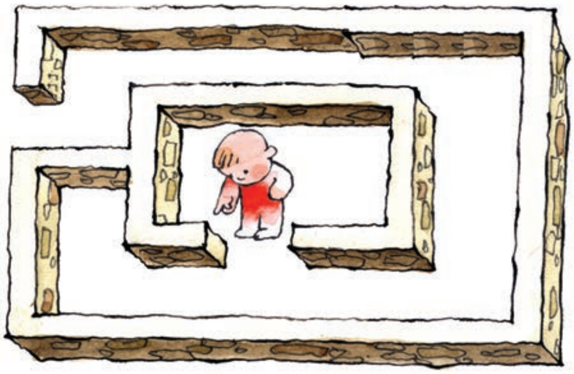

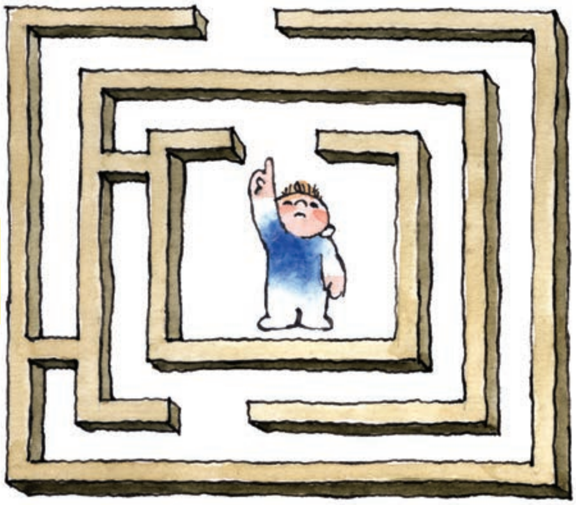
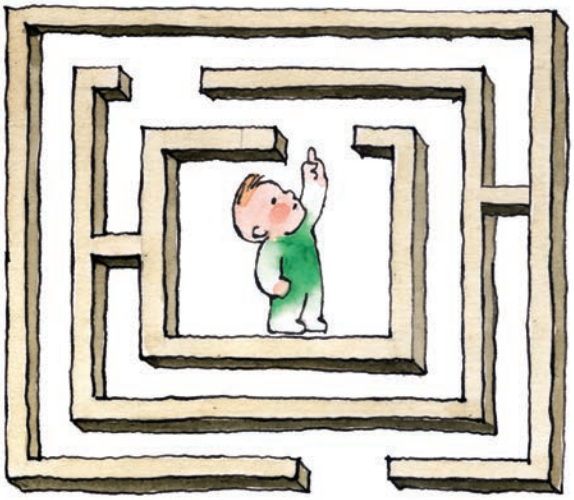

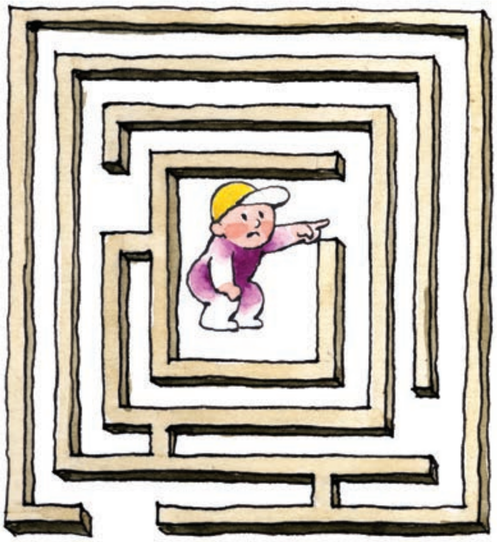
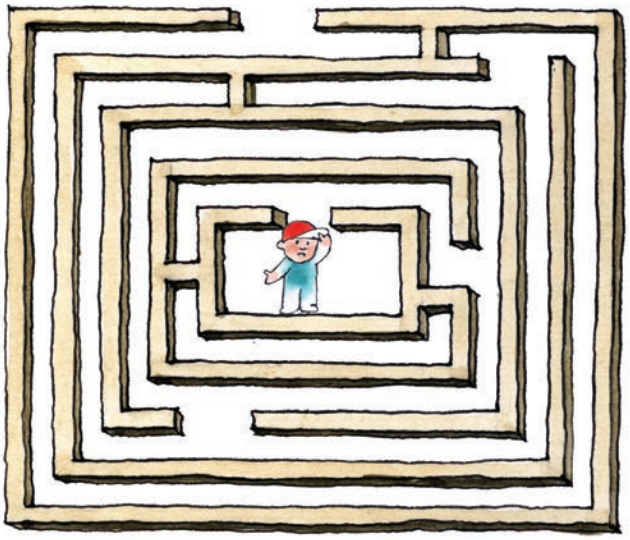

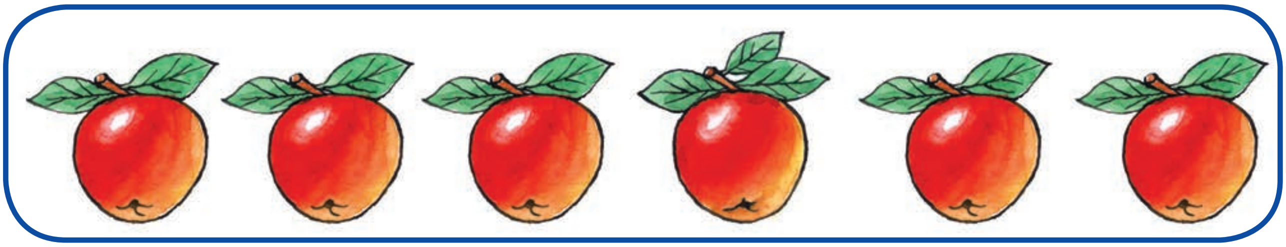

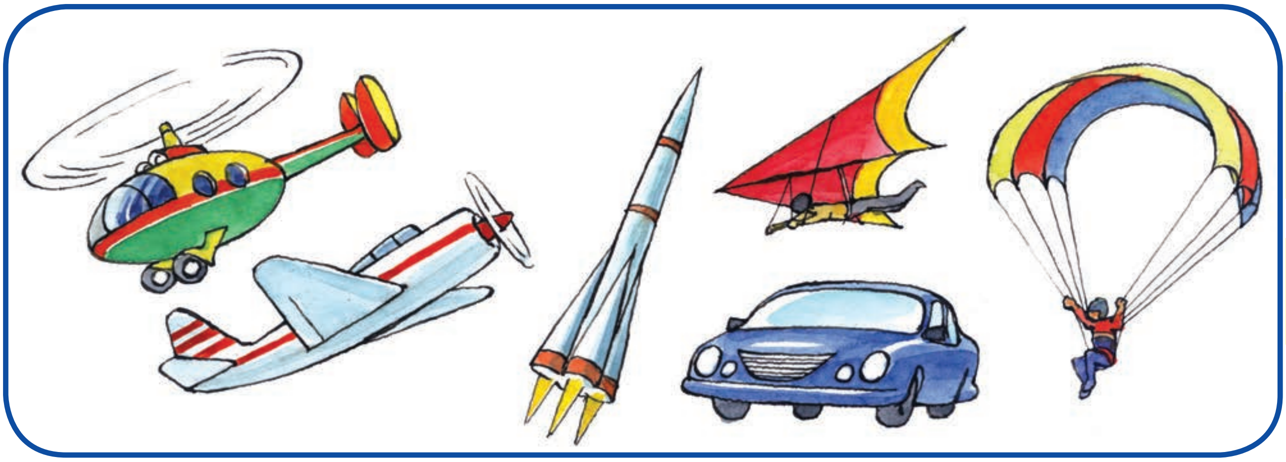

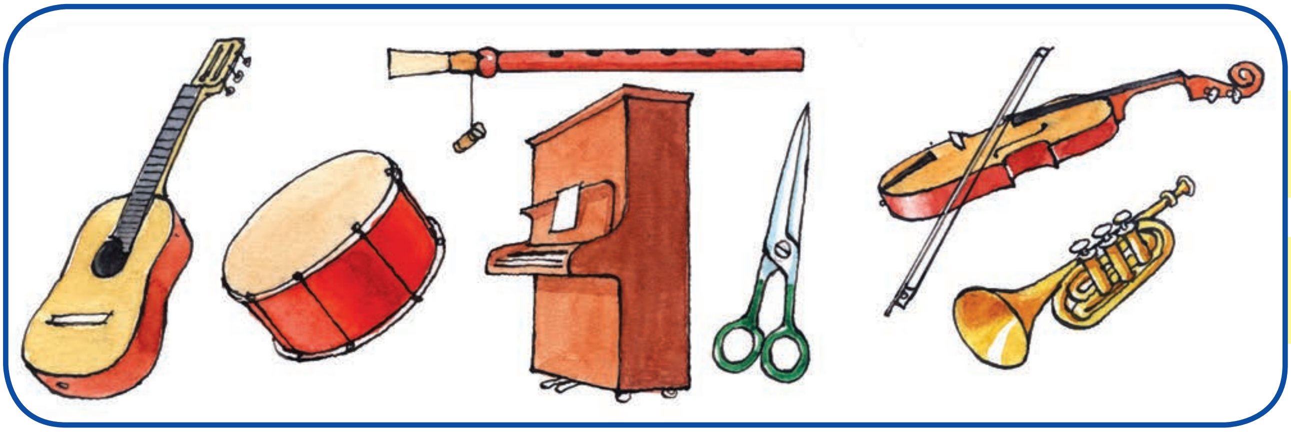

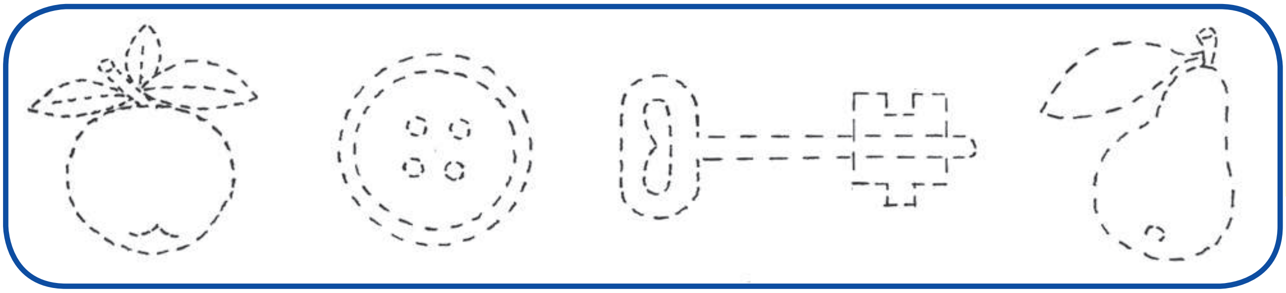

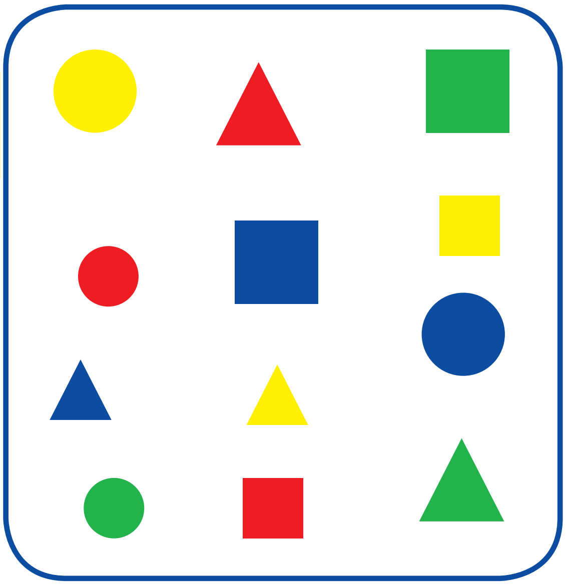

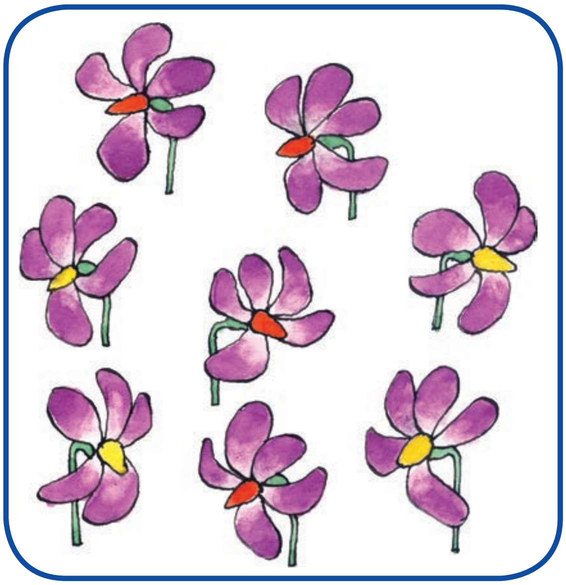

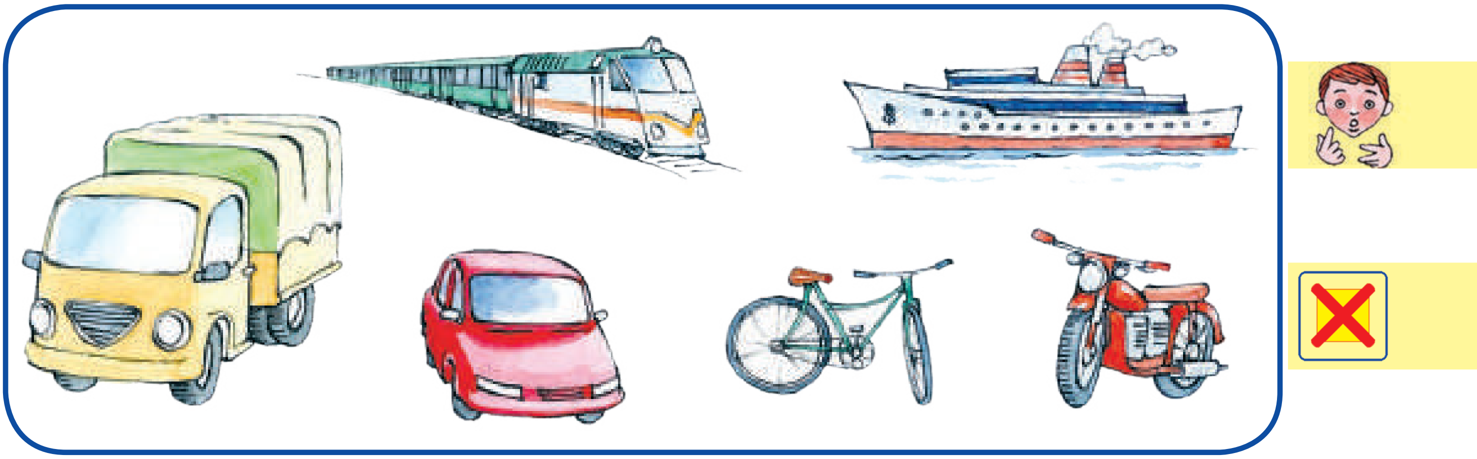

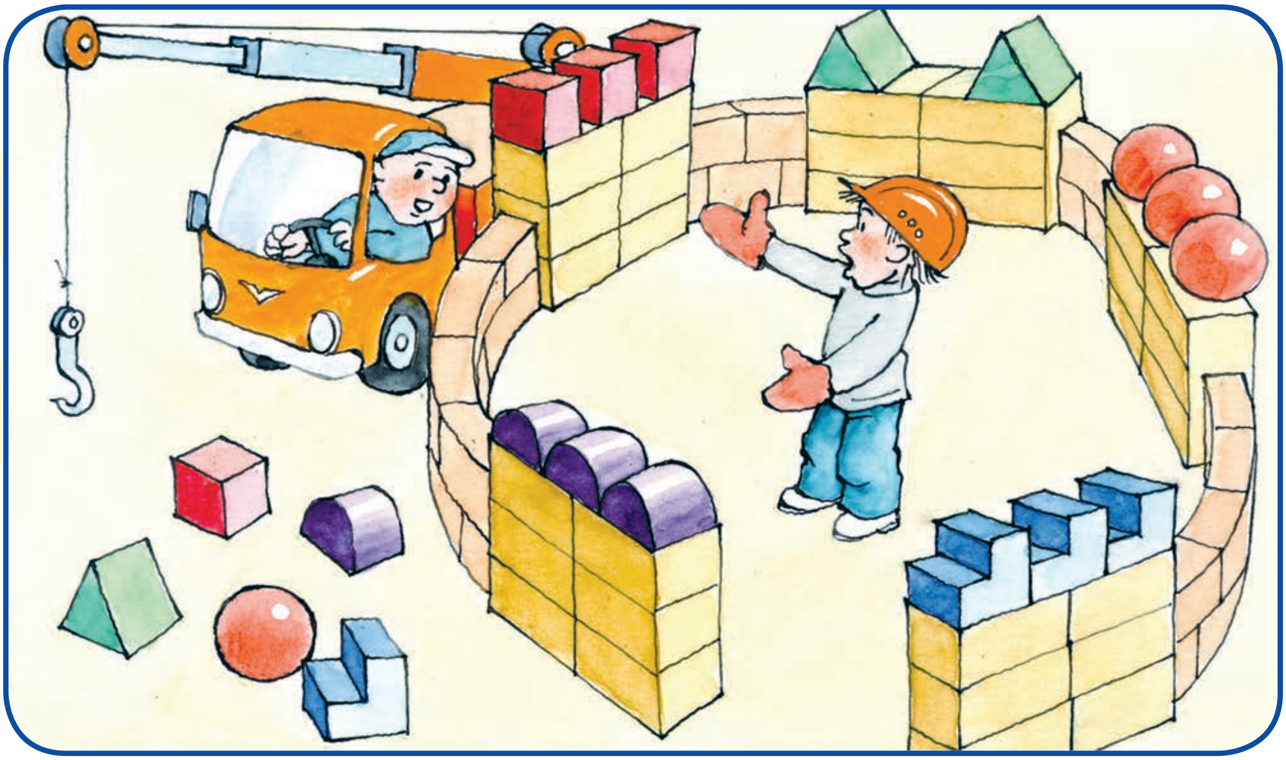

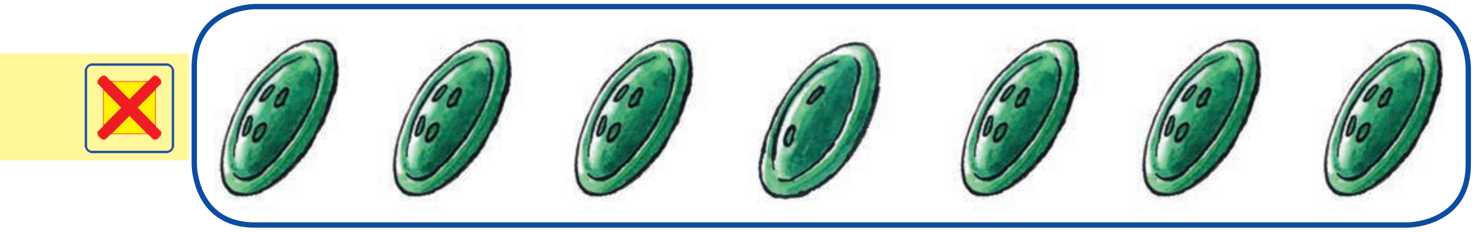

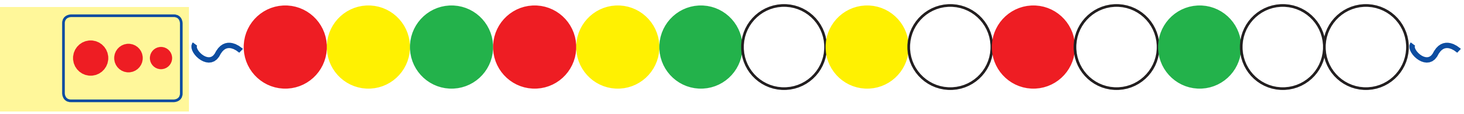

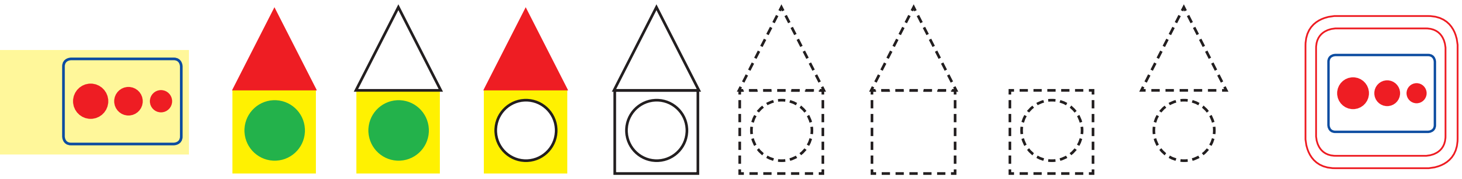

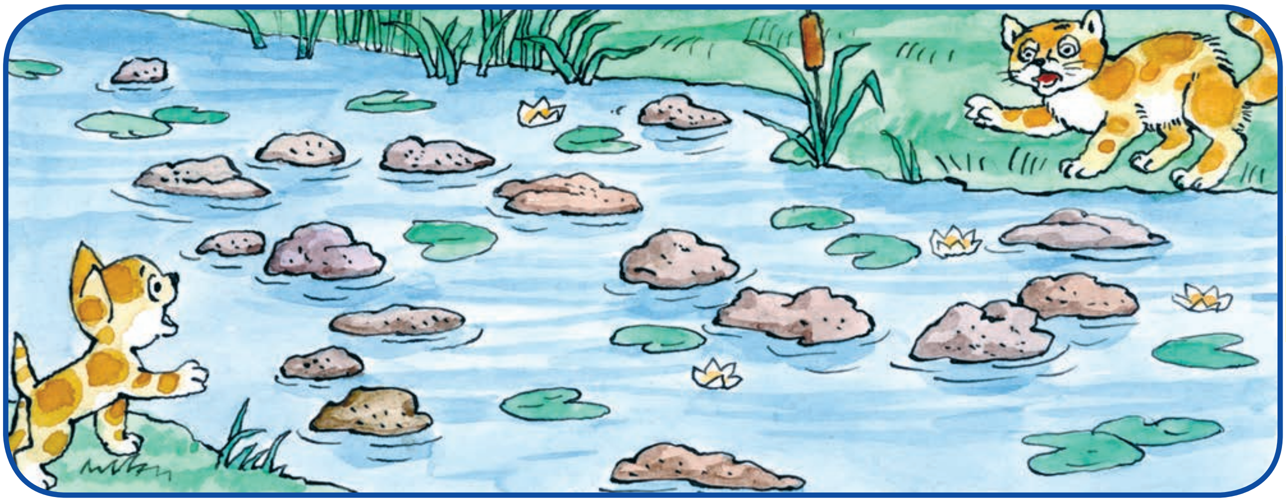

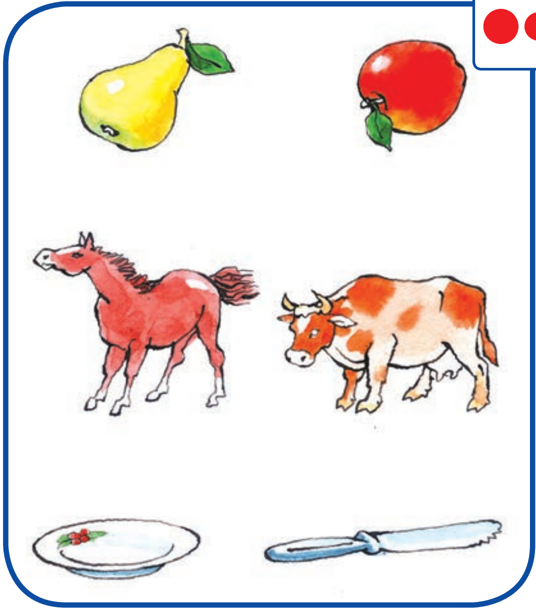

Ա	Մ	Ր
Ա	Ր	Մ
Մ	Ր	Ա

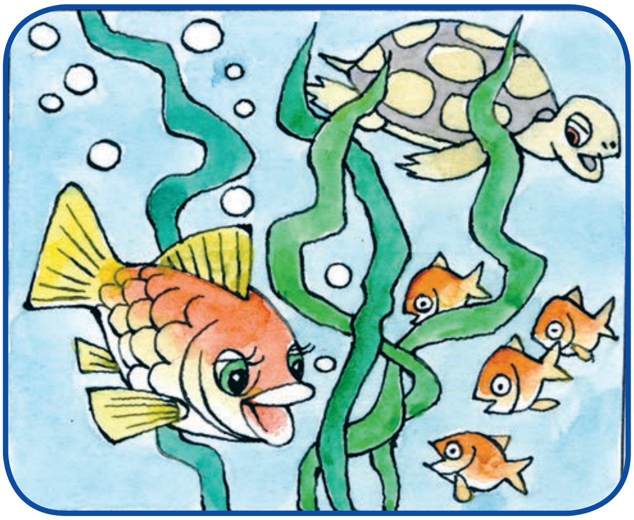

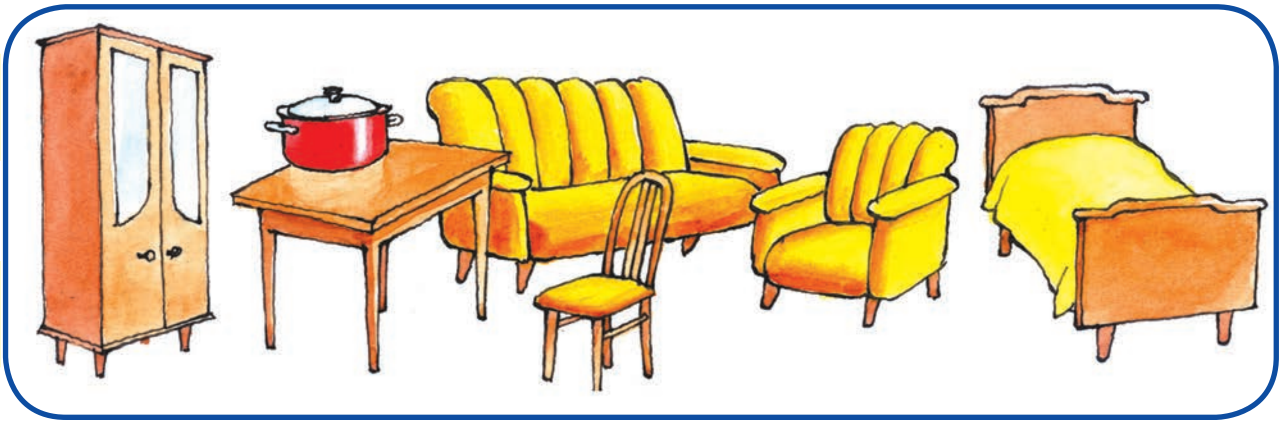

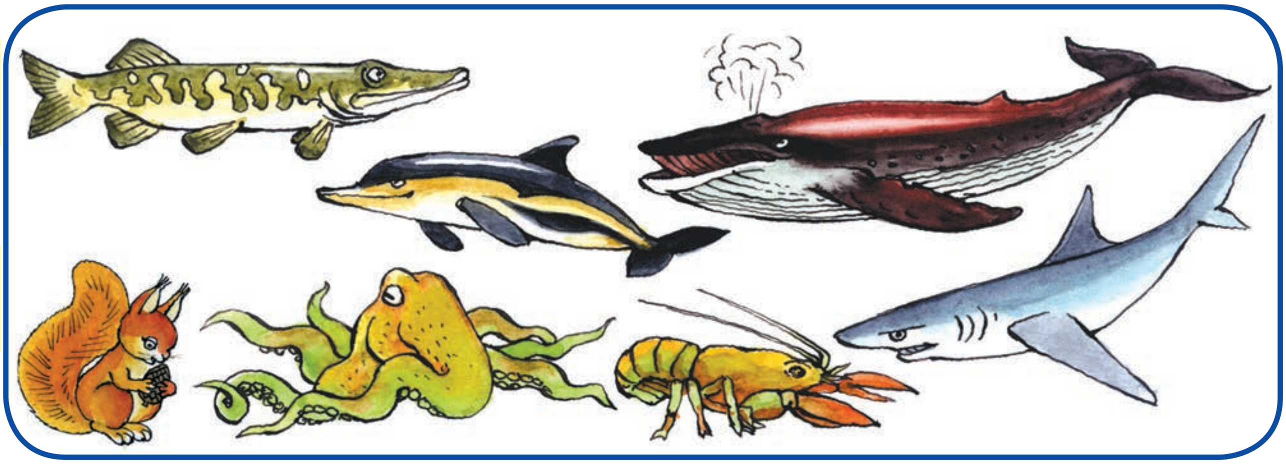

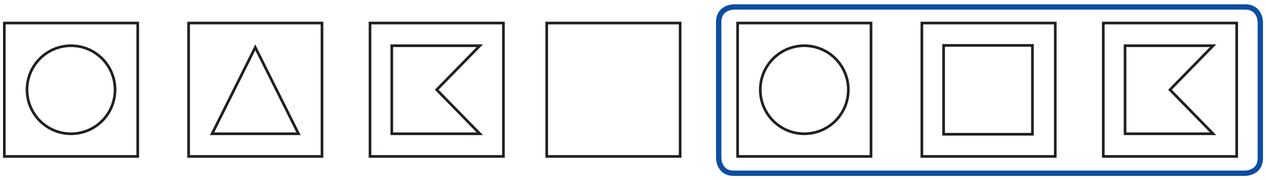

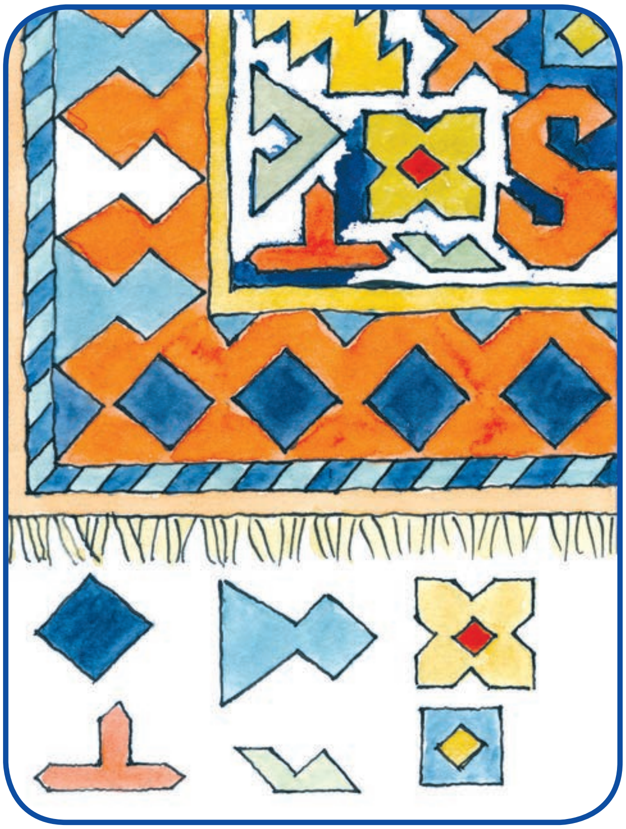

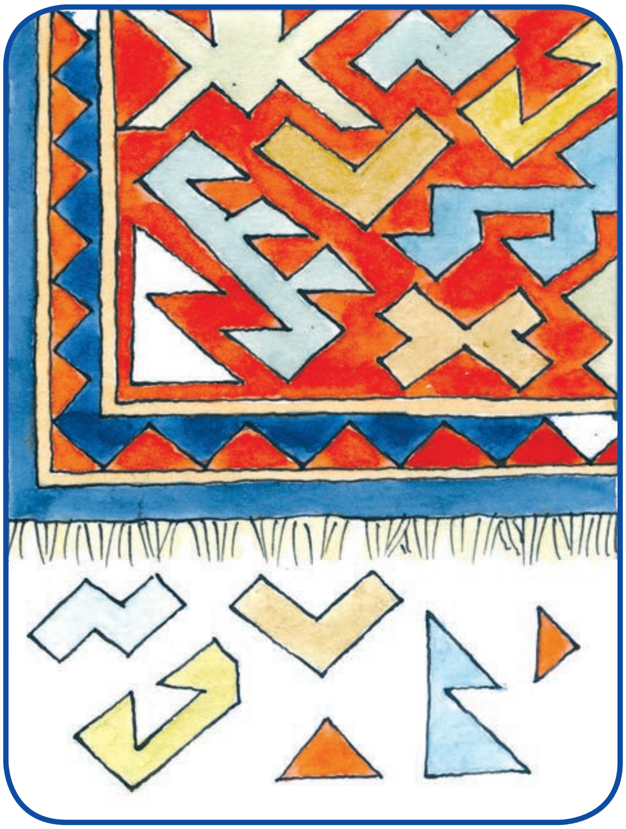

12
9
3
6

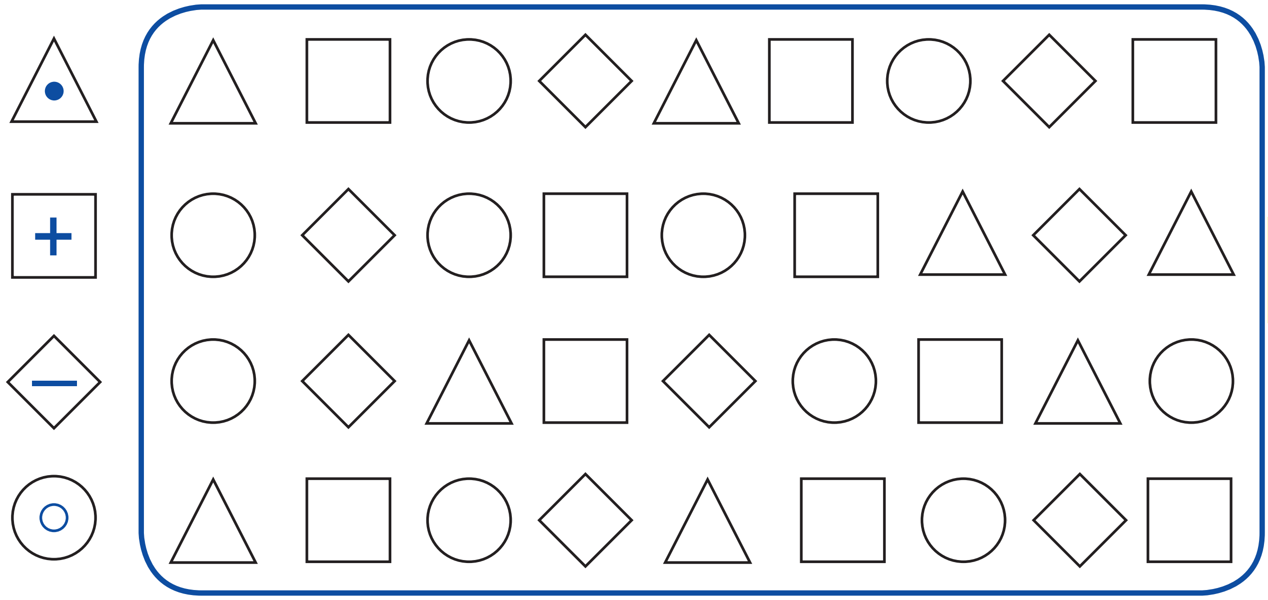
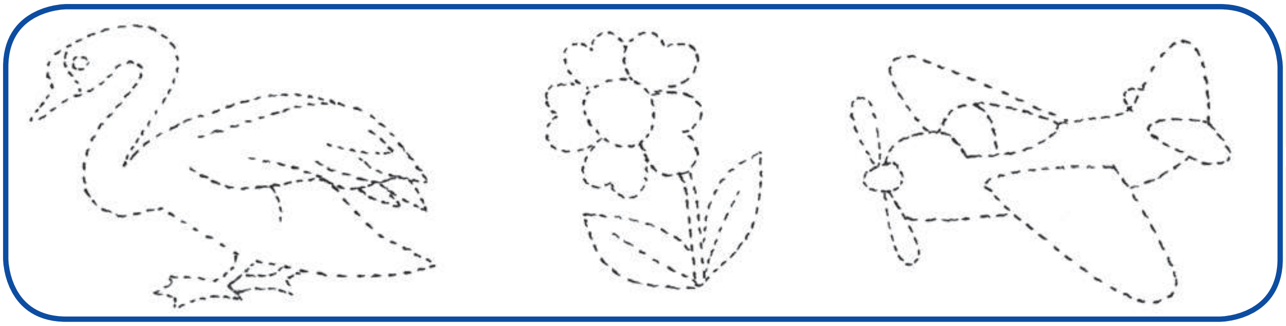

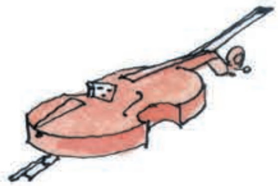

ՃԱՆԱՉԵԼ
ԶԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԶԽՐԱՏ,
ԻՄԱՆԱԼ ԶԲԱՆՍ
ՀԱՆՃԱՐՈՅ

ԱՅԲ
ԲԵՆ
ԳԻՄ

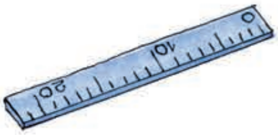

ԱՅԲ
ԲԵՆ
ԳԻՄ

ԳՐՔԵՐ
ՄՐՃԱՐ

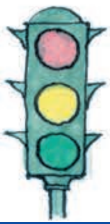

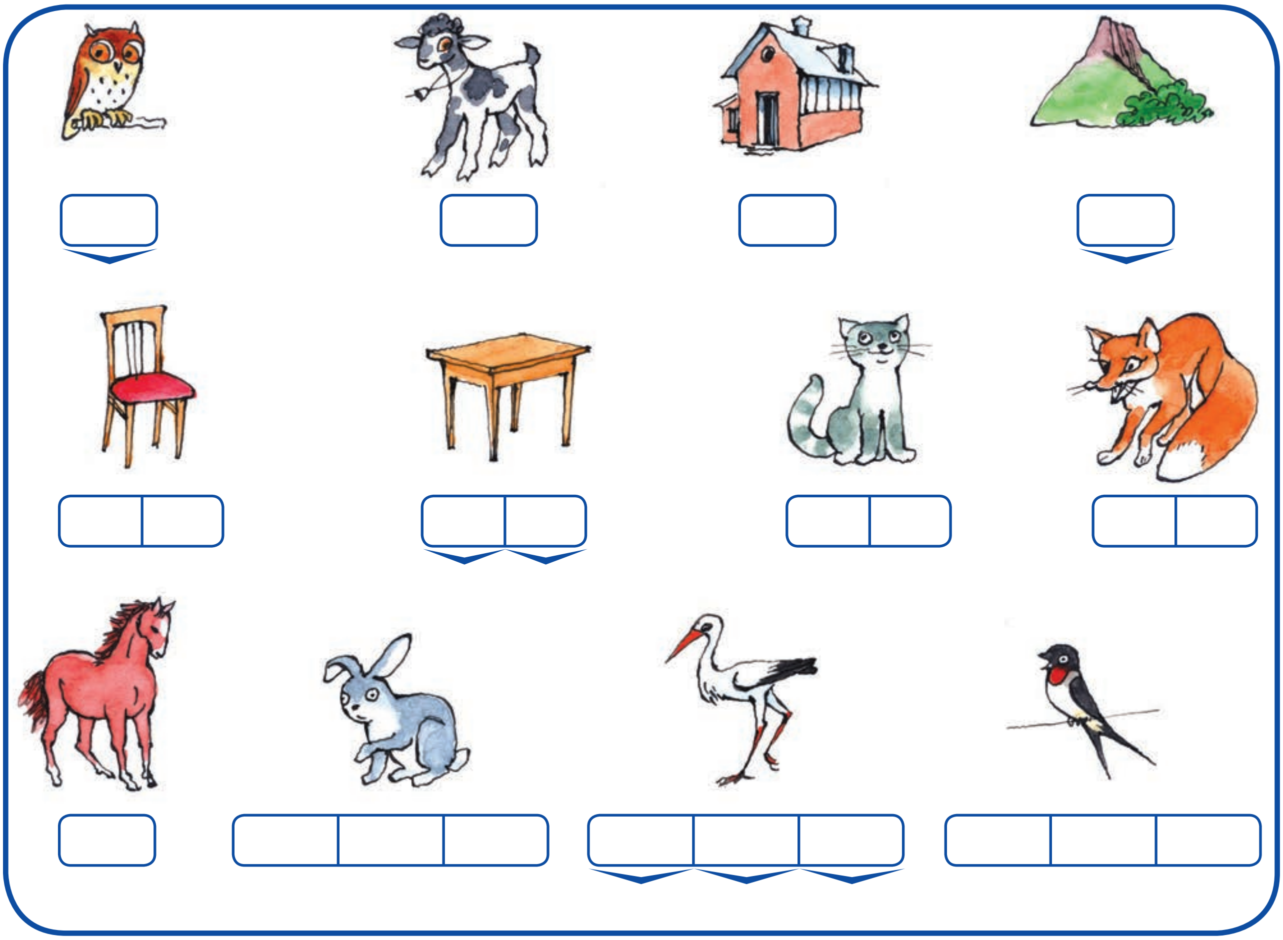

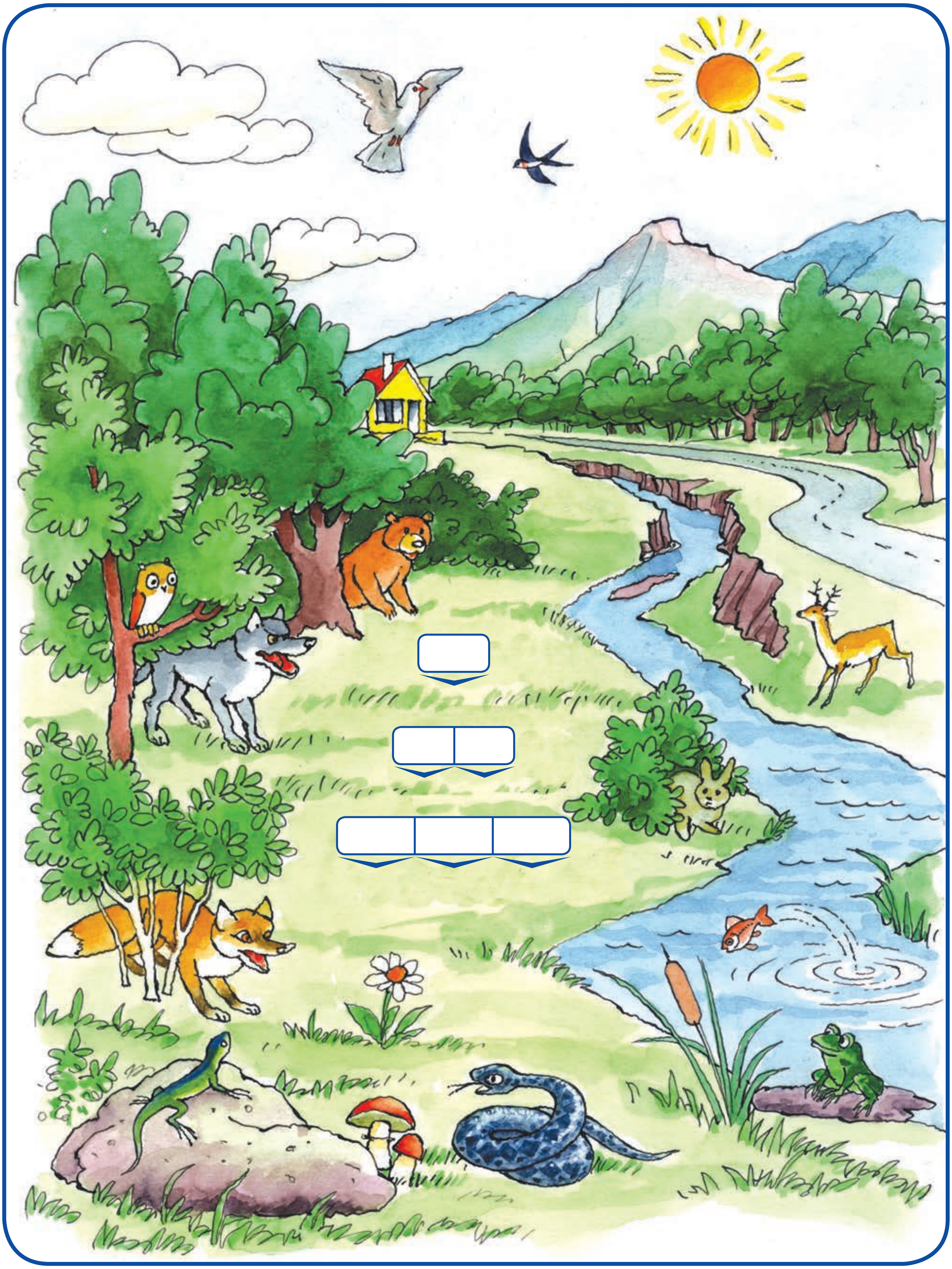

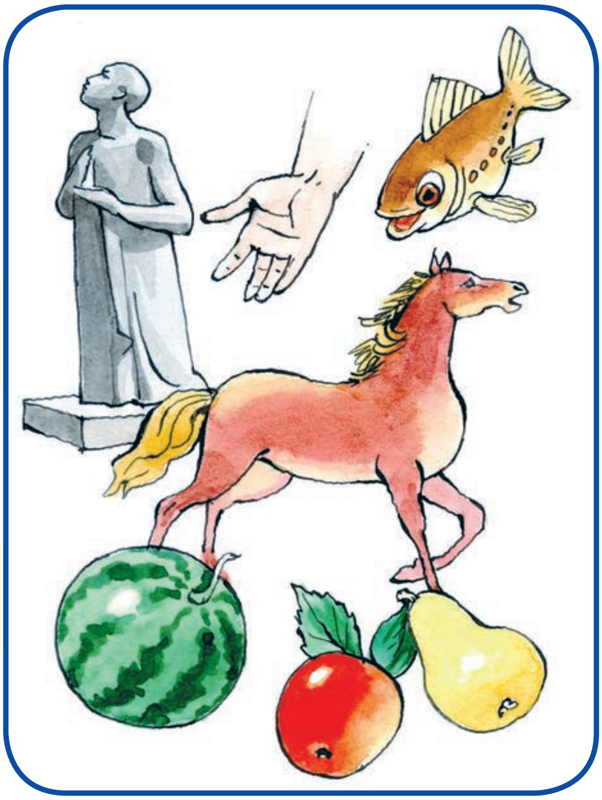

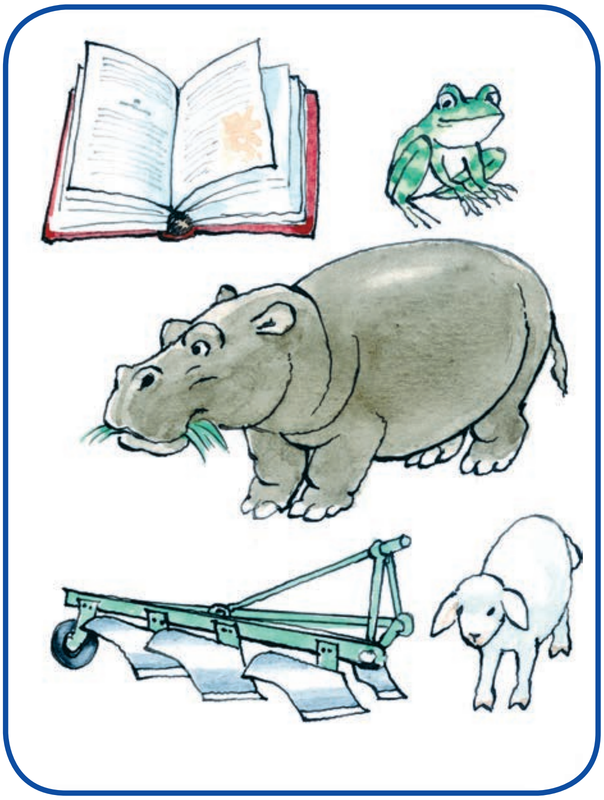

Ը

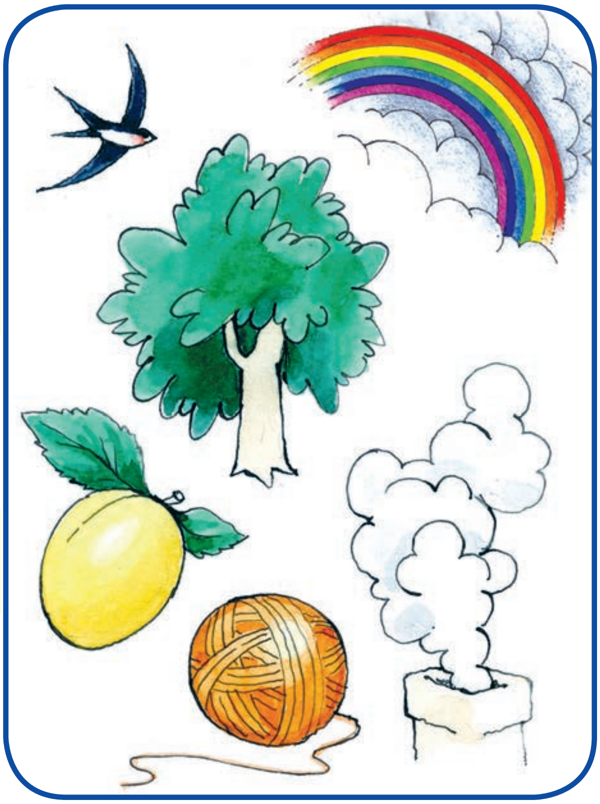

Ը

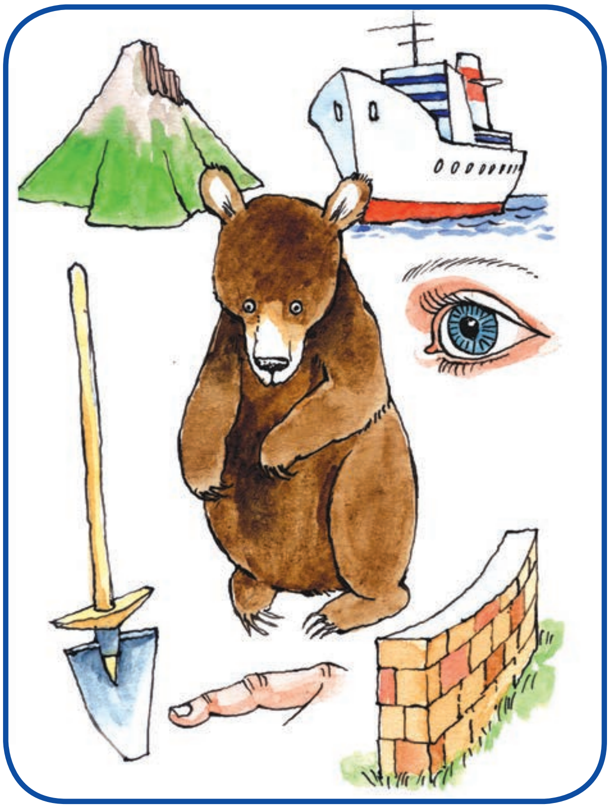

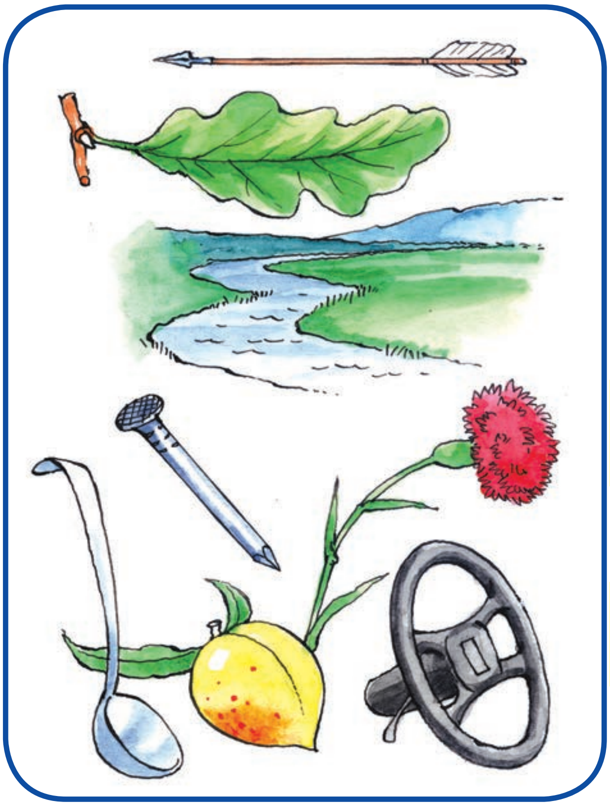

Ը

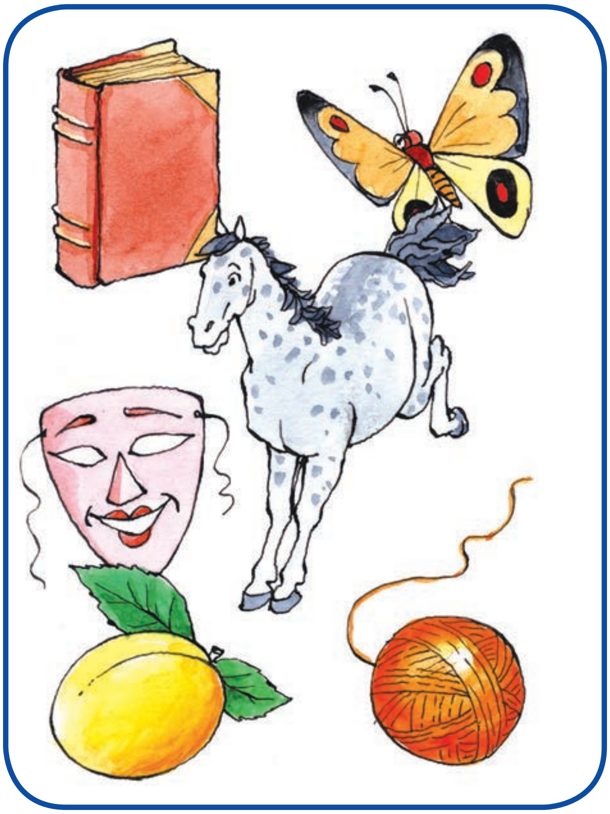

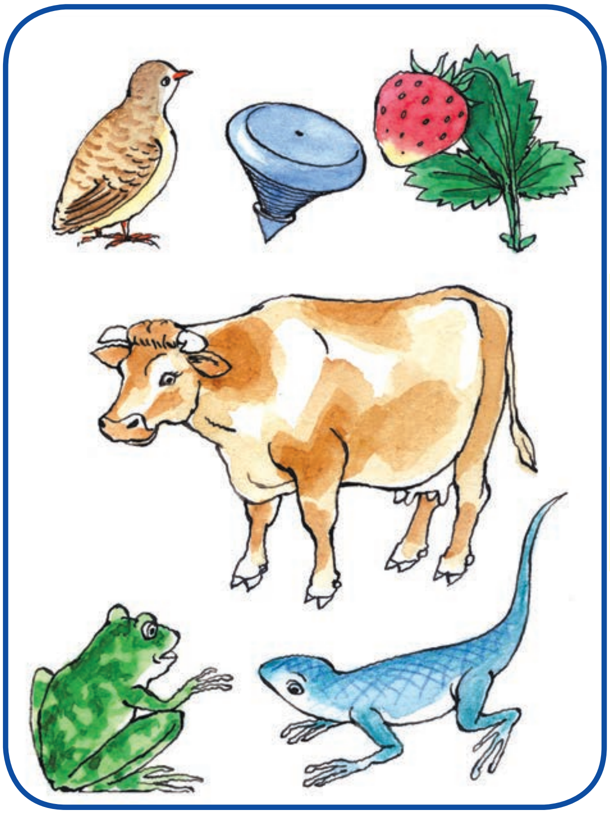

Ը

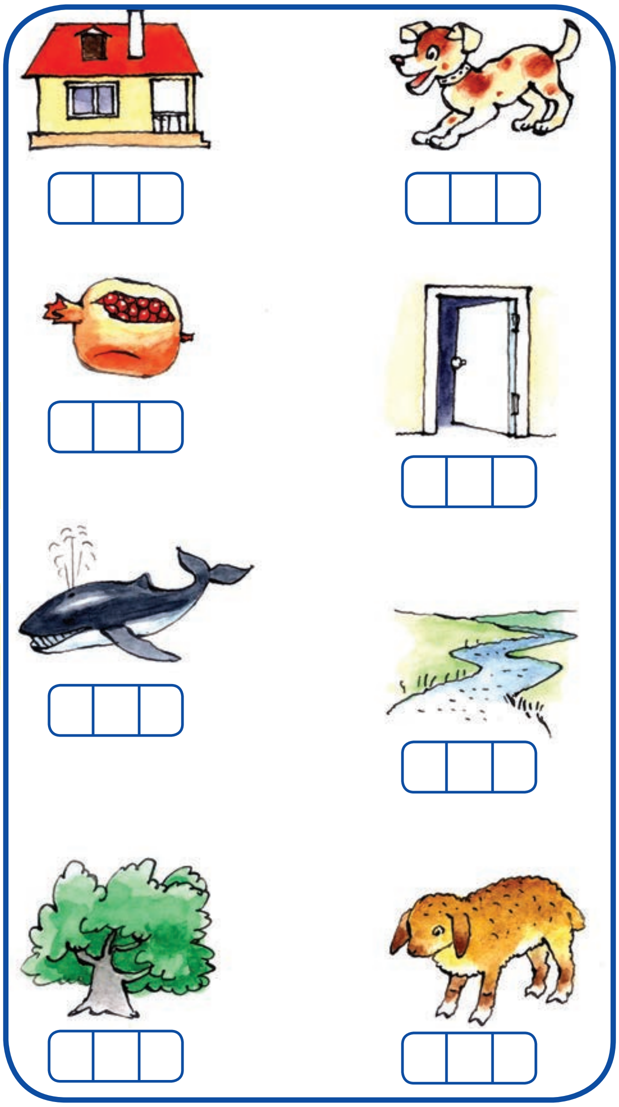

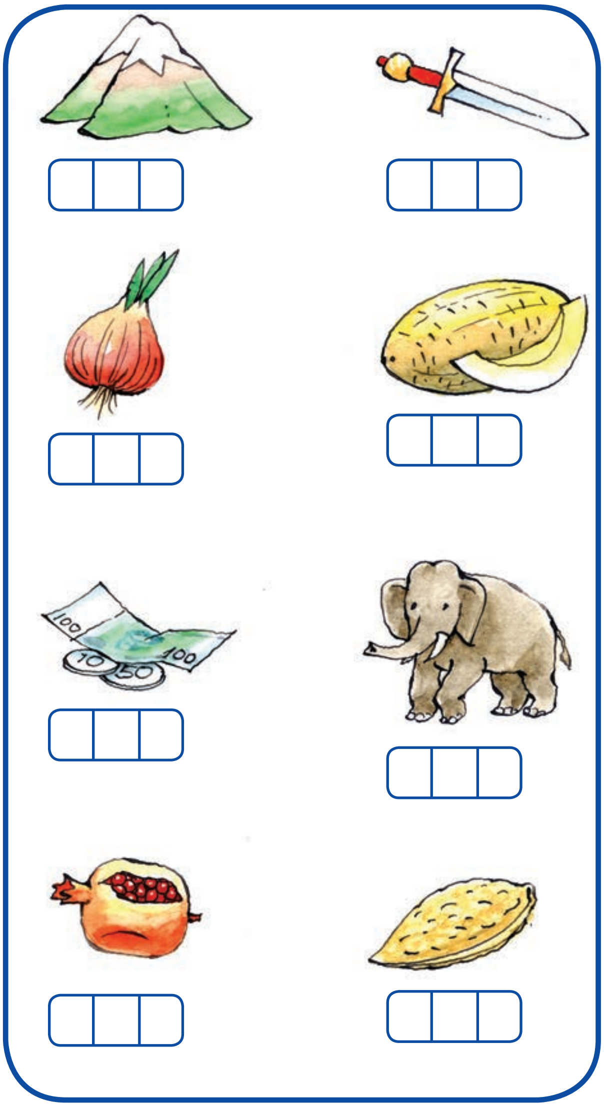

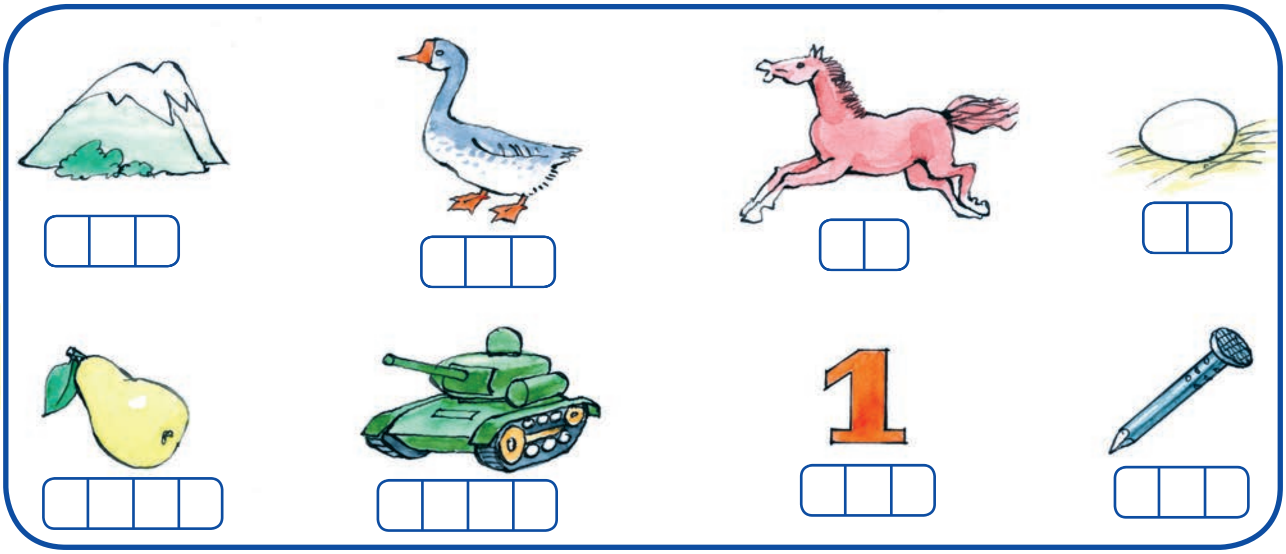

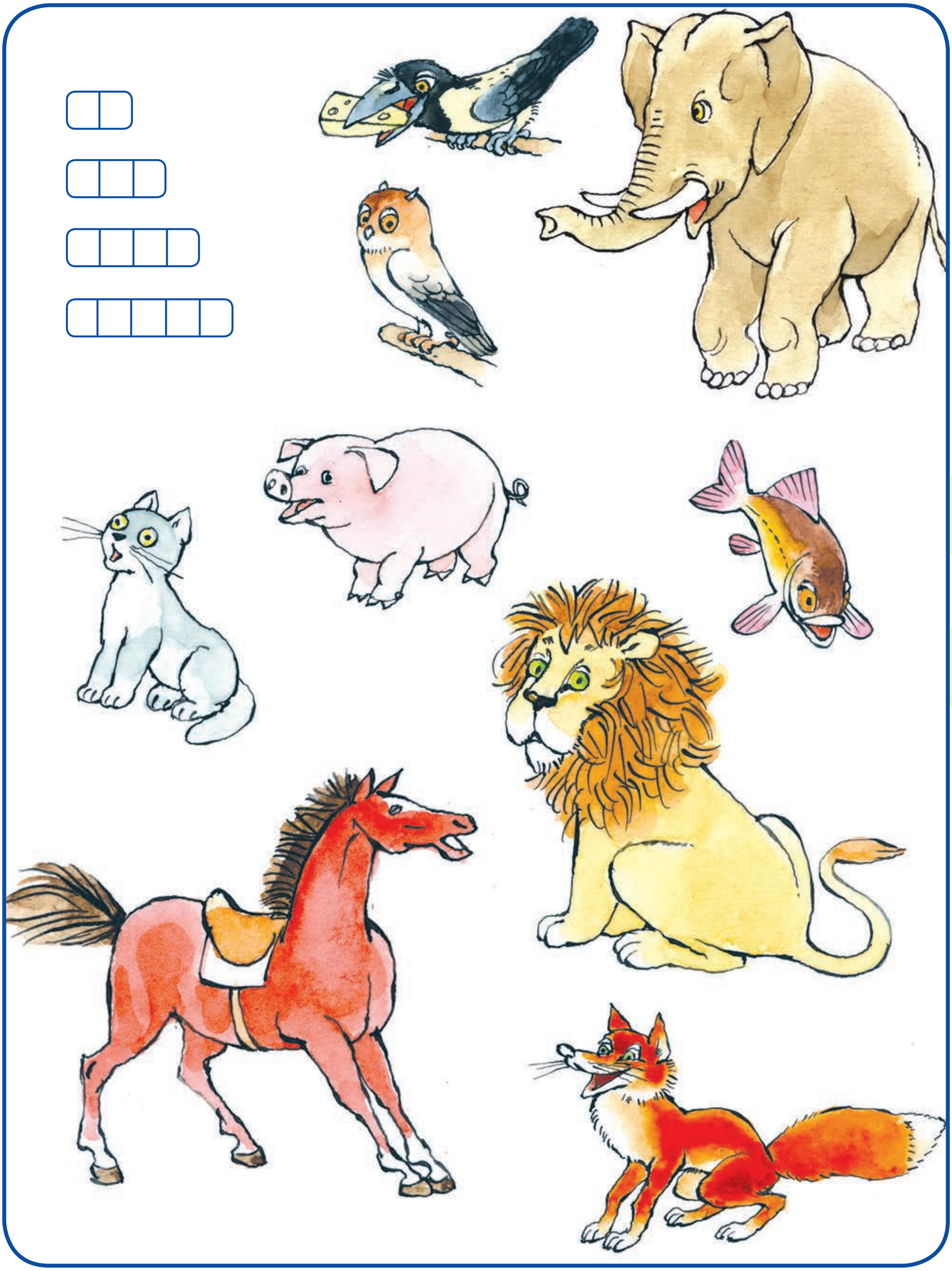

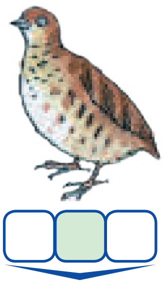

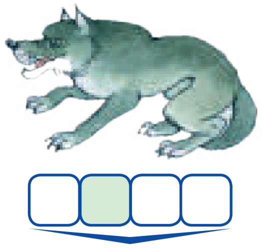

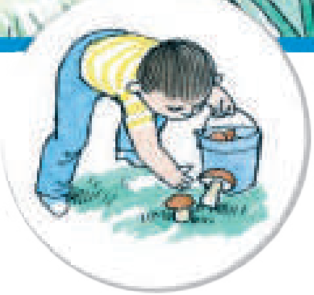

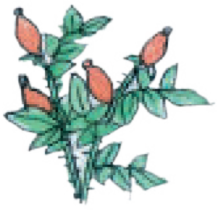 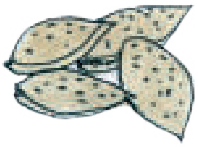 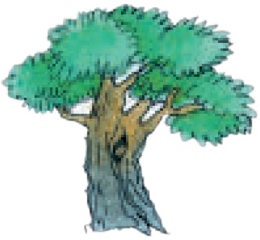

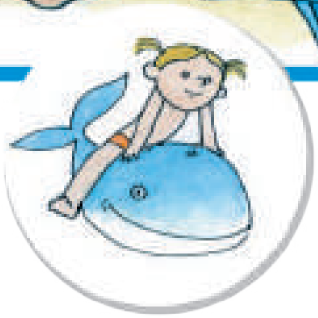

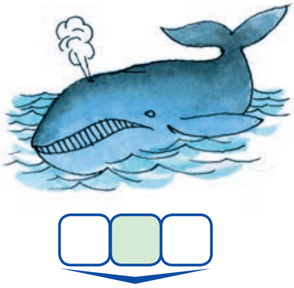

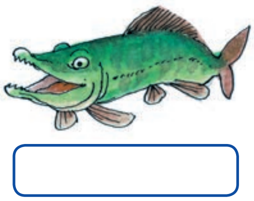

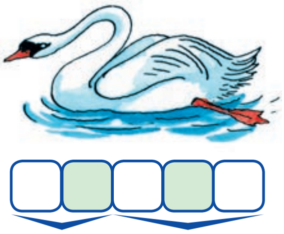

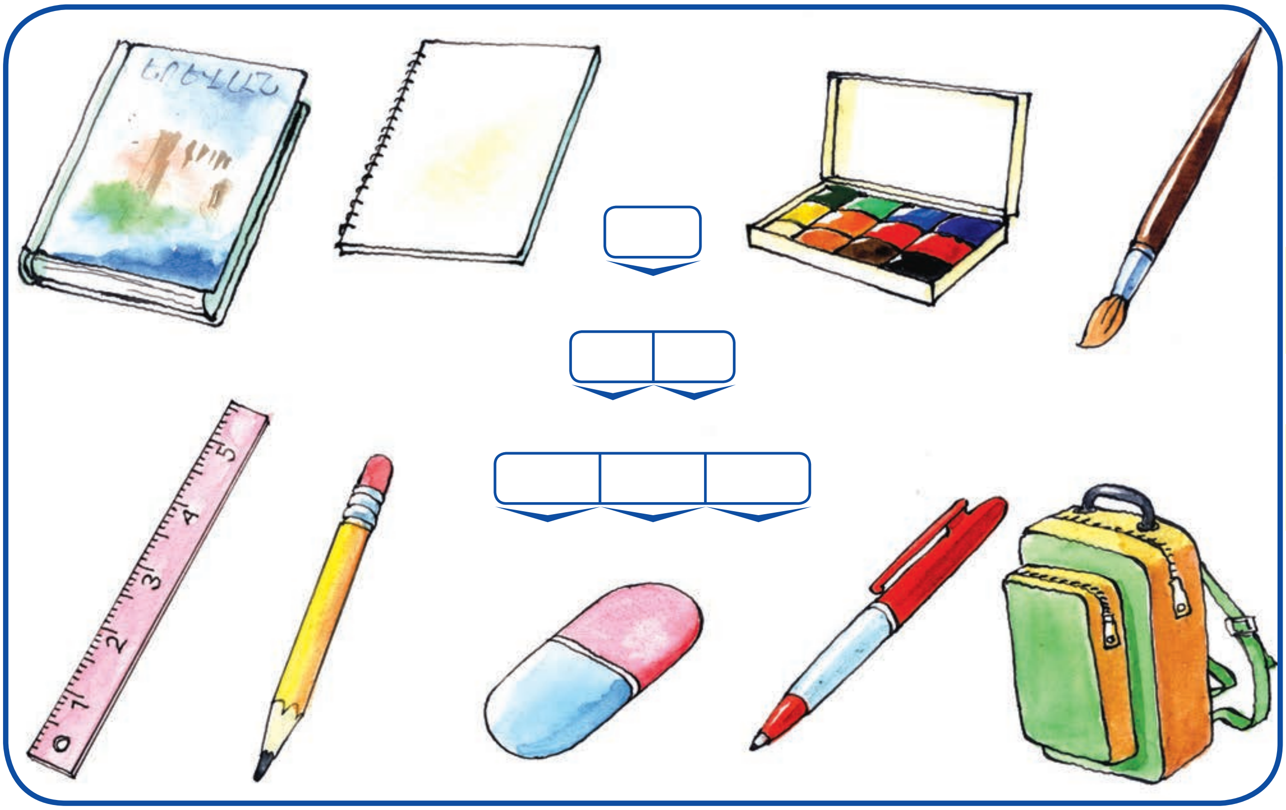

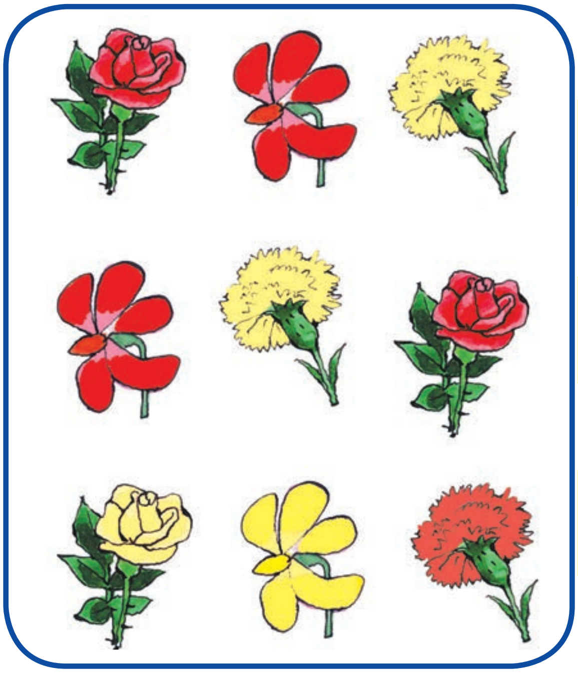

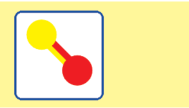

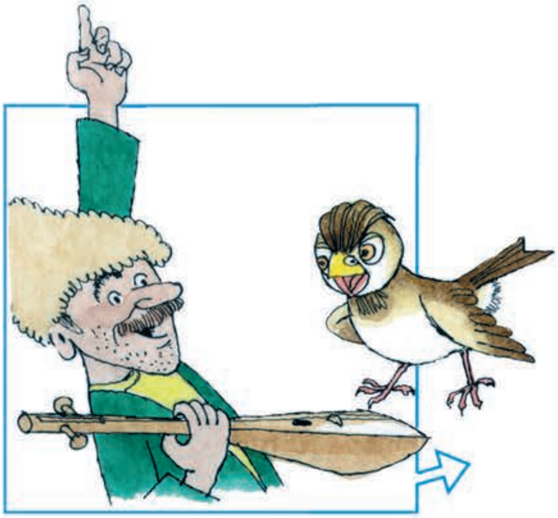

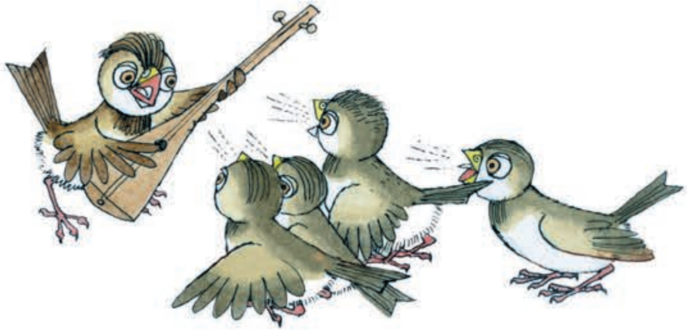

:

:

:

:

:

:

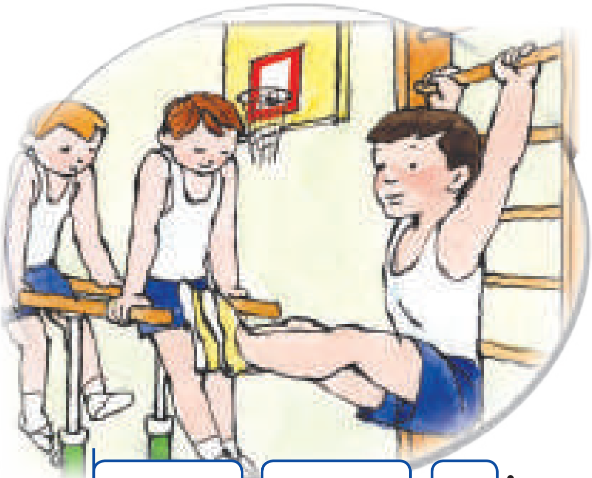

Աա

ա

ա

ա ա ա

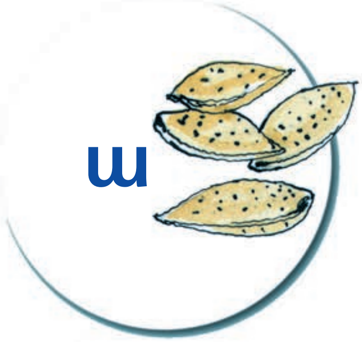

ա _ ա _

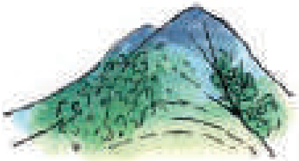

_ ա _

_ ա _ ա _

ա

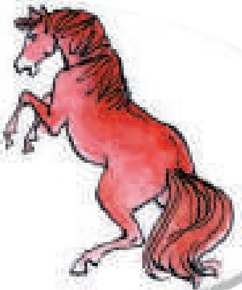

_ ա _

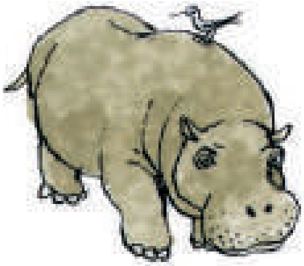

_

ա

_ ա _

_

ա

_ ա _

_

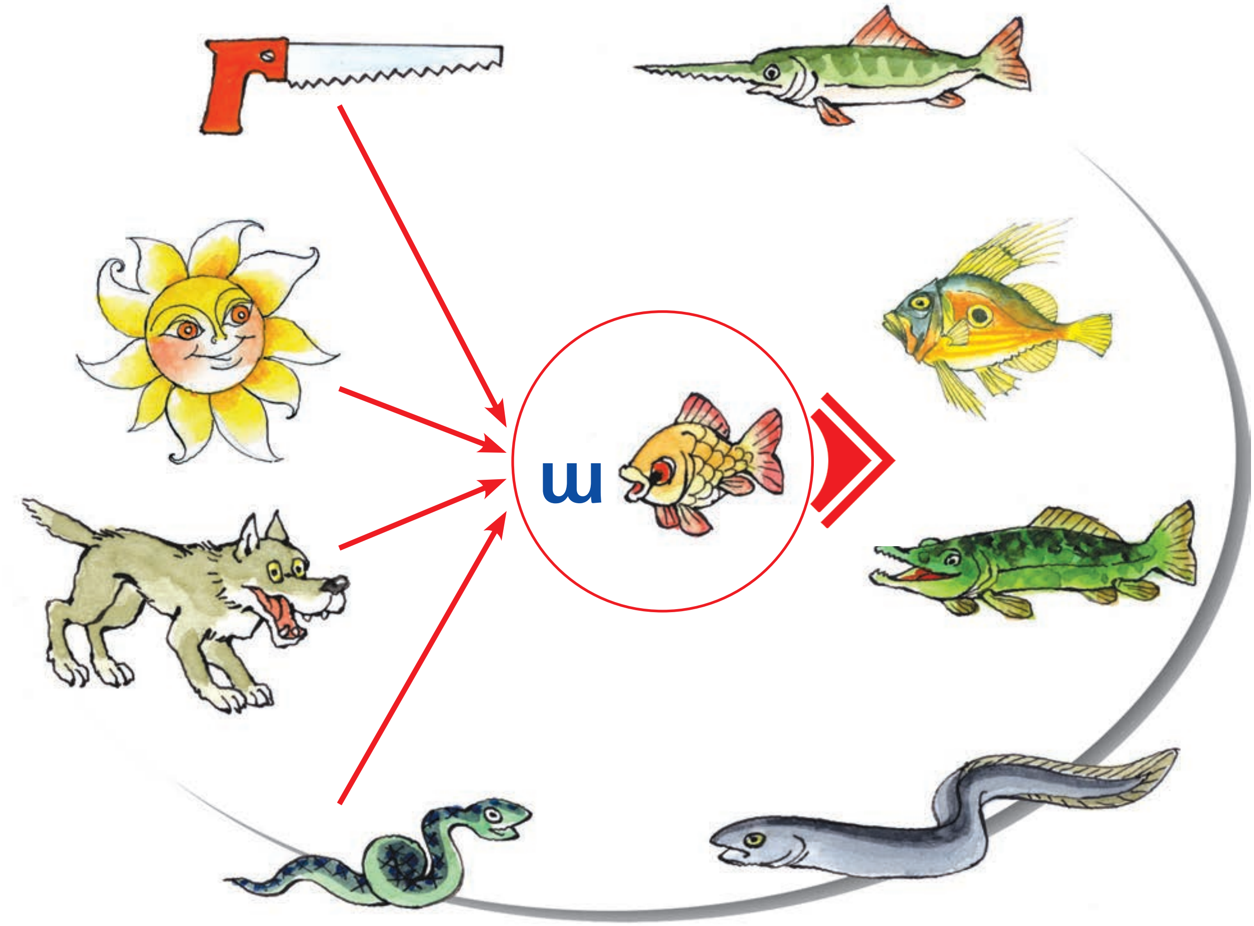

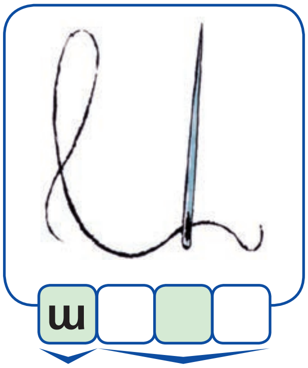

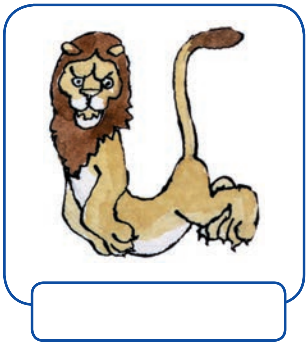

ı ı ı ш   Ш

Սս

ս			

ս		

ս			ա	

Ս		ս

	ա	ս		ս

иш

шиш

и ш

и ш

ш и

иш

ԱՍԱ

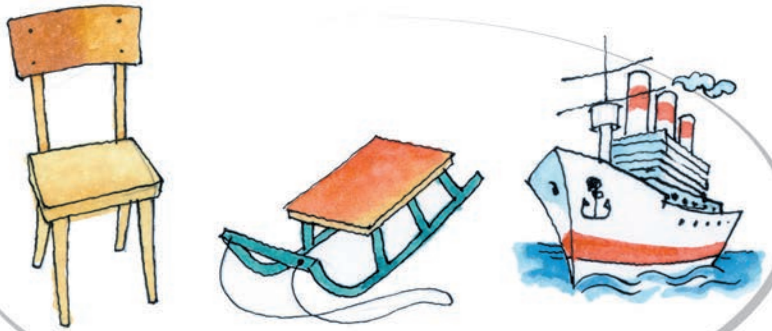

ս □ ս □

□ □ □ □   □ □ □ □ □ □   □ □ □

□ □ □

Ս ա □ ա ս ա □

ս   Ս

Րր

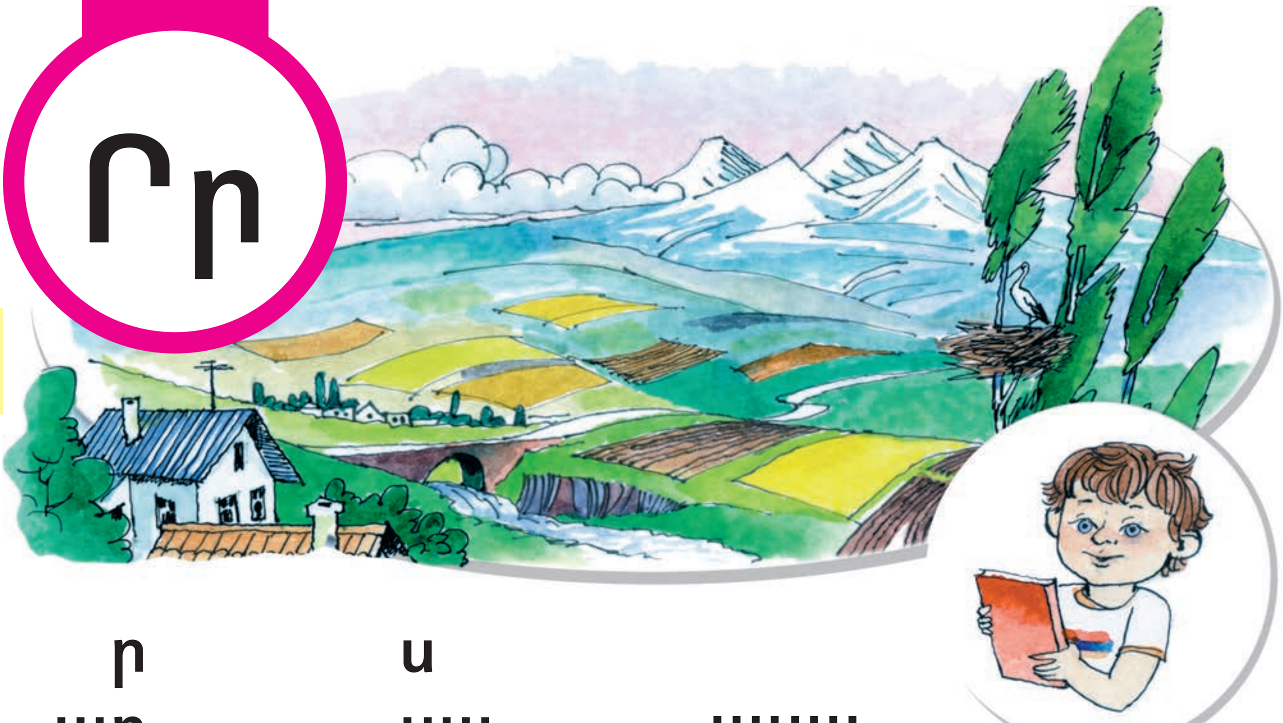

ր	ս		
ար	սա	ասա	Արա
սար	սար	արա	

ա ր ա ս

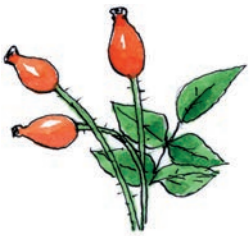

ա ս ր

ա ր ա

Արա՛, ասա՛՝ սար:

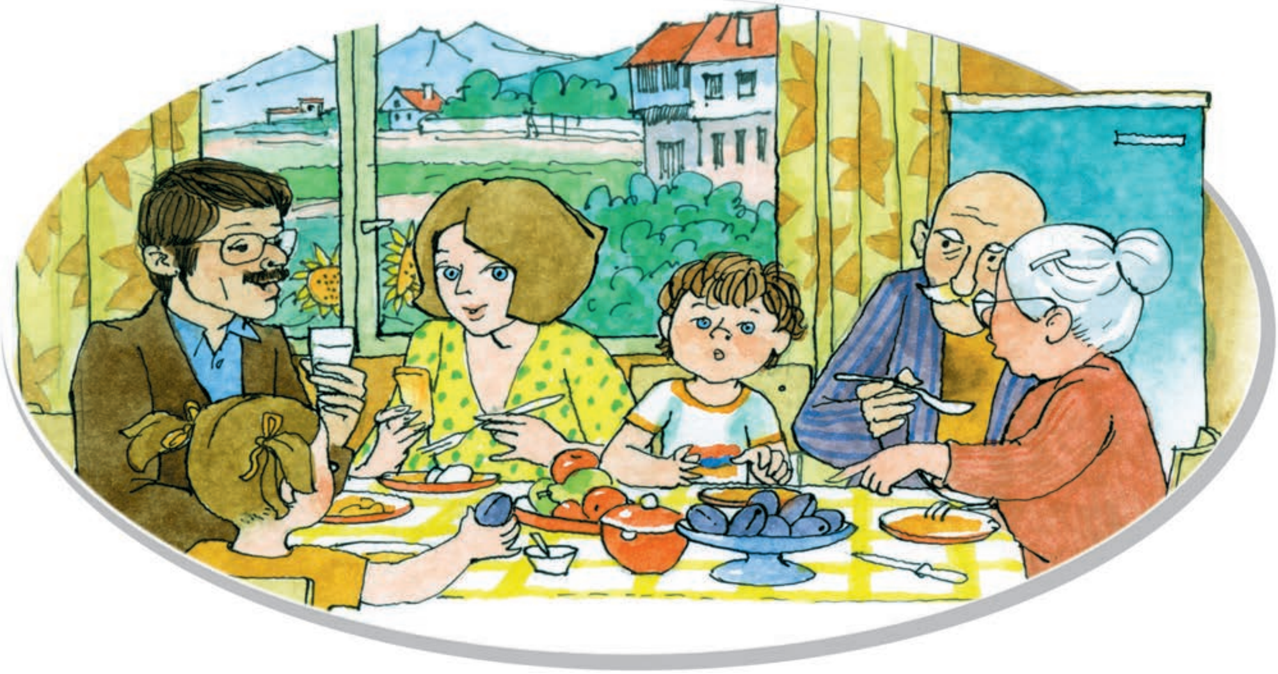

Արմ՛, սա ա արա:

ար

ս ա ր

ա ր ս

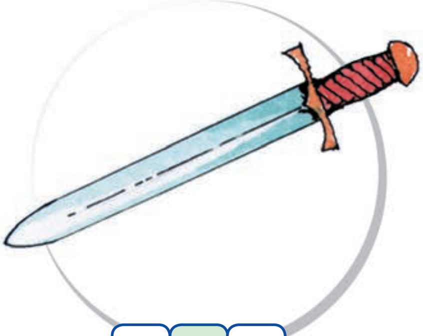

ս ր

ա ր ա ր

Արա

Արա_ա_

Արարա_

_ար

արա

_ա_ար

ա [ ] [ ] ա

՛ , ՝

ր ր Ր Ր ար, աար

Կկ

կ ա _ _ _

կ ա _ _

կ ա _ _ ա կ

կ

կա

կար

կարաս

կ ›

կ ա ր ա _

կ ա ր ա ս

կ ա կ ա _

սա
սար

կա
կար

ակ
կրակ

Ա , կա՛ր արա:

Արա՛, կրա՛կ արա:

կ սա

կ ա ր կ

կ ա ր կ

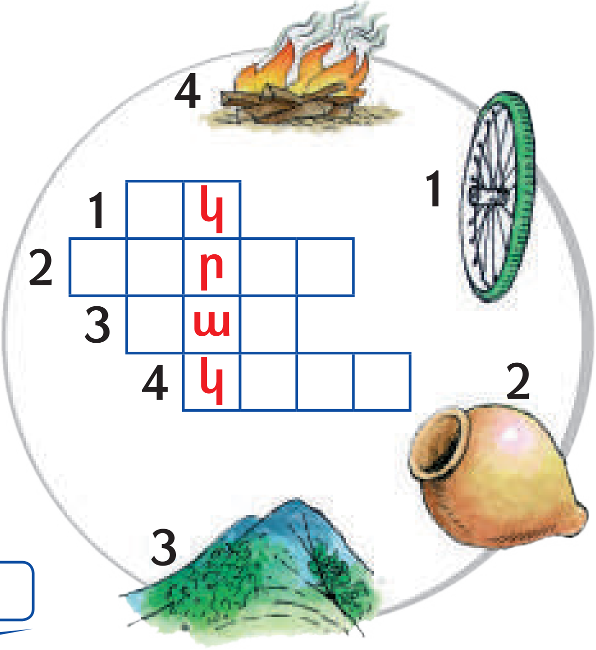

կկար – *կրակ*

բսա – ______

կրա – ______

աար – ______

աաս – ______

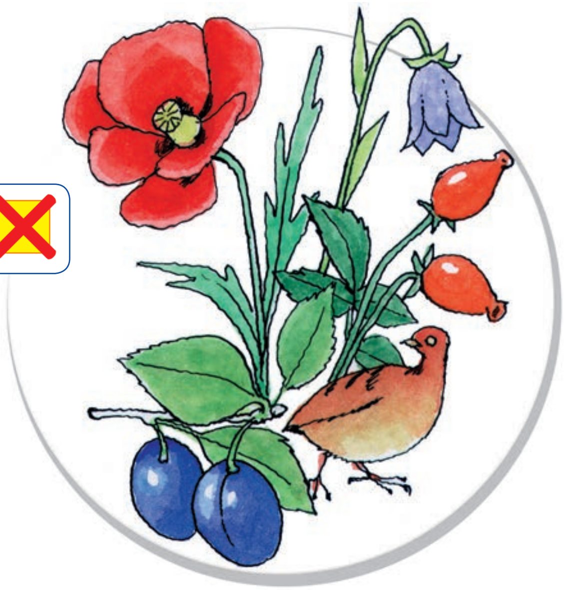

կ կ Կ Կ   կար, կրակ

Իի

Միս

իր

Միս | արի | կիր | սիրիր
Միսակ | Արիս | կիրակի | կարիր
 | | | կիսիր

ի

սիրի – սիրի

կրիա

– Սարի՛կ, արա:

– Ասա՛, Սիսա՛կ:

– Սարի՛կ, սարի կա՞:

– Կա՛: Արի՛ սար:

– Սարի՛կ, իսկ կա՞:

– Կա՛: կա,

կա, կա:

– Սարի՛կ, արի:

իկ իկ իկ իկ

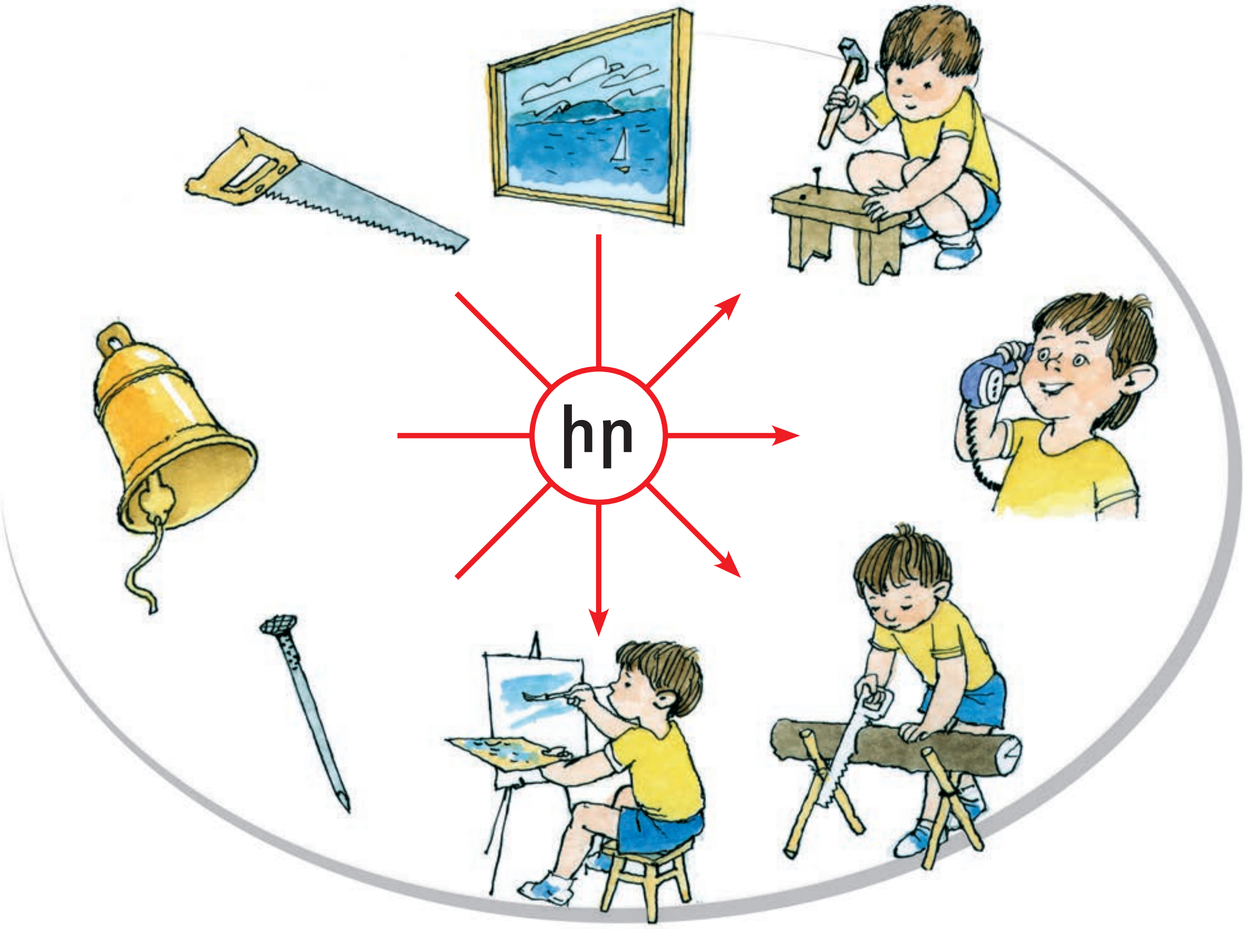

ի

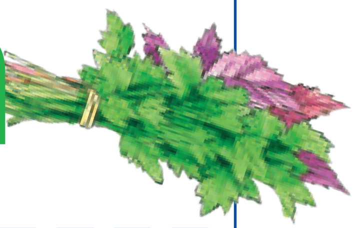

կ	ա		ա		ի

ԱՐԱ

ԱՍԱ

ՍԻՍ

ԱԿ – ԿԱ

կար

կարաս

Սիսակ

սար

ակ

ր կ ա ա

կ		ր			
կ	ի				
կ	ա	ր		ս	
կ	ի	ր	ա		ի

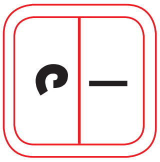

Իի Իի

կիրակի

Նն

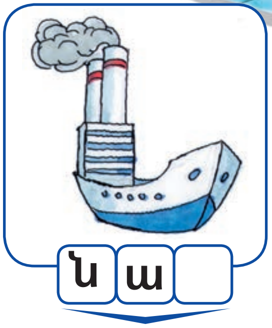

սա	կար	Անի
սան	կին	Աննա
սանր	կարկին	Սիրան

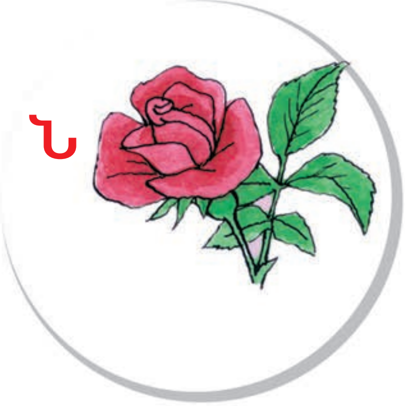

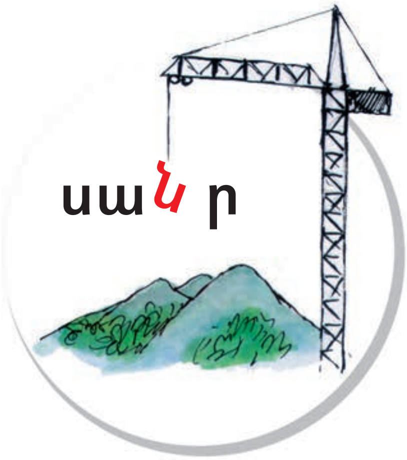

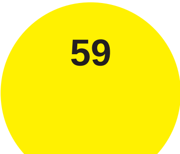

ԱՆԻՆ

– Անի՛, արի կա՛ր արա:
– Սիրանի՛ն ասա, նա կանի:
– Անի՛, սա ա արա:
– Անին կանի:

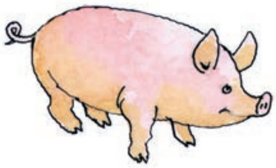 անակ 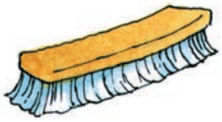

ան

անի

ն				
ն	ա			
ն		ն		
ն	ա		ի	
ն		ն	ի	կ

Սա ասի՝ նա կանի, նա ասի՝ սա կանի:

ակ
կար
կին
սանր
նկար

նա	նի
Սի	նիկ
Ա	կին
կար	բան

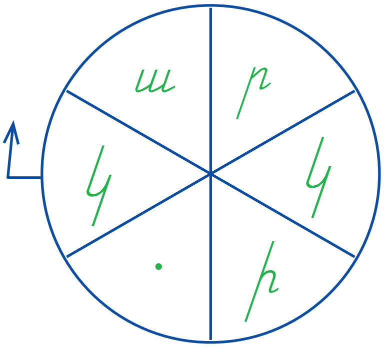

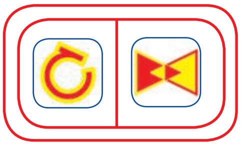

		ն	
		ա	
ս	ա		ր
		ի	
		կ	

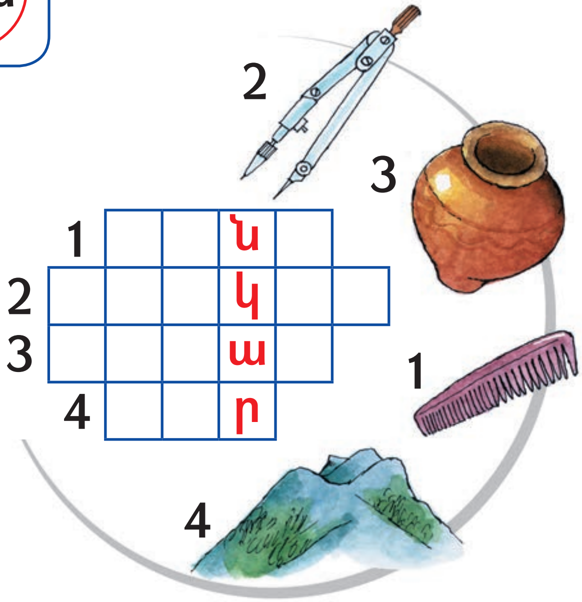

Ն ն Ն ն

Նկար, սանր

Ու ու

ու

ու ր ա

ուս	ուր	սունկ	սիրուն Արուս
սուս	սուր	ուրուր	սուր կարկին
Սուսան	Սուրիկ	անուն	սարի սունկ

ու

ու

ու

Անին սիրուն ու կարկին ունի:

ԱՆՈՒՆ

Արան ունի Ա,
Աննան ունի Ն,
Արուսն ունի ՈՒ,
Անին ունի Ն:

Սիրունի՛կ Սուսան,
Արուսին ասա՛՝
Սիս սարի ուսին
Կա սիրուն :

– Անի՛, ո՞ւր:
– Սար:
– Անի՛, իսկ սունկ կա՞:
– Կա՛, արի՛:

ԱՐԱ՛, ՍՈ՛ՒՍ ԱՐԱ:

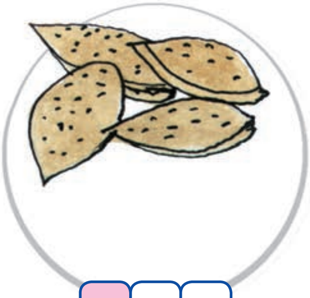

ուս ուսի

սար
սուր
Սուսան
սունկ
Արուս

Սի		Սու
սան		րուս
Ա		րան

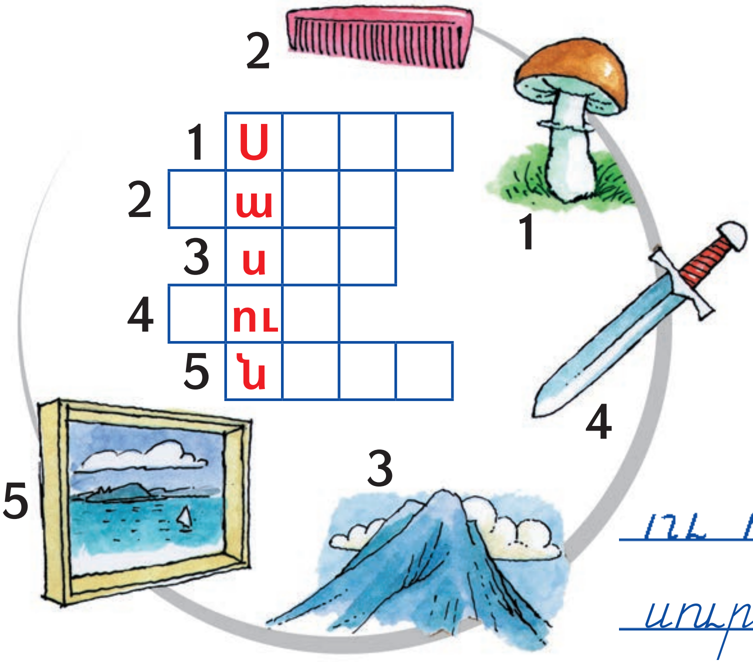

1		Ս			
2		ա			
3		ս			
4		ու			
5		ն			

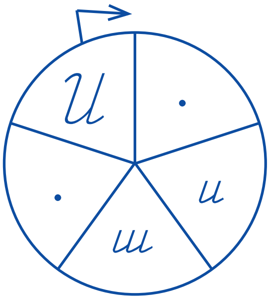

ու ու Ու Ու

սուր, սունկ

Տտ

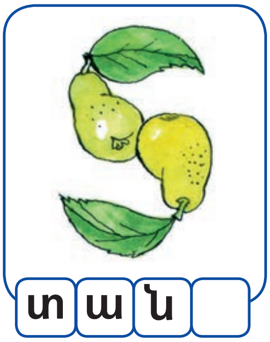

տուն | տատ | սիրտ | Արարատ
տունկ | տատրակ | տիկնիկ | Աստուր

կար — կուտ, կին

կա — տակ, տու

տա — տիկ, րի

արտի սունկ
սարի կատար

սիրուն տիկնիկ
տան կատու

ՏԱՏՐԱԿ

– Արո՛ւս տատիկ, Սիրանին ասա՛՝ տատրակին կուտ տա:

– Սիրա՛ն, Սիրա՛ն, տո՛ւն արի: Արի՛, տատրակին կո՛ւտ տուր:

տ			
տ	ա		
տ	ա	ր	
տ	ա	ր	ի

			ր
		ու	ր
	տ	ու	ր
կ	տ	ու	ր

տ				
տ	ա			
տ	ա	տ		
տ	ա	տ	ի	
տ	ա	տ	ի	կ

ԿԱՏԱԿ

– Արտա՛կ, ասա՛՝ արտ ու տիկ: – Արտուտիկ:

– Ասա՛՝ կար, կուտ: – Կարկուտ:

– Ասա՛՝ տո՛ւր: – Ասատուր:

պ

ակ
ուր
արի
պա

Արտակ
Ասատուր
կատակ
Տիրան
Արարատ

ՏԱՏ
ԿԱՏԱԿ
ԱՐԱ, ԿԱՏԱԿ ԱՐԱ:

		տ			
		ա			
տ	ա			ի	կ
		ր			
		ա			
		կ			

կուր → սուր → ______ → ______

Սիրուն կատուն սուս անի,
Նստի ուսին Սուսանի:

				ու	ն	
		տ		տ		
կ	ա	կ		ու	ս	
	ս	ա				
		կ		տ	ու	
	տ	ի		ն	ի	կ

տատ
տարի
Ասատուր
Արարատ
կատու
արտ

պ պ Պ Պ Սիրան

Մմ

մ մ

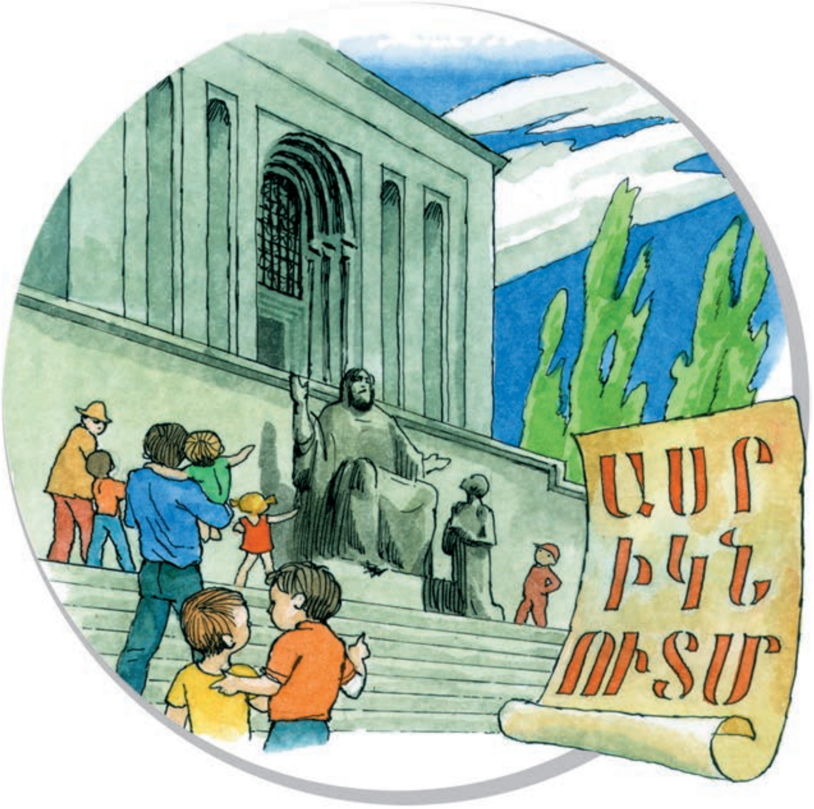

մատ	մուր	միս	մարտ	մաս
արմատ	ամուր	ամիս	մարտիկ	Մասիս

մ

մա 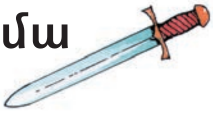

կարմիր մասուր
սիրուն մատիտ

Սիս ու Մասիս՝ Արարատ

Արտում մի տատրակ կա ու մի արտուտիկ:
– Կատո՛ւ, կատո՛ւ, մի՛ մտիր արտ:

մա	մատ
մակ	նա
ար	տիտ

աս՛ա – մի՛ ասա
արա՛ – մի՛ արա
տա՛ր – մի՛ տար
տո՛ւր – մի՛ տուր

ԿՈՒՄ – ՄՈՒԿ
ԻՄ – ՄԻ

մուր
միս
մատ
կուտ
մուկ

Մկրատ տամ, մտրակ տուր,
Մտրակ տուր, մկրատ տամ:

ԿԱՏԱԿ

– Ասա՛՝ մատ, Անի՛:
– Մատանի:

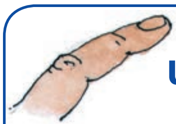

անի

մատանի

Մուկ → Մուր → սուր →
→ սուփ → կ · փ → կում

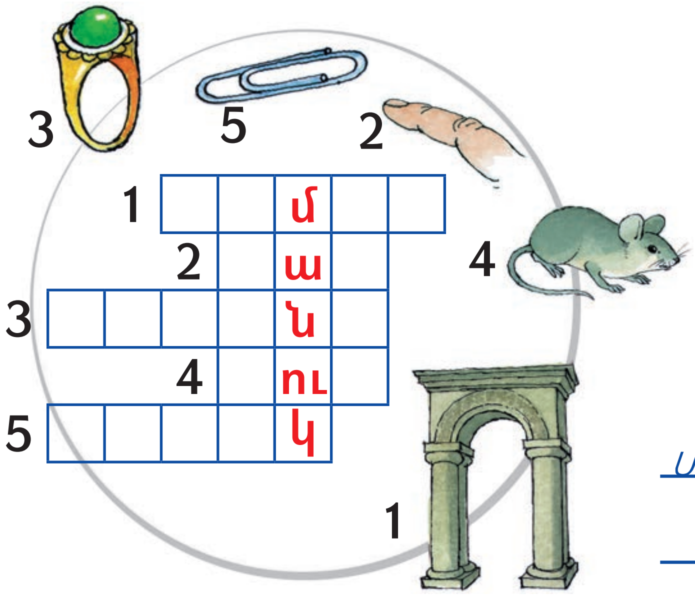

Մ
ուր
կա
սուր

Մ ւ/՛ մ Մարիամ

Պպ

պ ա տ

պ ա ր ա ն

պապ	պար	կարապ	պատ
պապիկ	պարան	նապաստակ	պարիսպ
Պապին	պարկ	կապիկ	ապակի

սպիտակ — կարապ
սպիտակ — ամպ

Արարատ սարի կատարին տապան կա:

ԿԱՏՈՒՆ

– Պապի՛կ, կատուն մուկ կուտի՞:
– Կուտի:
– Պապի՛կ, կատուն պանիր կուտի՞:
– Կուտի:
– Պապի՛կ, պանիր տա՛մ՝ կատուն ուտի, իսկ մուկն ու կատուն միասին մնան:

կին → կիր → կար → պար → պա· → պապ

ԿԱՏԱԿ

– Ասա՛՝ **պատ**, **Անի՛**:
– **Պատանի**:

պար
պարան
պարիսպ
պարկ
տապան

պ

կա
ար
ամ
արկ

արպ – պար
տապ –
կրպա –
ապպ –

ա: պիկ, նիր, րիսպ, րան

ա
պ
ու
ի

ԱՊԱ

ՊԱՊ
ՊԱՐԱՊ
ՊԱՏ – ՏԱՊ

		պ		
		ա		
տ	ա		ա	ն
		ի		
		կ		

պ պ Պ Պ
պարիսպ, պարան

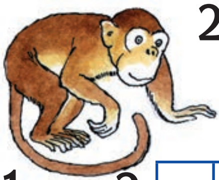

		1			պ				
2					պ				
				3	պ				
		4			պ				
		5			պ				

Ըը

ը ն _ ու _ տ

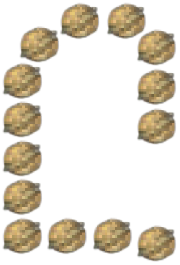

ը ն կ ու _ _

մատ – մատը
տուն – տունը
սունկ – սունկը
պատ – պատը

մի տուն
իմ տունը
մի մատ
տասը մատ

ընտիր սունկ
ընտանի կատու
ինը տարի

ը մ պ ա ն ա կ

ը ն կ ու _ _

ընկա
ընկար
ընկան

ԿԱՊԻԿՆ ՈՒ ՆԱՊԱՍՏԱԿԸ

Նապաստակը տանը ունի սպիտակ սունկ, կարմիր մասուր ու մի պարկ ընտիր : Կապիկն ու նապաստակը միասին մի պարկ ը տարան ի տուն:

Մուկը մառը մատին կտա,
Տան կարասը պատին կտա:

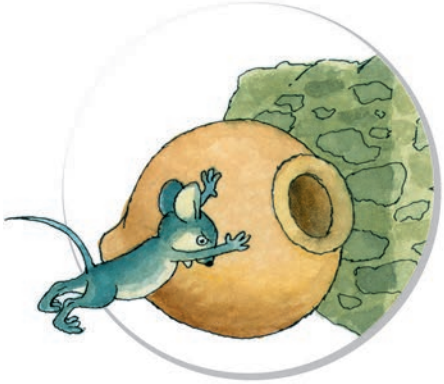

Նմանը նմանին կսիրի:

Մի՛ ընկիր։

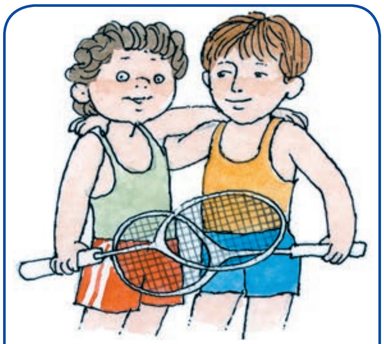

ընկ□րն□ր

ընտանի□

□□ - □□□

ն ը – կ ա ր

□□□ - □□□

մ ը կ – ր ա տ

□□ - □□□

կ ը – ր ա կ

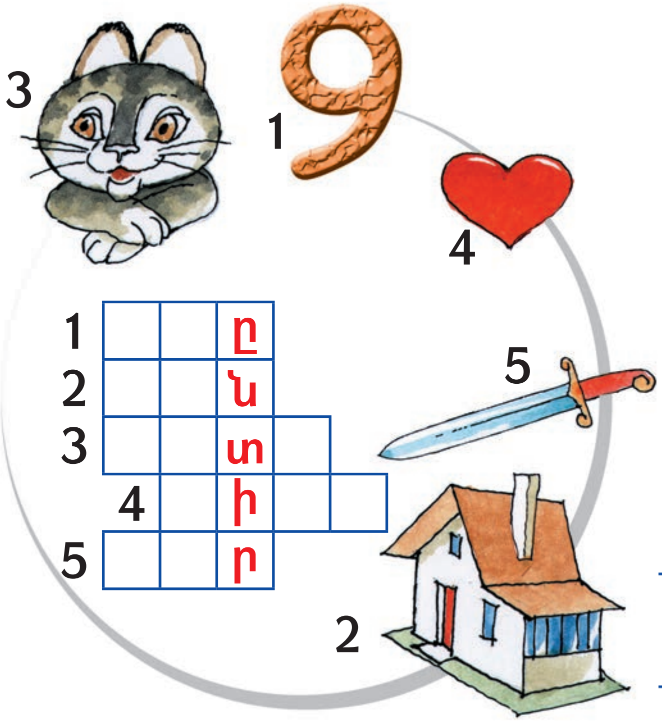

ը Ը ը Ը

Անին մի սիրուն նը-կար ունի։

Լլ

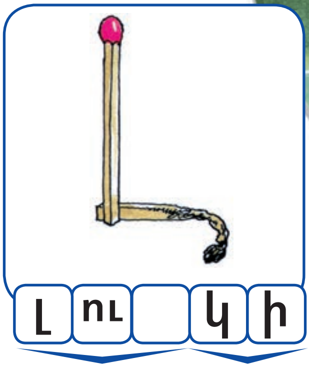

ուր	ամպ	իլիկ	լուսին	լուր տալ
լուր	լամպ	ուլիկ	լուսամուտ	լուսանալ

ՈՒԼԻԿՆ ՈՒ ՊՈՒԼԻԿԸ

Տատիկն ունի
Մի ուլիկ
Ու սիրունիկ
Մի պուլիկ:
Տատի՛կ, կապի՛ր
Պուլիկին,
Նա կու՜լ կտա
Ուլիկին:

սպիտակ ուլիկ
կարմիր պուլիկ
լալկան Անի
լամպի ապակի

ԱՆԻՆ ՈՒ ԼՈՒՍԻՆԸ

– Արա՛, լուսնին ասա՝ սպասի:

– Լուսի՛ն, սպասի՛ր: Մի՛ մտիր ամպի տակ: Անին պիտի նկարի:

լուսամուտ
լուսակիր

լուսին
կիսալուսին
լիալուսին

Լ =

լամպ

ԼՈՒ – ՈՒԼ
ԼԱԿ – ԿԱԼ
ԼԱԼ

ուլիկ
լուսան
իլիկ
լամպ
պուլիկ

ակալ =

մ		մ	ա	կ	ա	լ

Ալ

Ա	լ		ա	ր	

	ու

սին

սան

լ

ար
ակ
փա
այ
ուսին
ուր

լար → սար → · ար → կապ

	ի		
ու		ի	կ
	ի		
	կ		

5 2 3

		1		լ					
		2		ու					
	3			ս					
		4		ա					
5				ն					

4

1

լ Լ լուսի՛ն, Լուսնիկ

Յյ

մայր	այտ	սայլ	լույս	կայարան
մայրիկ	պայտ	սայլակ	սյուն	պայուսակ

ԿԱՅԱՐԱՆՈՒՄ

Արան պիտի 1նի Սպիտակ: Նրան Սպիտակ կտանի Արարատը: Նա Արային պիտի սպասի կայարանում:

լուսնի լույս
տան սյուն
աննման մայրիկ

կարմիր մայրամուտ
կապույտ սար
միայնակ ամպ

ՄԱՅՐԱՄՈՒՏ

– Մայրի՛կ, մայրի՛կ, նայի՛ր: Կարմիր ը պիտի մտնի սարի տակ:

կուտ	պատ	սար	սալ
կույտ	պայտ	սայր	սայլ

յՆ =

պայ

	յա
սայ	րիկ
կա	լակ
մայ	րան

1

4

3 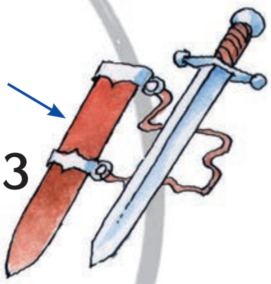

5 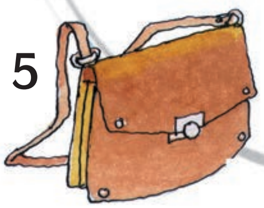

2

1				յ				
2				յ				
3				յ				
4				յ				
5				յ				

		ս	
պ	ա		տ
		ու	
		ն	

յ յ Յ Մայրիկ

Էէ

Է ր ու ն ի

Է

աuում է
աuում էր
աuում էին

էլ
էլի

էակ
Էմին

Սա է, իսկ սա՝ :

Սա է, իսկ սա՝ 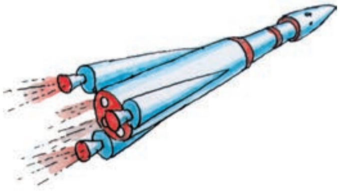 :

Սա 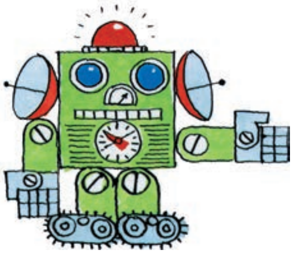 է, իսկ սա՝ :

կարում է
կարում էր
կարում էին

ուտում է
ուտում էր
ուտում էին

ասա՛ – էլ մի՛ ասա
կտրի՛ր – էլ մի՛ կտրիր
տո՛ւր – էլ մի՛ տուր

ԼՈՒՍԻՆԸ

– Էմի՛ն, նայի՛ր, լուսինը մտնում է ամպի տակ,– ասում է մայրիկը:

– Մայրի՛կ, լուսինը լույս տալի՞ս է:

– Լուսինը ի լույսն է տալիս,– ասում է մայրիկը:

Սանասա՛ր, սա լուսին է, իսկ սա՝ սար:

11

3

10

7

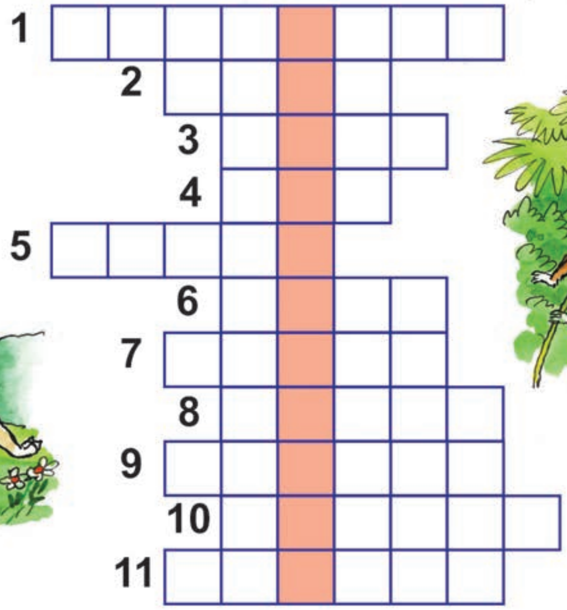

1 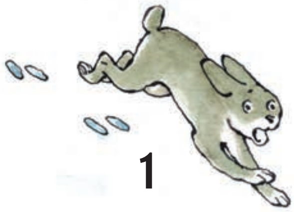

8

2

9

5

6

4

Տան կատուն էլ պիտի սիրուն լինի:

,—

է Է է Է

Էմին

	Է		
Է		ի	ն
	մ		
	ա		

Եե

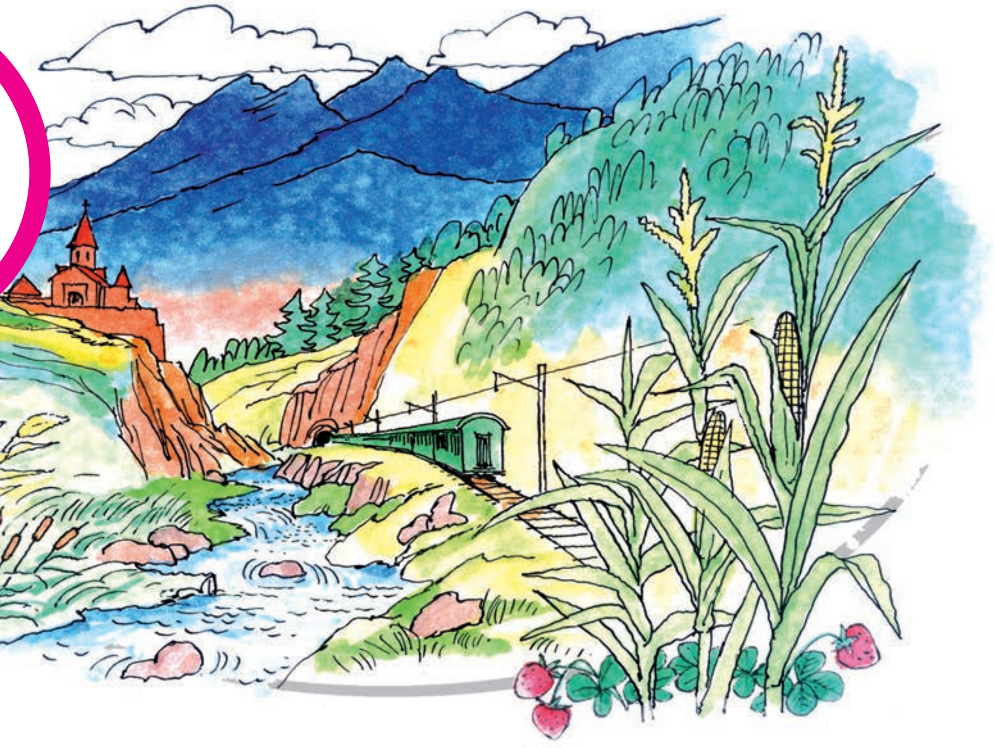

ե լ ա կ

ե = յ + է

ե = է

յ + է

է

ելակ երամ | սեր տեր | երես

երակ երկիր | կեր տանտեր | երեկ

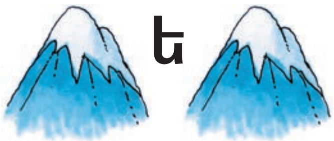

ե

սարեսար

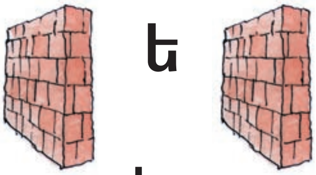

ե

պատեպատ

ես | մեկ | եկար

տես | երկու | եկան

երկար պարան
երկու մատիտ

կարմիր ելակ
սիրուն երես

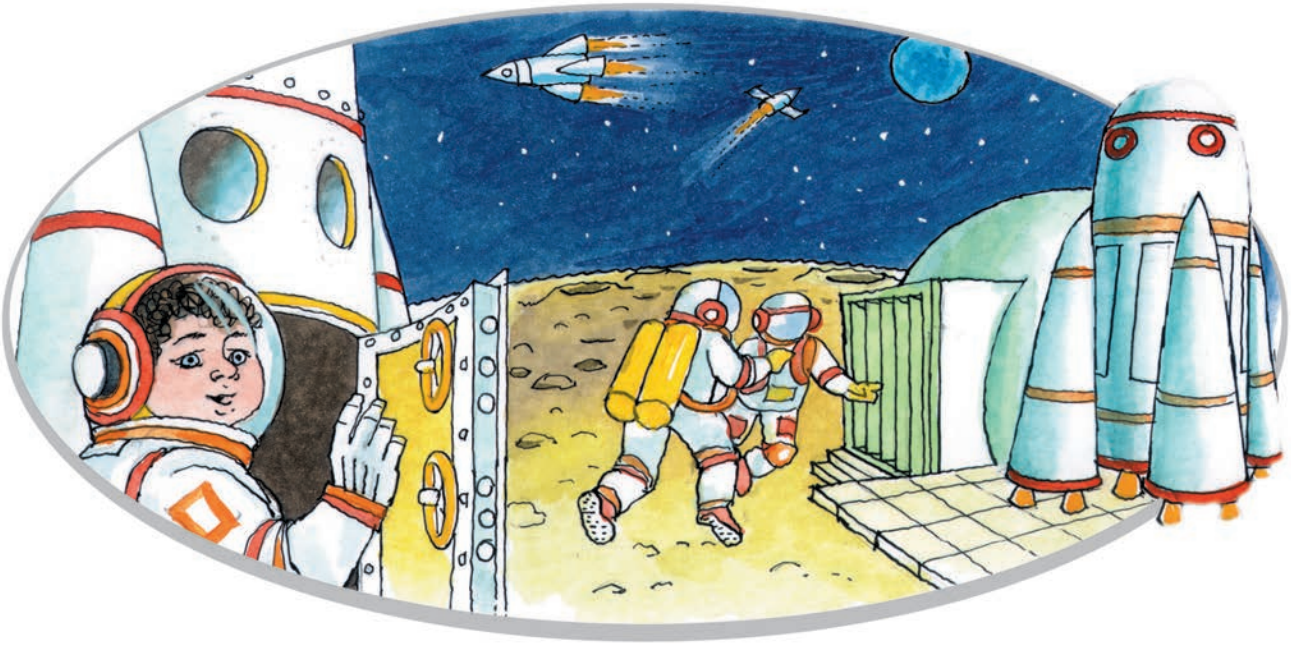

ՆԱՐԵԿԸ

Նարեկը լուսնային կայանում է:

– Ես տեսնում եմ Երկիրը,– ասում է Նարեկը: Նա կապույտ ի է նման:

ՍԵՊ – ՊԵՍ

3նուկ =

երե□նուկ = սիրի-սիրի

●

կետ կետ

երես
երեկ
երկու
էակ
երկար

երրիկ – երկիր
սեեր –
եռն –
պսե –
երռ –

կ	ր	կ	ե	ս	ա
ի	ե	ր	կ	ի	ր
ր	մ	ա	յ	ր	մ
ա	ր	կ	ա	տ	ու
կ	լ	ու	ս	ա	ն
ի	ու	ե	ր	ա	կ

10

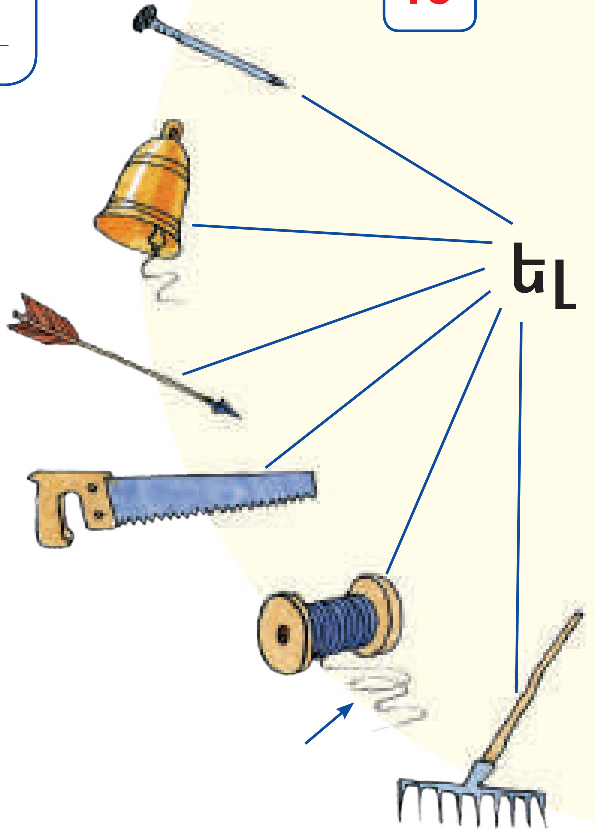

մերուկ =

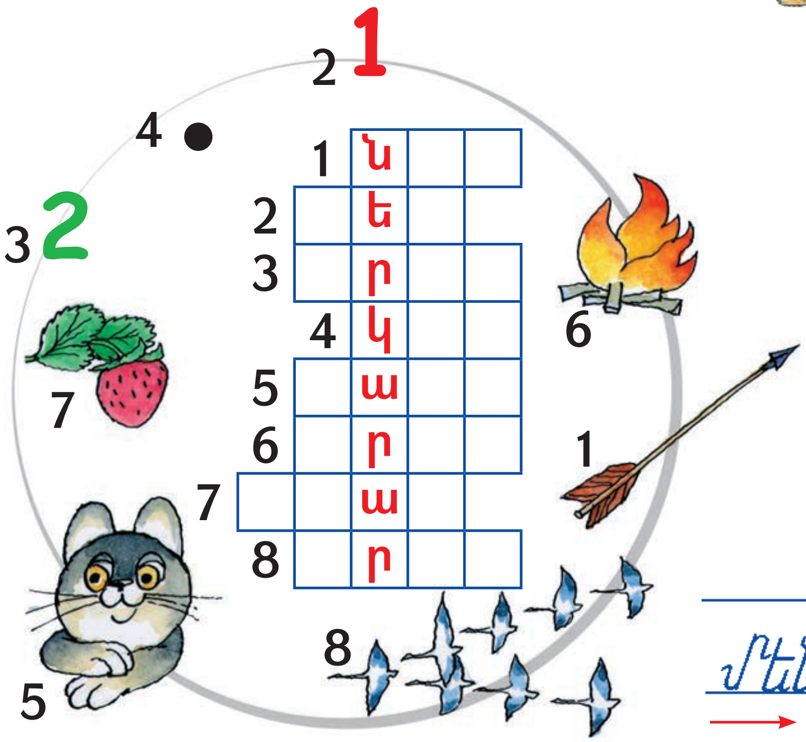

և – ե Եվ – Ե

Մենակ կապակ կանեմ:

Վվ

ակ	Վան	վրան	վարել
տակ	ավան	ստվեր	վարարել
վտակ	սավան	նվեր	վարվել

վեր ու վար անել
լավ ու վատ ապրել

արտը վարել
նվեր տալ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Վանիկն ու Արամը վրանում են:

– Սա ո՞ւմ ստվերն է,– ասում է Արամը:

– Վա՜յ, է,– նվնվում է Վանիկը:

– Ես եմ՝ Արան,– ասում է «ստվերը» ու մտնում վրան:

Կար մի վրան սպիտակ,
Վրան՝ կարմիր մի պիտակ:

վափ → վար → · ար → լավ

լավ
վատ
սավան
վրան
նետ
կավ

	լակ
վը	վան
սա	բան
վե	բե

վ

տակ
արար
նա
լա
ար

Նա սարի վրա է,
Սարը՝ նրա վրա:

« »

վտակ – *կտավ*
վրա – ______
վկա – ______

ՆԱՎ — ՎԱՆ

վ Վ վ Վ
նավ, վրան

			1 վ			
	2		տ			
3			ա			
		4	կ			

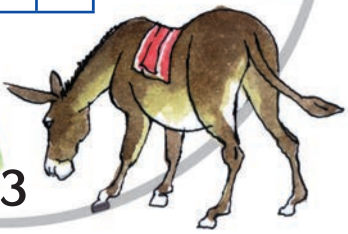

Օօ

օ □

օ □ ա կ

օր
օրական

օտար
օրինակ

Օնիկ
Օրի

օրա□ույ□

օրա
օրատետր

օրա□իր

ՕՐԻՆ

Օրին վարպետ Արամի սանն է։
Նա ամեն օր պարապում է։
Օրին օրինակելի սան է։
Նա օր օրի վարպետանում է։

ԿԱՏԱԿԱՍԵՐ ԿԱՏՈՒՆ

Կատվի ին կա մի նկար,
Նկարում կա մի սիրուն սունկ,
Իսկ սունկի տակ՝ մի կատու...

օր
օրինակ
Օրի
օտար
օպերա

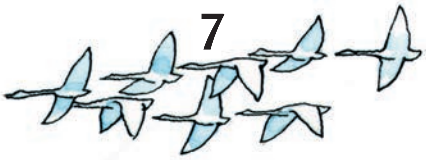

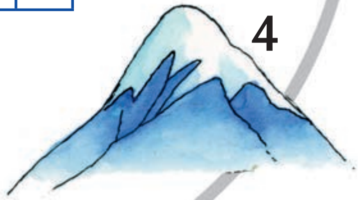

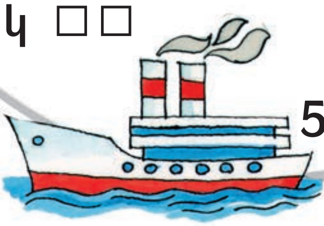

1 օ
2 տ
3 ա
4 ր
5 ա
6 կ
7 ա
8 ն

1. կես օր + կես օր = մեկ □□

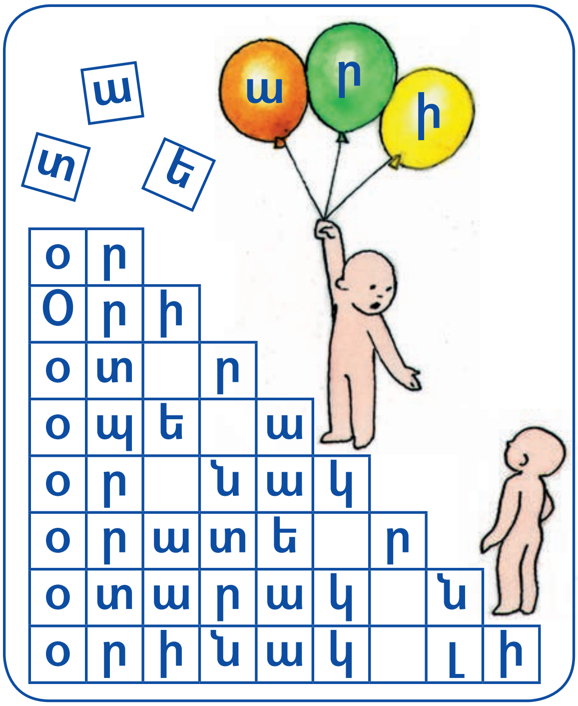

...

ս
օ ր ն ա կ
ր
տ

օ Օ Օրի, օր, օրինակ

Ո ո

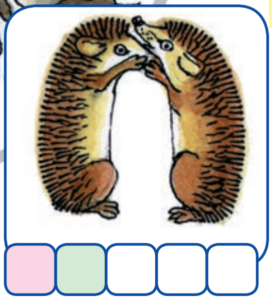

ո ☐ն ի

ո = վ + օ

ոսպ
ոսկի
ոստիկան

ո = օ

լոր
սալոր
Կարո

վ + օ

օ

որոտ
ոսկոր

ո

ոլոր

ո

Սարո

ոսկի
ոսկյա
ոսկե

կոր	լոր	որս	ոլորել
ոսկոր	ոլոր	որսկան	որոտալ

ՕՐԻՆ ՈՒ ՄՈՐԻՆ

(սուտասելուկ)

Ոլոր-մոլոր ոլորանով
Օրին մի օր ելավ սար,
Սարի վրա՝ կարմիր մորի,
Ամեն մորին՝ մի-մի սար։
Մոլորվել է պստիկ Օրին՝
Ո՞րն է մորի, ո՞րը՝ սար։

ոսկյա մատանի
ալարկոտ կրիա

նոր պայուսակ
կլորիկ լորիկ

Սար
Մար
Կար
Սեր
ո

կի
կոր
տ
պ

սա
կ
ո
մո

				ր
		լ		ր
	ո	լ		ր
մ	ո	լ		ր

մ	ո	լ	ո	ր
	լ	ո	ր	
կ	ո	կ	ո	ն
	ր		տ	
	ա			
	ն			

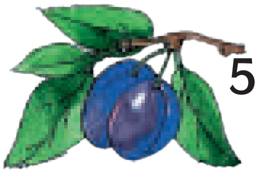
5

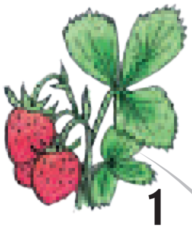
1

6

	1		ո					
2			ր					
	3		ս					
		4	կ					
	5		ա					
6			ն					

3

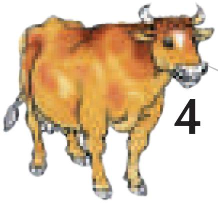
4

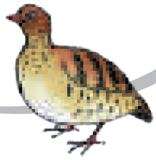
2

լոր
կոր
կով
որս
կոպ

Ո ո Ո Ո

որոր, ոսկոր

տանկ – *տնակ*
կերա –

Շշ

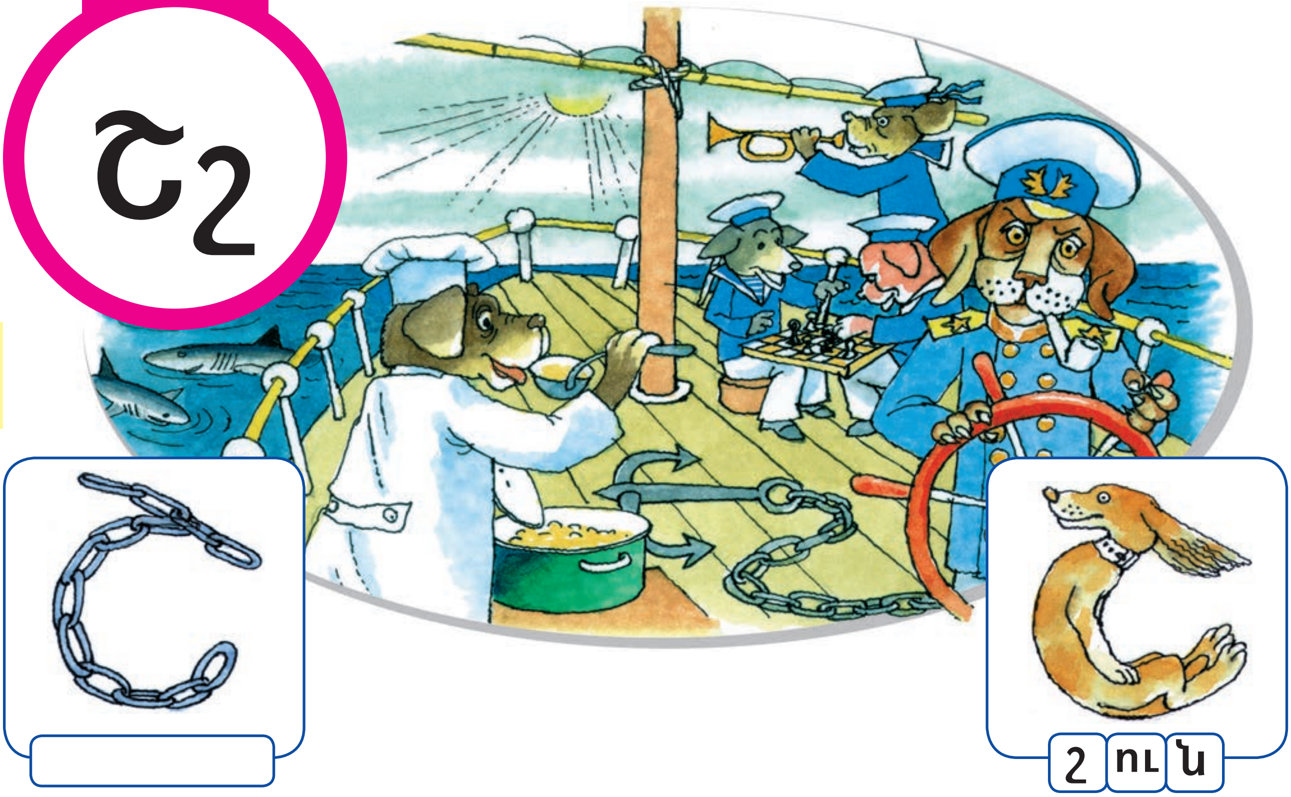

շ ու ն

ուշ	շուն	շուշան	մանուշակ	անուշ
նուշ	աշուն	Շուշան	Մանուշակ	Անուշ

շշուկով ասել

շատ շուտ ար□նանալ

աշնան մշուշ | անուշ նուշ

ՎԻՇԱՊԸ

Շավարշի տետրում մի աշտարակ կար:

Աշտարակում մի վիշապ էր ապրում:

Մի օր վիշապը շալակում է իր աշտարակը ու շտապ մեկնում Վիշապասար:

Շավարշը շատ է վշտանում:

Շուշանը....

շարունակի՛ր

Ուշ լինի՝ նուշ լինի:

Շուշանիկը սուս անի, նստի մոտը Սուսանի:

կկիշո – *կոշիկ*
աունշ –
ունշ –
որշ –
շմո –

մա	վաշ	շակ
կո	լա	շիկ
նու	շապ	վի

անուշ → ա · ուն → աշուն

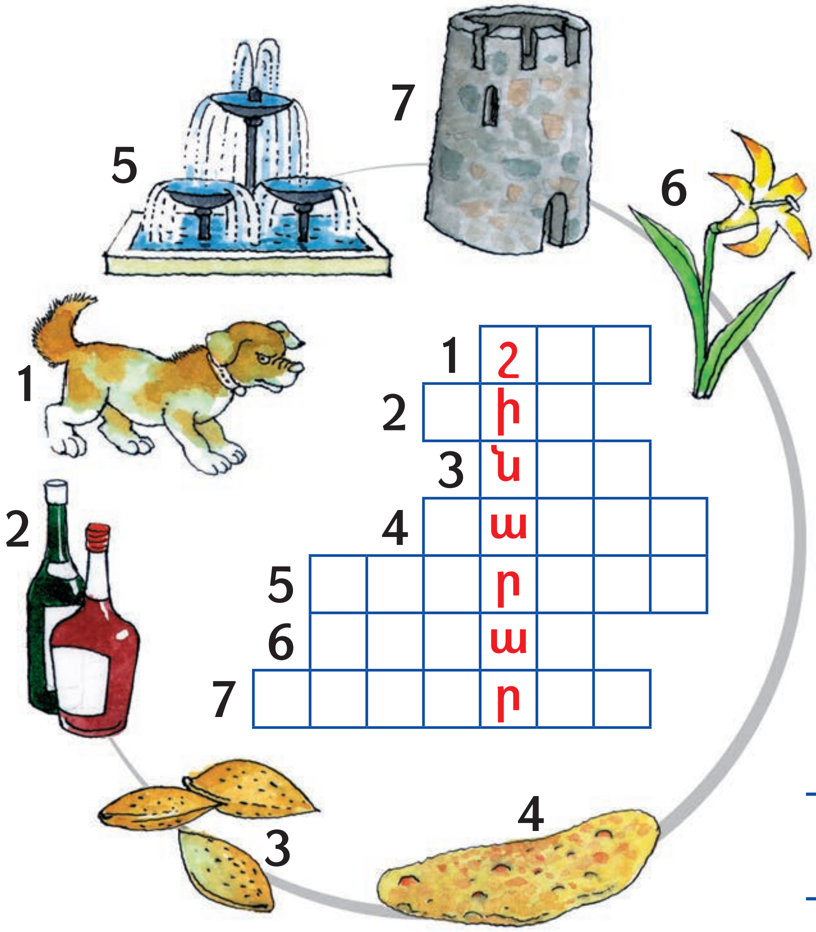

մաշիկ
կոշիկ
լավաշ
շապիկ
շալվար

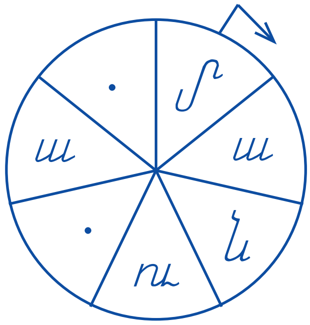

շ աշուն
Շ շ Շ շուշան

Հհ

հ ո պ ո պ

հ ա ս կ

հ ա վ

հայր	հայ	համ	Հայկ
հայրիկ	հայուհի	համար	Հայկուհի

հա — սակ, տակ

հի — մա, սուն

հու — նիս, լիս

հե — տո, քոս

հո — պոպ, վիվ

ՀԵՐՈՍ ՀԱՅԿԸ

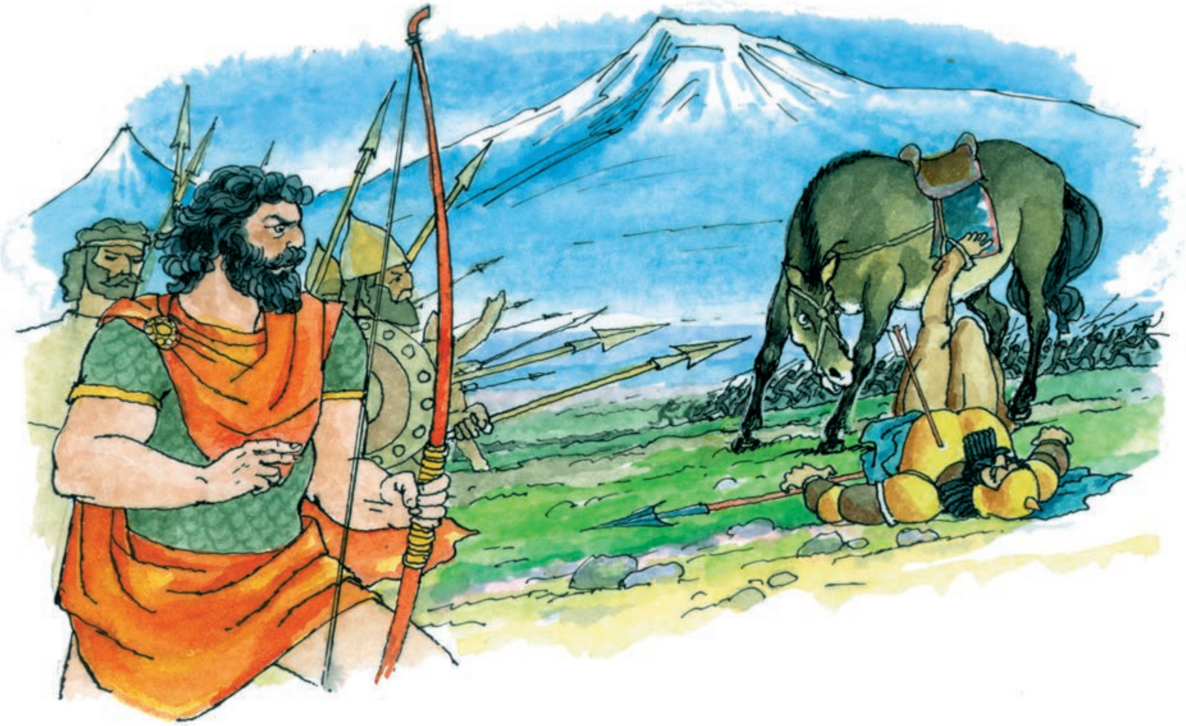

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ես հայ եմ:

Իմ հայրիկը հայ է:

Իմ պապը հայ է: Պապիս պապն էլ հայ է:

Հայկ Նահապետի անունով մեր երկիրն անվանել են Հայաստան:

Հայերն ապրել են հի՜ն-հին օրերում, ապրում են հիմա ու կապրեն հավետ:

Ես հպարտ եմ, որ հայ եմ:

հայ → հա․ → շայ

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Տան ներսում մի հոր կա,
Հորում՝ լի կրակ:

Հայկ
Հայկուհի
Հովիկ
Հունան
Հրանտ

շուն → հուն → հ.ն → հով → հավ
հով → կով

հ . ր
ն . ր
լ . ր
կ . ր
շ . ր

ՈՒրիշի պարանով հոր մի՛ մտիր:

հ

այր
սրա
ավել
յուր
ում
ուր
արկ

ՍՐԱՀ – ՀԱՐՍ
ԱՀԱ

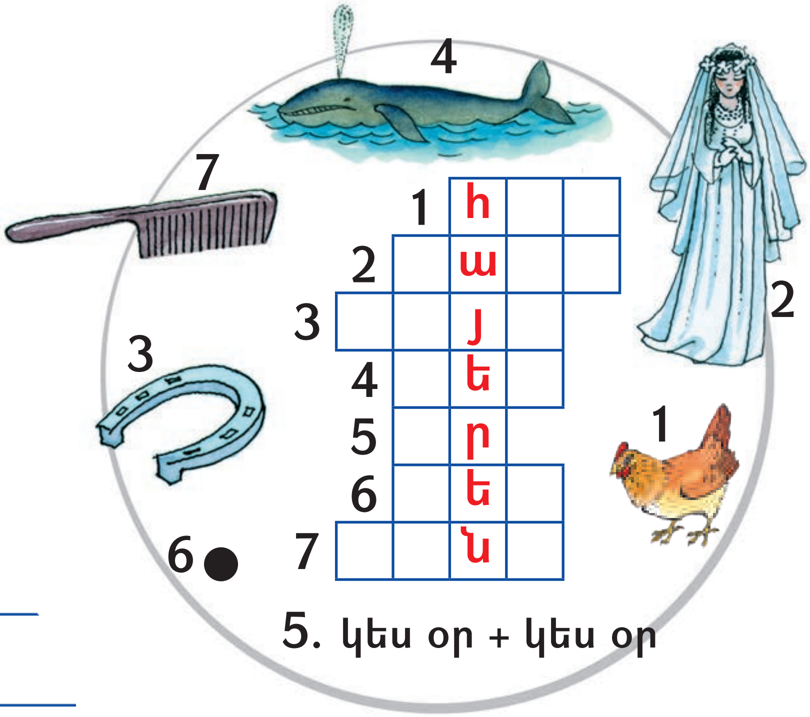

		1	հ		
	2		ա		
3			յ		
	4		ե		
	5		ր		
	6		ե		
	7		ն		

5. կես օր + կես օր

հ հ հ հ
հայ, հայկ

Զզ

զոր_

զատիկ

զան_ակ

զարկ	պարզ
զարկել	պարզել

վազ	ուզել	վազել	մարզիկ	զրահ
ավազ	հուզել	նվազել	մարզել	զինվոր

սրտի զարկեր	ազատ վազվզել
զով պարտեզ	վազելով մարզվել

ՁԱՏԻԿԻ ԵՐԱԶԸ

Մի պարտեզում ապրում էին Զատիկն ու Լուսիկը: Զատիկն ուզում էր ընկերանալ Լուսիկին, հիանալ նրա լույսով:

Սակայն Լուսիկը պարտեզում հայտնվում էր լուսնի հետ՝ երեկոյան: Ու Զատիկը միայն երազում էր տեսնում Լուսիկին:

զատիկ

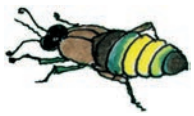

լուսիկ

Լավը երազես՝
Լավին կհասնես:

լուսիկ = լուսատտիկ

հազ
.ազ
.ազ
.ազ
.ազ

Վ

հա
կորի
պար
արել
արկ
ուր

զվա – վազ
ահզ –
զպար –
զմա –
զնա –

Ջարեհ
Ջարուհի
Ջորայր
Ջավեն

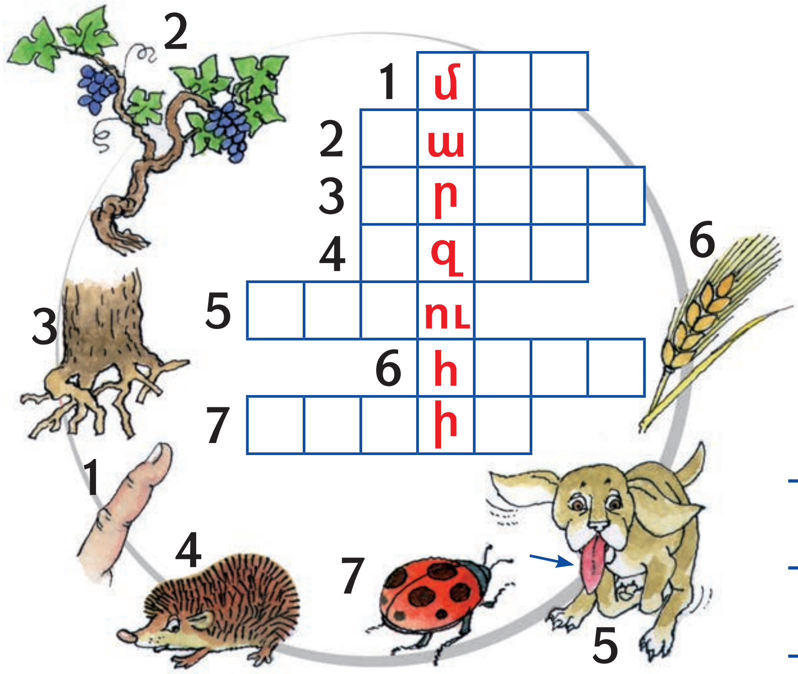

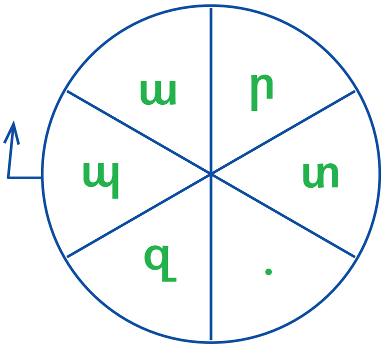

ւ վ օ ջ Ջ զինվոր
Ջորայր

Ռռ

ռ ո ո տ

տառ	կեռ	առու	մոռ
աստառ	զկեռ	առատ	սիսեռ
պաստառ	կեռաս	առարկա	ուռենի

ը ոռնում է։

ը կռռում է։

ը կռկռում է։

Կատուն մռռում է։

ամուր պաստառ
կլոր սիսեռ

կարմիր կեռաս
կանա□ ուռենի

լու ր / ղ

կ ր / ղ ունկ

վա ր / ղ ել

ԱՌՈՒ

Մի օր մտա ես անտառ,
ին տեսա 3 տառ:
Կորել էին անտառում
3 տառը իմ սիրուն:

3 տառ են՝ Ա, Ռ, ՈՒ,
Իսկ միասին՝ մի առու:
Միասնական որ լինեն,
Հեռուները կհասնեն:

ա □ / □ տառ

Արտին մոտիկ՝ մոռ ու մորի,
Մռռան կատուն կտրորի:

Ամռանը վազում է, □մռանը՝ սառ□ում:

անտառ
առու
կռունկ
ուղենի
նուռ

	ա	ռ

մոռ	կռկռալ
կռռալ	ուղենի
կեռաս	հռհռալ
մռմռալ	սիսեռ

պա
կայ
ան
աս
պաս

տ	ա	

		կ
		ե
տ	ա	
		ա
		ս

ս ի ս ե .

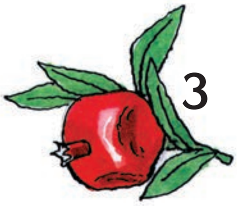
3

4

1			կ						
2			ե						
3			ռ						
4			ա						
5			ս						

5

2

1

ռ

լու
ուս

ռ ռ Ռ Ռ
առու, Նուռ

Ցց

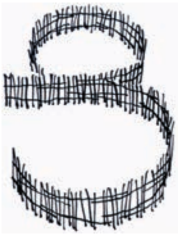

ց ա ն կ ա պ ա տ

երեկ ցերեկ	հաց ցորեն	ցուցակ ցուցանակ

ցնցու□

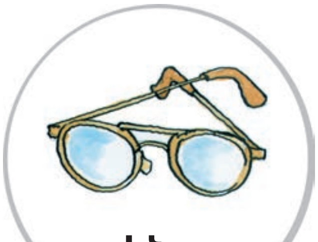
ակնոց

կացին

օրորոց

զրույց զրուցել	ցուրտ ցրտել	ցից ցցել	կտուց կտցել

Ցոլակը ցատկեց
Ցից ցանկապատից,

Ցանկապատը ցնցվեց
Ցոլակի ցատկից:

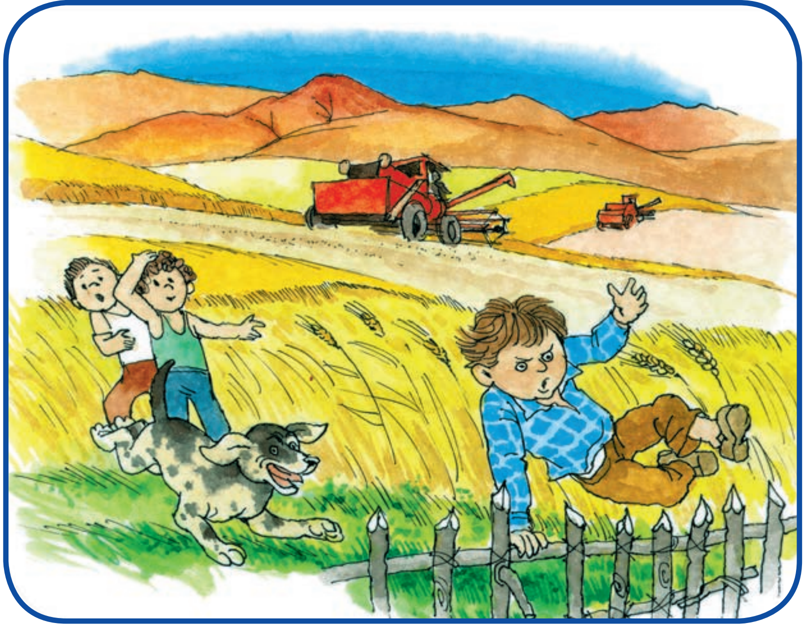

ՑՈՐԵՆԻ ՀԱՏԻԿ

Ցոլակը ցորենի
Մի հատիկ ցանեց,
Մի հասկ հայտնվեց,
Ու հասկի վրա
Կար տասը հատիկ:
Ցոլակը ցորենի
Հատիկներ ցանեց,
Ցորենի սիրուն մի արտ հայտնվեց:

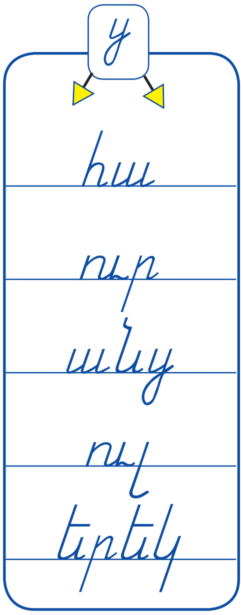

ցու	ցե	ցի	ցան
նել	րու	րեն	րեկ
ցա	ցակ		ցո

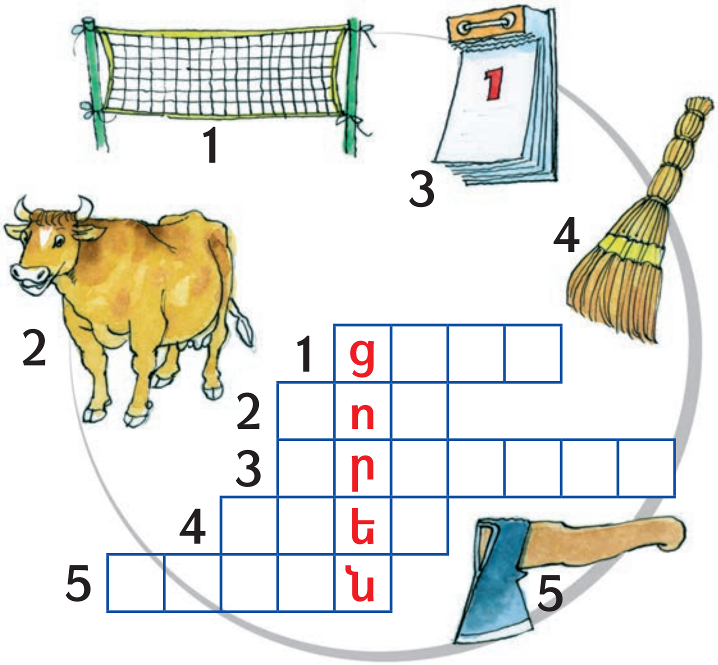

ՑԵՑ
ՑԻՑ

Ց ց Ցոլակ
ց ց ցորեն

Ժժ

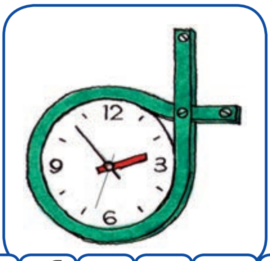

ժ | ա | մ | ա | ց | ու | յ | ց

ժամ	ուժ	ժպիտ
ժամանակ	կուժ	ժպտալ

ԺԱՄԱՑՈՒՅՑ

Հայրիկը Ժիրայրին մի ժամացույց նվիրեց: Ժիրայրը ժամացույցը շատ հավանեց:

Ժամացույցը ցույց է տալիս օրվա ժամերը:

ժիր + այր = Ժիրայր

ժամ + ցույց = ժամացույց

ժպտերես Ժիրայր
ժիր Վարուժան

հսկա ժայռ
նոր ժապավեն

ԺՊԻՏԸ

– Ժպտա՛,– ասաց մայրիկը:
– Ժպտա՛,– ասաց ը:
– Ժպտա՛,– ասաց անտառը:
Ես ժպտացի: Մայրիկն էլ ժպտաց:
Անտառն ու 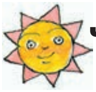ն էլ ժպտացին:

կավ → կամ → կ · մ → կուժ

ժամացույց
ժապավեն
կուժ
ժպտալ
ժայռ

Մեկը վազում է,
Մյուսը՝ շտապում,
Սակայն երկուսն էլ
Տե□ում են մնում:

ժ

իր
ապավեն
վար

ժ Ժ ժպիտ, ժայռ

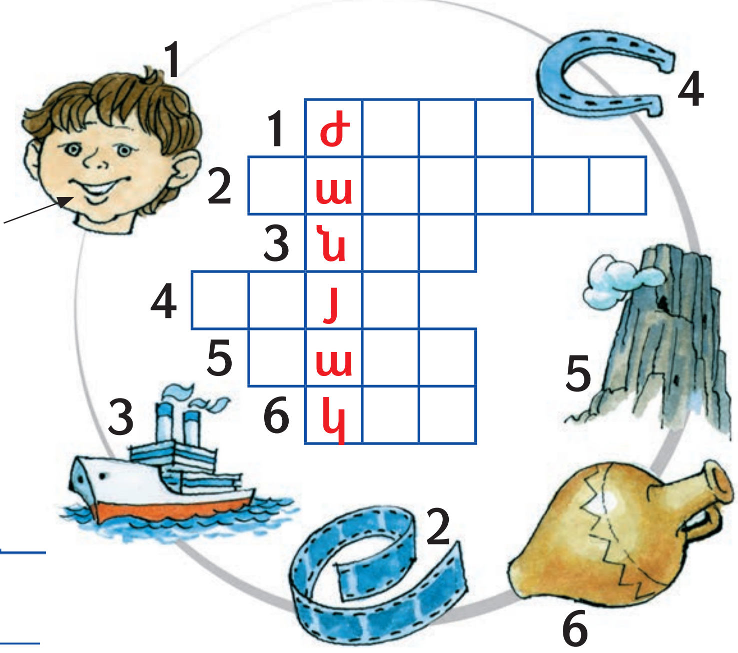

Գգ

գ | ո | տ | ի

գ | ո | ր | գ

արի	հին	այգ	գալ	Գոռ
գարի	հինգ	այգի	գնալ	Տիգրան

գա ‹ զան / րուն	գե ‹ տակ / րան	գի ‹ նի / շեր	գո ‹ մեշ / վեստ	գու ‹ մար / նատ

ԳՈՌՆ ՈՒ ԳԱՐՈՒՆԸ

Ամպը գոռաց, գոռգոռաց,
Գոռը վազեց տուն գնաց,
Ամպը տանն էլ գոռգոռաց,
Գոռը մնաց զարմացա□:

ԳԱՐՈՒՆ

Գարունը գալիս է մարտ ամսին: Գարնանը գետերը վարարում են: Սարերը նոր զգեստ են հագնում: Արագիլները հետ են գալիս:

Գարունը մտնում է ամեն մի այգի ու ամեն մի տուն:

գ

իրն
աի
այլ
արի
աա

ԳՐԱՄ – ՄԱՐԳ
ԳԵՏ – ՏԵԳ
ԳՈԳ

գաա – աագ
ագյլ –
տորգ –
արիգ –

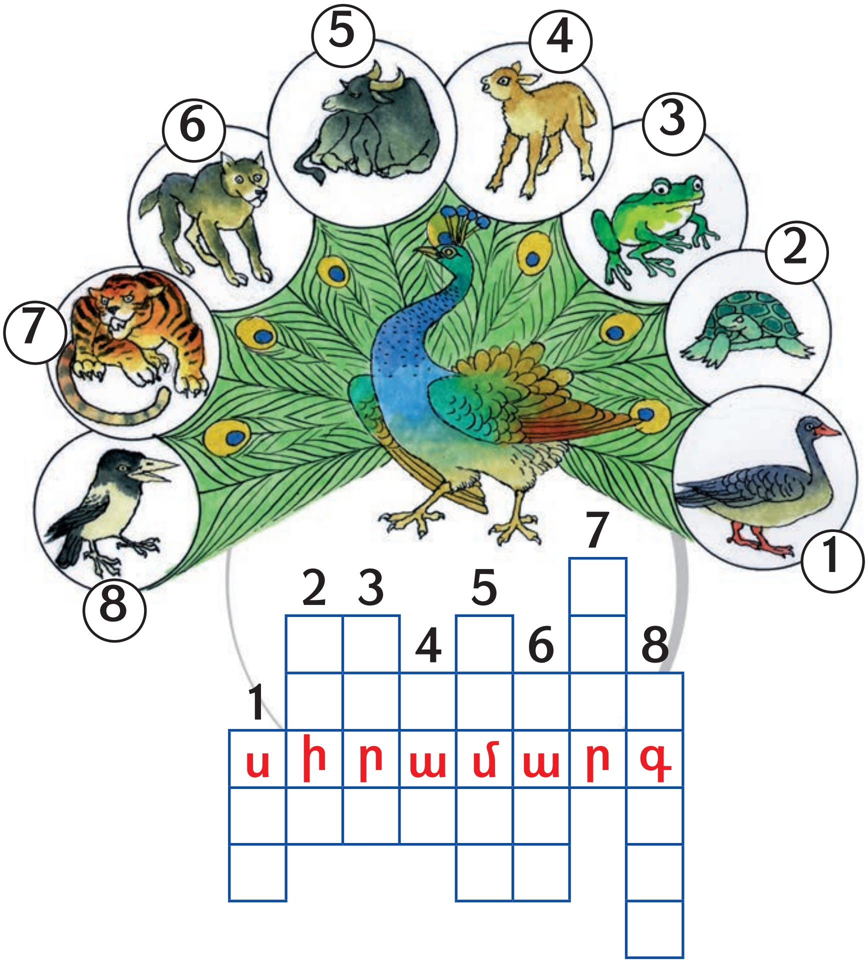

Գնամ ու գամ,
Գնամ ու գամ,
Կանգնեմ մնամ:

օ – գ գառ,
Օ – Գ Գարեգին

Քք

ք ա ն ո ն

վազ	գիր	տարի	սար
վազք	գիրք	տարիք	սարք

գնել	գայլ	գերել	քնքուշ քույրիկ
քնել	քայլ	քերել	քարտաշ քեռի

ԳՆԱՑՔ

Գ-ն ու Ք-ն ընկերացան:

– Գնանք երկիր տեսնելու,– ասաց Գ-ն:

– Իսկ ին□պե՞ս գնանք,– հարցրեց Ք-ն:

– Ընկերներով գնացք կազմենք, նստենք, գնանք,– ասաց Գ-ն:

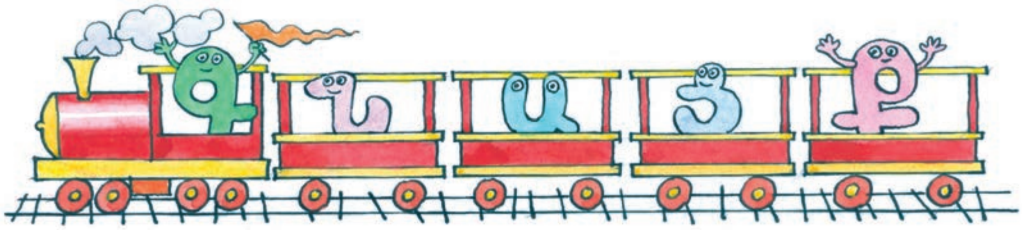

Լավ է գիտունին՝ գերի, քան անգետին՝ սիրելի:

ճար → ·ար → կավ → հավ → հայ

ճ

վան
սար
հավ
ապսա
գիր
սան
հոն

շաքար
աքար
քար
ար
ր

տ
տա
տար
տարի
տարիք

ՔԱՐՏԱՇ ԱՐՏԱՇԵՍ

Քեռի՛ Արտաշես,
Շատ լավ քարտաշ ես:
Ես էլ, Աշոտն էլ
Հիմա քարտաշ ենք:
Արի քա՛ր տաշենք,
Պապիկիս այգուն
Ցանկապատ քաշենք,
Որ քամիները
Քնեն պատի տակ,
Իսկ այգու ներսում
Ման գա արեգակ:

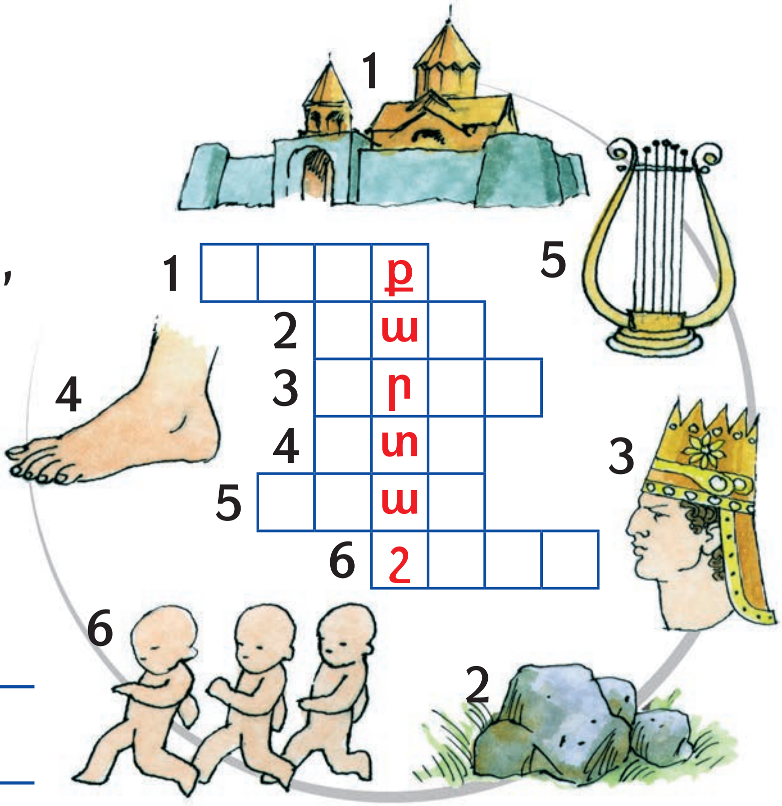

Ճ ճ Ք ք
Քանաքեռ

Չչ

չ ո ր ս

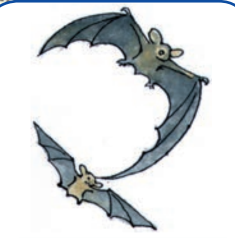

որս	կա	չիր	որ	կակաչ	նկարիչ
չորս	չկա	չամիչ	չոր	կանաչ	ուսուցիչ

ԱՐԱԳԻԼՆԵՐԻ ՉՈՒՆ

Աշուն է: Օրերը ցրտել են, կանաչները՝ չորացել:

– Արագիլները չվում են տաք երկրներ,– ասաց Հրաչյան:

– Էլ հետ չե՞ն գալու,– հարցրեց Հրաչուհին:

– Ինչպե՜ս չէ: Գարնանը կրկին հետ են գալու:

Ինչքան կտրեմ՝ կերկարի,
Ինչքան տաշեմ՝ կհաստանա:

Չ ՏԱՌԸ

Չ տառն եմ ես.
Ի՜նչ սիրուն եմ, տե՛ս,
Չուտես, չ□մես՝
Երեսիս նայես:
Կամակորի պես
Չեմուչում կանեմ,
Կան կլինի չկա,
Իսկ տեսը՝ չտես:
Ասելը՝ չասել,
Ուզելը՝ չուզել,
Անելը՝ չանել:
Էլ շարունակե՜մ:
– Ո՛չ,– ասաց Մանեն,
Ես ինքս կանեմ:

ՈՐԸ ՈՐԻ ԱՆՈՒՆՆ Է

քամիչ

չմուշկ

գրիչ

սուլիչ

հաշվիչ

վառիչ

հսկիչ
մարզիչ
նկարիչ
սուլիչ
վարիչ
ուսուցիչ

չ

կամի
իր
շուն
որ
պես
որս

Ինչ վերցնես՝ վրան կա:

հա – չէ
այո – ՞

չ չամիչ
Չ Չ Չարենց

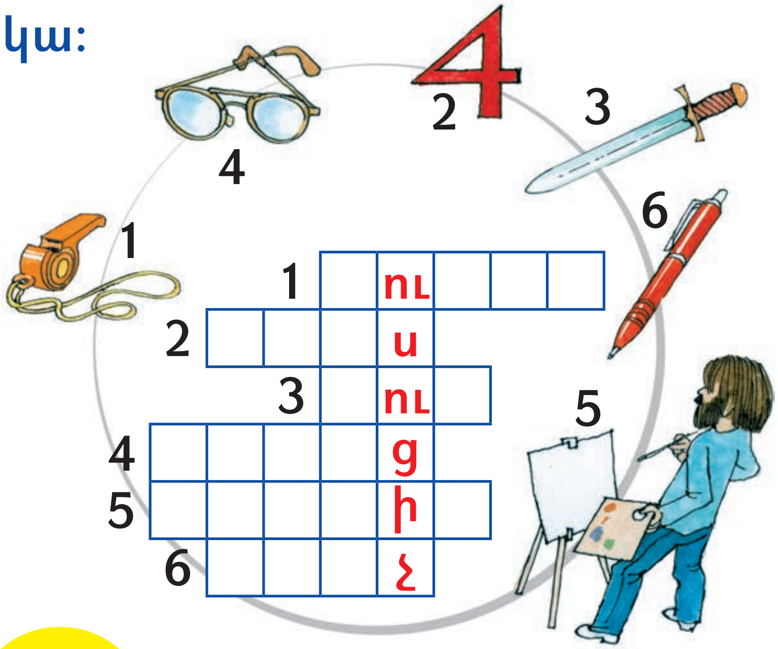

1					ու			
2					ս			
3					ու			
4					ց			
5					ի			
6					չ			

Ղղ

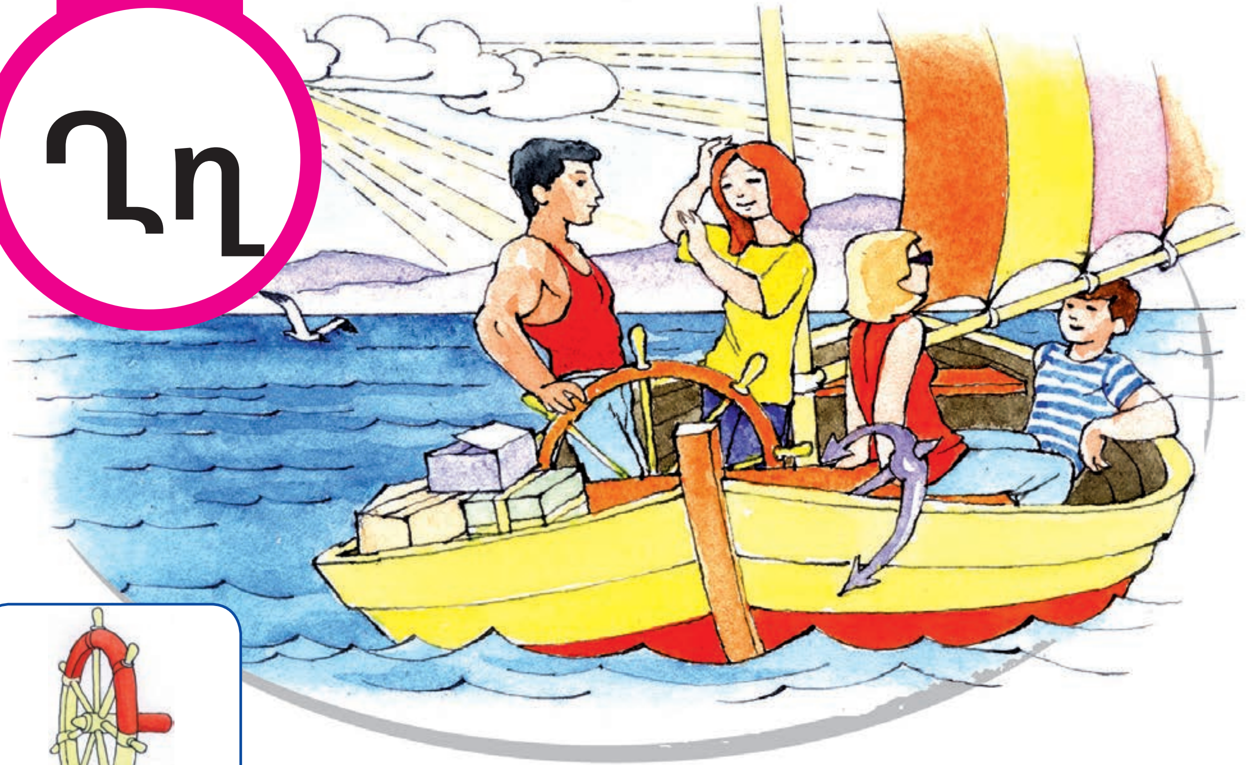

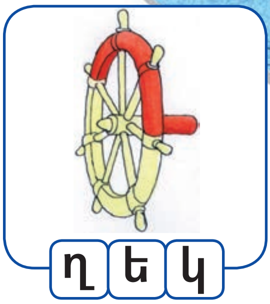

օղ	տող	աստղ	սեղան	Աղավնի
օղակ	լող	արկղ	աղյուս	Շողեր

եղնիկ աղվես աղավնի պտուղներ

ՍԱԳՆ ՈՒ ԱՂՎԵՍԸ

Սագն ու Սագիկը Սագաշեն գյուղի աղունը տարան աղալու:

– Ղա՛, ղա՛, աղա՛ Աղվես, մեր աղունը աղա՛, տո՛ւր մեզ,– ասաց Սագը:

– Կաղա՛մ էլ, գյո՛ւղ էլ կհասցնեմ,– ասաց Աղվեսը:

– Գյուղ հասցնել պետք չէ:

– Ինչո՞ւ, մայրի՛կ,– հարցրեց Սագիկը:

Կարո՞ղ ես ասել՝ ինչո՞ւ:

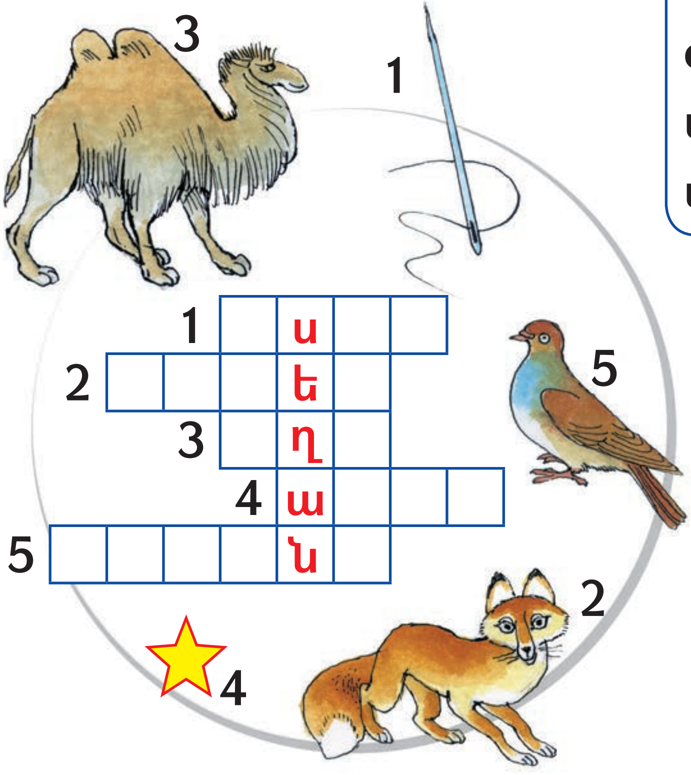

սեղան
արկղ
օղակ
աղյուս
աղյուսակ

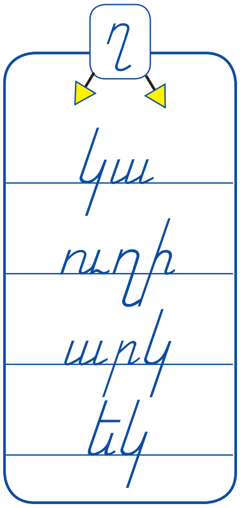

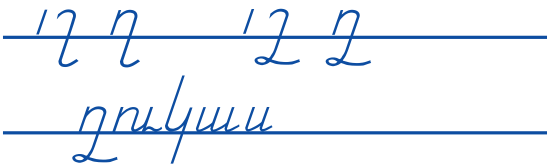

Խ խ

խ ա ղ ո ղ

խաղ	վախ	աշխատել	խաչքար
խաղաղ	վախկոտ	խաղալ	աշխատանք
խաղող	անվախ	խոսել	խարիսխ

ԽԱՂՈՂ

Խորենն ու Աշխենը խաղում են այգում: Իսկ Խաչիկը խաղող է հավաքում:

Հետո նրանք միասին խնամում են խաղողի վազերը:

Սիրո՞ւմ ես խաղող ուտել. սիրի՛ր աշխատել:

Խաղողը խաղողին նայելով է քաղցրանում:

ՎԱՐՊԵՏ ՄՈՄԻԿԸ

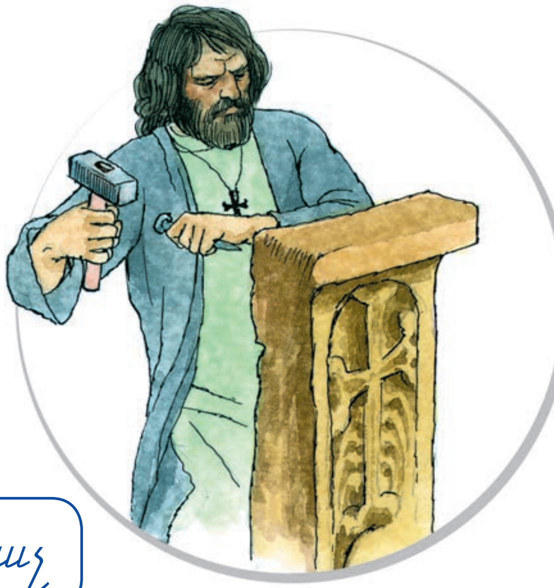

Մեր պապերը քարից խաչքար են պատրաստել: Նշանավոր վարպետ Մոմիկը կերտել է շատ ընտիր խաչքարեր: Հիմա էլ նրա խաչքարերը զարմացնում ու հիացնում են:

քար → ար → պար → պաչ → խաչ

խ

աղ
ակ
աղալ
ավար

խաղ
խաղ**ալ**
խաղ**ալիք**
խաղ**ացող**

խիզախ
խրոխտ
Խորեն
խարիսխ
խաղող

երգ – *երգել*
պար – ________
խաղ – ________
մեխ – ________
սղոց – ________

Խ ու խ Խ ու խ

խաղող, խարիսխ

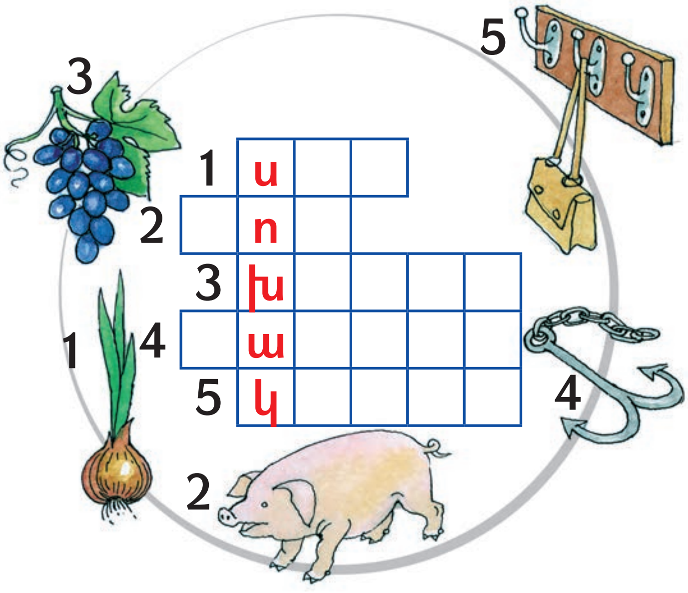

Դդ

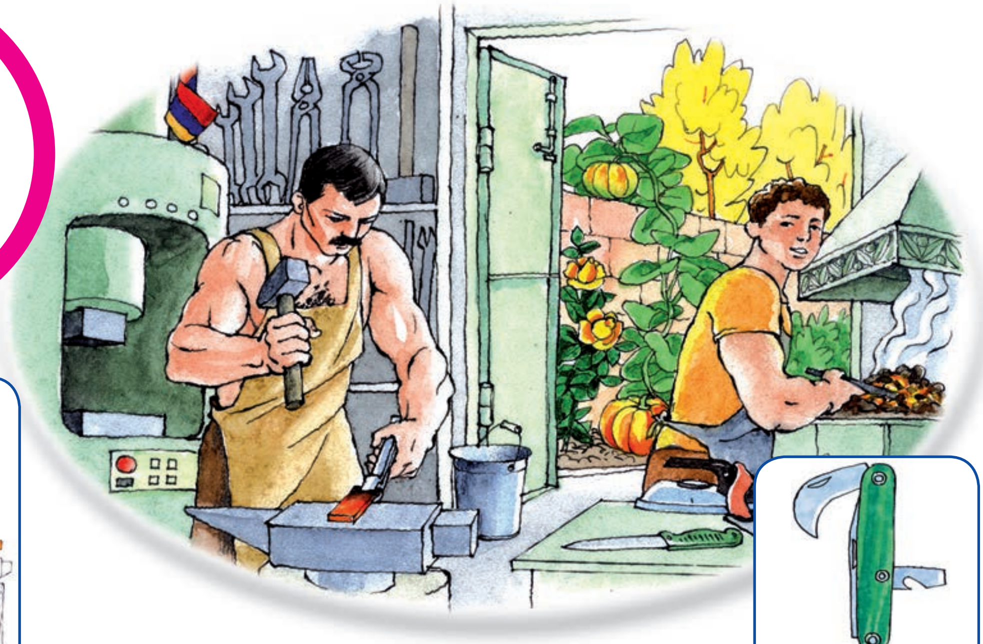

դ ա ր ի ն

դ ա ն ա կ

դաս	դուռ	դեղին	դուդուկ
դասարան	դպրոց	դղրդոց	դիմակ

ԴՊՐՈՑ

Սա մեր դպրոցն է: Դռնից ներս են մտնում Սեդան ու Դերենիկը: Սեդան ուզում է դերասան դառնալ, իսկ Դերենիկը՝ դատավոր:

Ես շատ եմ սիրում մեր դպրոցն ու իմ ընկերներին:

դանդաղ – արագ
դադարել – սկսել
քանդել – շինել
դարսել – խառնել

Զորավար Անդրանիկ

Գարեգին Նժդեհ

Սպարապետ Դրո

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Դու կարդացիր հայ հերոսների անուններ:
Դո՛ւ էլ կարող ես հերոս դառնալ:
Լա՛վ սովորիր: Եղի՛ր ազնիվ, ուժեղ ու խիզախ:

Ի՞նչն է, ի՞նչը.
Գրիչով ցանում են,
Աչքերով քաղում են,
Խելքով ուտում են,
Մտքով մարսում են:

մեխակ
հասմիկ
դդմիկ
կակաչ
շուշան

դ

ել
հոր
սար
ավել

		դ		
դ	ա		ա	ր
		ու		
		մ		

դ – դ Դ – Դ Դերենիկ,
դասարան

Թթ

թ | ու | թ | ա | կ

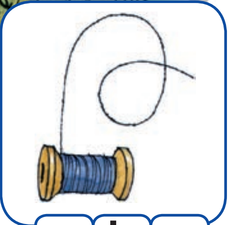

թ | ե | լ

թութ	թոք	թեյ	թութակ
թթենի	թոնիր	թերթ	թիթեռ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՎԻԹԸ

Վաղո՜ւց, շատ վաղուց էր դա: Թշնամին ուզում էր գրավել մեր երկիրը՝ Հայաստանը:

Երկնքի աստղերի նման շատ էր թշնամու զորքը:

Սակայն Դավիթը ելավ թշնամու դեմ: Նա կռվեց ու հաղթեց:

Դու քեզ մի՛ գովիր, թող ուրի՛շը գովի:

որդ – որթ

հորդ – հորթ

թ → ակ, կա, նավ, ութ, կար

թ → երթ, հեր, մրել, ուր, հոր

ԹՈՒԹԱ՜Կ, ԱՍԱ՛ ԿԱԹ, ՈՒԹ:

ԹԱԹ
ԹՈՒԹ
ԹԱԿ – ԿԱԹ

Մկրտի՛չ, մտրակը մկրատով մի՛ կտրիր:

թա թեռ թակ
նիր թու
թո թի կարդ

1. Խոսող թռչուն:
2. Լավաշ թխելու հոր:

ıթ թ Թ Թ թիթեռ

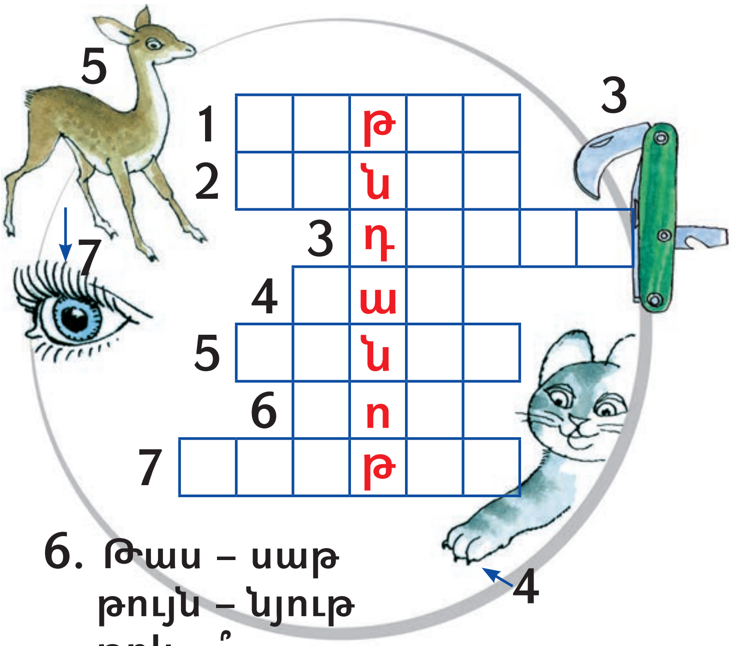

6. Թաս – սաթ
թույն – նյութ
թոկ – ՞

Բբ

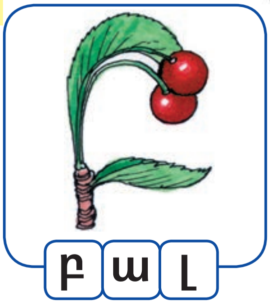

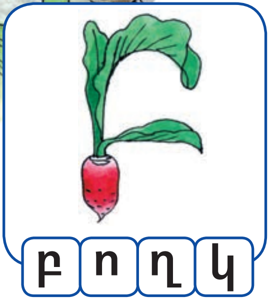

բալ	բարի	բու	բազմոց
բալենի	բարեկամ	բուրդ	բանալի

ԲԱԼԵՆԻՆ ՈՒ ԲԱՐԴԻՆ

Տան բակում մի նուրբ բալենի կա ու մի սլացիկ բարդի:

Բարդին հպարտ է իր հասակով, բալենին՝ իր պտուղներով:

Իսկ Բաբկենը երկուսն էլ խնամում է սիրով:

Այգիդ լավ պահես՝
Աշխարհ կշահես:

ԲՈՒ

Խուլ անտառում մի բու կար,
Գտավ բվի մի նկար:
«Բո՜ւ-բո՜ւ»,– բվաց բու տատին,
Շա՜տ վախեցավ բու պապին:

բ

ակ
սուր
ութ
ահ
արի
լուր
անալի
հա

Բ բ Բ բ
բարդի, բալենի

բալ
բարդի
բամբակ
բուրդ
բանան

10

բ	ա	լ	ե	ն	ի
ա	ր	ե	գ	ա	կ
մ	մ	օ	ղ	խ	ա
բ	ա	ր	դ	ի	պ
ա	տ	ո	բ	ր	բ
կ	ի	ր	ա	կ	ի

Անշունչը շնչավորին բռնում է:

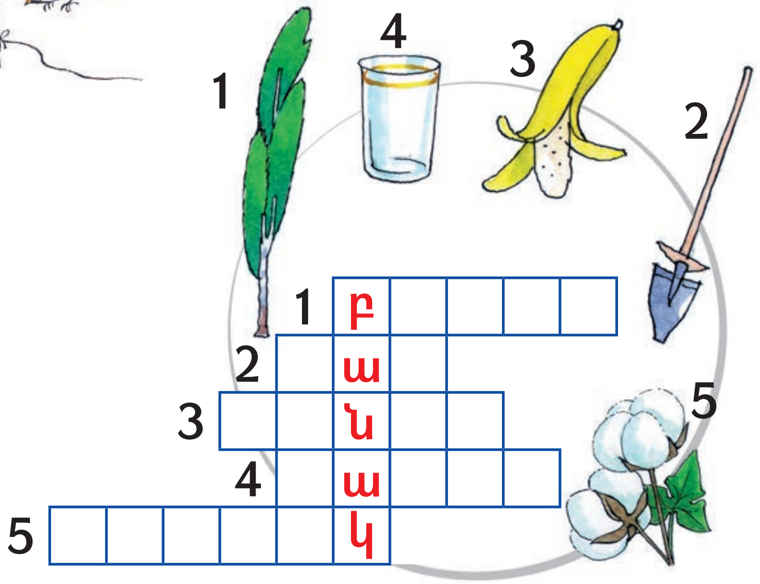

Փփ

փ ե տ ու ր

ափ	այտ	շատ	թուփ	խոփ
թափ	փայտ	փշատ	տուփ	խուփ

ՓՈՍՏԱՏԱՐ ՓԵՓԻՆ

Փայտփորիկ Փեփին մի օր նամակներ գրեց, լցրեց պայուսակն ու դուրս թռավ փչակից:

– Նամակնե՜ր,– կանչեց նա:

– Ո՞ւմ համար են,– փնթփնթաց փիղը:

– Ագռավի ու բվի:

– Ո՞վ է գրել:

– Ե՛ս:

– Բայց դու գրել չգիտե՛ս:

– Ոչի՜նչ, նրանք էլ կարդալ չգիտեն:

փա	թիլ կան
փե	տուր սա
փո	ղոց շի
փի	սիկ փերթ

→ Մուր → հուր → հոր → հող → · ող → 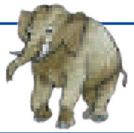

Փամբակում փափուկ բամբակ կա:

Մի փոսի վրա՝ հարյուր փոս:

փ

ղափ
ող
ափ
ական
ուղ
թե

փ փ Փ Փ

փղափ, թուփ

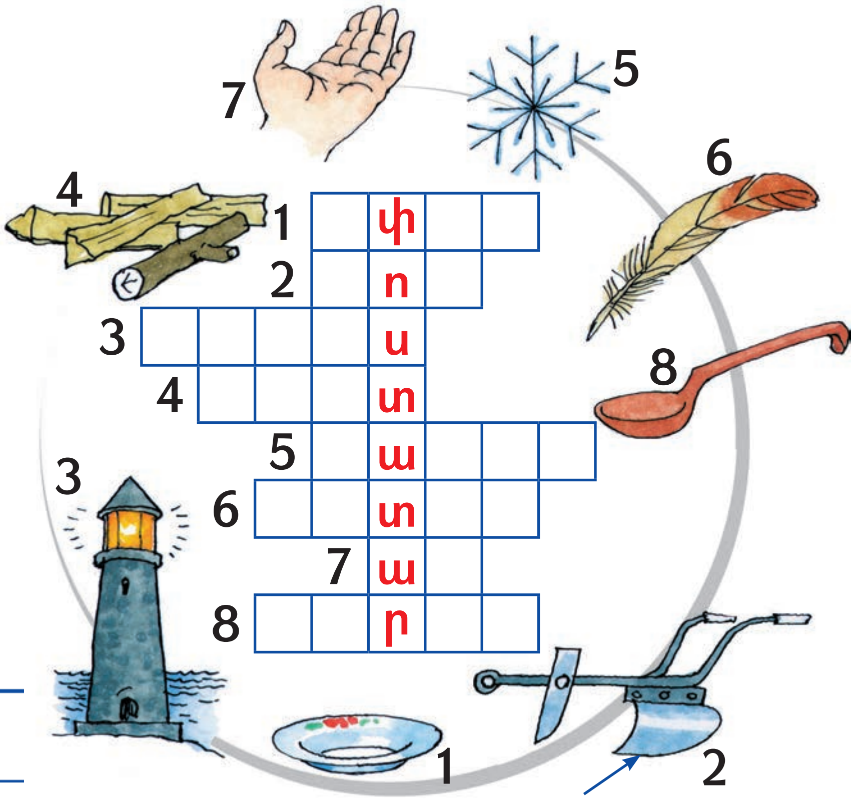

1					փ			
2					ո			
3					ս			
4					տ			
5					ա			
6					տ			
7					ա			
8					ր			

Ծծ

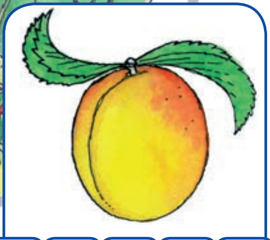

ծ ի ր ա ն

այծ	ծառ	ծով	պայծառ
կայծ	ծաղիկ	ծովափ	ծիածան

ԾԱՌԱՏՈՒՆԿ

– Եկե՛ք ծիրանի ծառ տնկենք,– ասաց Արծվին:

– Ինչո՞ւ միայն ծիրանի, ուրիշ ծառեր էլ տնկենք,– ասաց Ծովինարը:

– Բայց տնկելը բավական չէ, պետք է խնամել, որ ծառ դառնան,– ասաց ուսուցչուհին:

Ամեն անգամ ծիրան ուտելիս հիշի՛ր ծիրանի ծառ տնկողին:

Ծ

Ծովը ծփում է ծուփ-ծուփ,
Ծիածան է ծնվում ծովից,
Ծիծաղում է ծովը ծուփ-ծուփ,
Ծաղիկներ են ծնվում ծովից:

Երեկոյան ծաղկում է, առավոտյան՝ թառամում:

ծ		ծ	կ				
ծ		ծ	ա	ղ			
ծ		ծ	կ	ո	ց		
ծ		ծ	ր	ա	կ		
ծ		ծ	ե	ռ	ն	ա	կ

ա ի ա ի ո

Որը որտեղ է լինում:

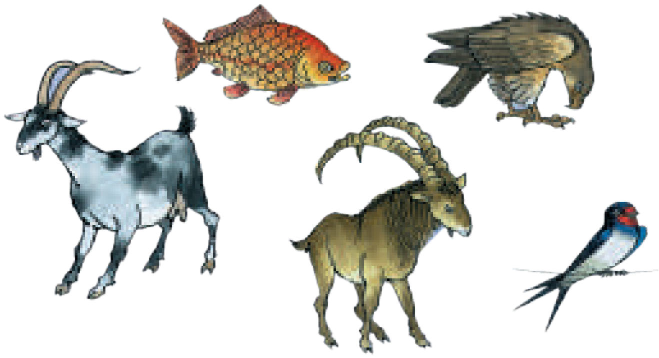

Օդում, ծովում, ցամաքում:

ծիրան
ծաղիկ
արծիվ
ծիլ
ծառ

ծ Օ Ծ Ծովինար

Ձձ

ձ ու կ

ձի	ձու	ձագ	ձոր	ձեթ	օձ
ձիգ	ձուկ	ձախ	ձող	ձեռք	խնձոր

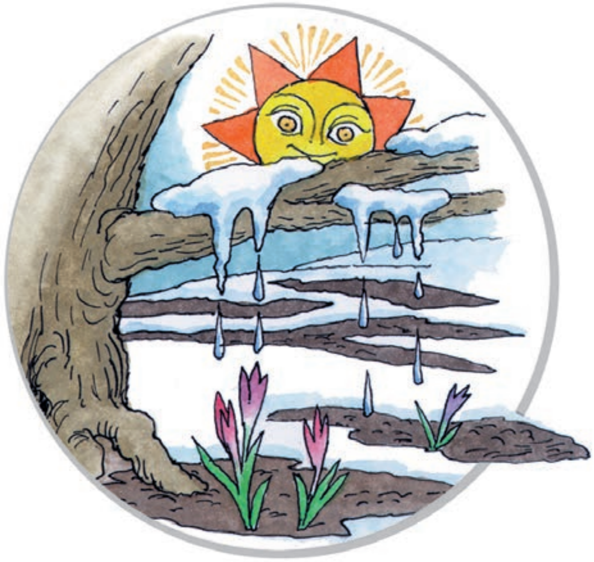

ՁՆԾԱՂԻԿ

Ձյուն է, քամի, ձյունաբուք,
Ցուրտն է դրսում շատ մրսում,
Ձնծաղիկը բարուրում
Երազում է տաք գարուն:

Ձյունը հալվի՝ դուրս կգա,
Անուշաբույր կժպտա:

ԳԱՅԼՆ ՈՒ ՁԻՆ

Գայլն ուզում է ձիուն ուտել:
Ձին ասում է.
– Ա՛յ գայլ, ես շատ ծեր եմ, ինձ մի՛ կեր:
– Ես ինչպե՞ս իմանամ, որ դու ծեր ես:
– Իմ տարիքն իմ ոտքի տակ գրված է:

Գայլը մոտենում է, որ կարդա: Ձին այնպես է քացի տալիս, որ գայլի աչքերը պեծին-պեծին են տալիս:

Գիտուն աղվեսը երկու ոտքով է ընկնում թակարդ:

ջ

ափ
սան
վար
դար
բար
ավար
դեղ

1	ճ			
2	ճ			
3	ճ			
4	ճ			
5	ճ			
6	ճ			
7	ճ			

1. Կենդանի, որը ցամաքում չի կարող ապրել:
2. Ընտանի արագավազ կենդանի:
3. Հավկիթ:
4. Մարդու մարմնի մաս:
5. Կենդանու երեխան:
6. Բուսական յուղ:
7. Ձմռանը գալիս է, գարնանը՝ գնում:

ձ ջ Ձ Ջ ջի, օջ, ջեռք

Ջջ

ջուր	փունջ	ջնջոց	ջոկ	աջ
ջրվեժ	փնջել	ջնջել	ջոկել	քաջ

ՊԱՏԱՆԻ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐԸ

Քաջիկը շատ է սիրում ջութակ նվագել: Նա շատ ջանասեր է:

– Լավ ջութակահար դառնալու համար ես պետք է շա՜տ նվագեմ,– լուրջ-լուրջ ասում է Քաջիկը:

– Իսկ մենք պետք է շա՜տ լսենք,– կատակում է տատիկը:

Խոսքը՝ մեծին,
Ջուրը՝ փոքրին:

Ջուրը հալված ձյուն է,
Ձյունը սառած ջուր է:

ՋՐԱՀԱՐՍԸ

Ծովի ջինջ ջրերի մեջ ապրում էր մի ջրահարս: Նա շատ էր ուզում գրել-կարդալ սովորել: Ծեր կրիան նրան սովորեցրեց ջրային տառերը: Հիմա ջրահարսը ջրային գրքեր է կարդում ու ալիքների վրա նամակներ գրում:

Ջարթուցիչը ջեռուցիչից հեռո՛ւ դիր:

Մի կենդանի կա. ինչ տամ՝ կուտի, մի գդալ ջուր տամ՝ կսատկի:

ջ

ական

ար

ահ

վեր

ուր

լուր

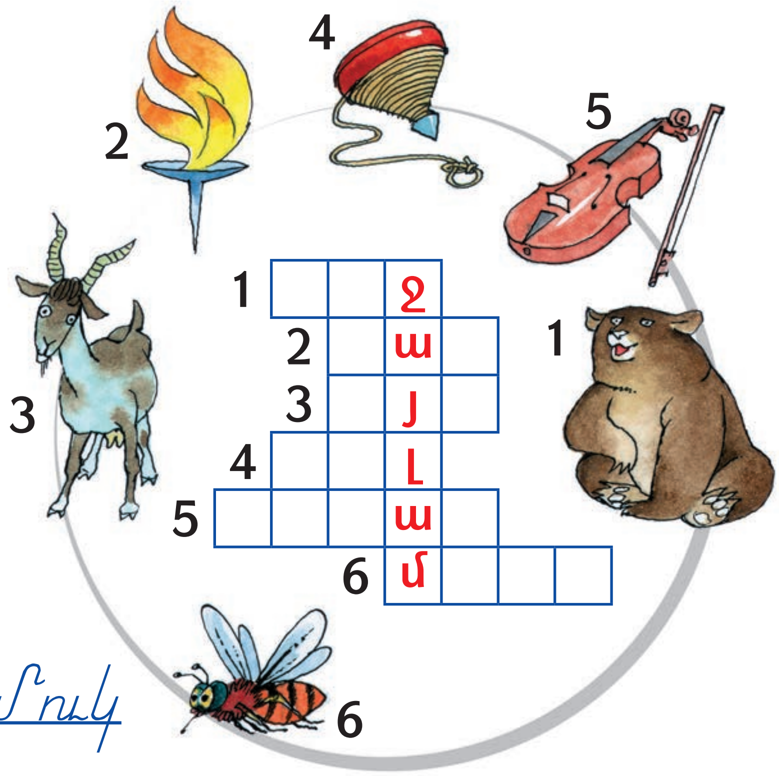

ջ ջ Ջ Ջ Ջերմուկ

Ճճ

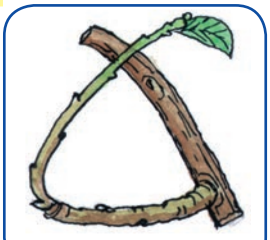

ճ | յ | ու | ղ

մուրճ	ճանճ	ճայ	ճիշտ
կավիճ	ճպուռ	ճագար	կարճ

«ՀԱՄԵՐԳ»

Ճպուռը ճռռում է:
Ճանճը տզզում է:
Ճայը ճչում է:
Ճնճղուկը ծլվլում է:
Ճուտիկը ծվծվում է:
Մկնիկը ճստճստում է:

ՃՈՃ

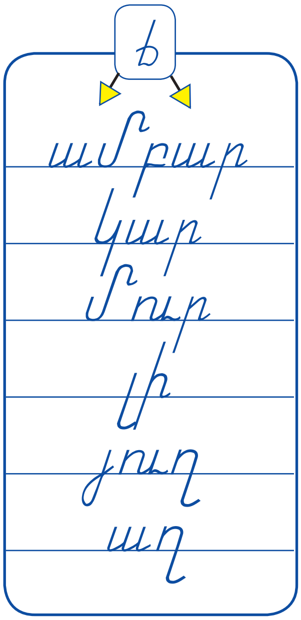

Ճուտը կծեց ծտի ճիտը:

Պարանի երկարն է լավ, խոսքի՝ կարճը:

Ի՞նչն է, ի՞նչը.
Ճաշարանի սկզբում է, դահլիճի՝ վերջում:

ՃՆՃՂՈՒԿԸ

Նոյը կենդանիների բոլոր տեսակներից զույգ-զույգ վերցնում է տապանի մեջ: Ջրհեղեղից հետո Նոյը մեկ-մեկ արձակում է կենդանիների ոտքերի կապերը:

Ճնճղուկը չի համբերում. հենց այդպես՝ ոտքերը կապած, թռչում է տապանից:

Մինչ հիմա ճնճղուկը ոտքերը կապածի նման ցատկոտում է:

ճերմակ = սպիտակ
ճիտ = վիզ

ճանճ
ճպուռ
ճայ
ճագար
ճնճղուկ

ճ Ճ Արփի ոտքերը կարճ են:

6. Այն, ինչով գրում են գրատախտակին:

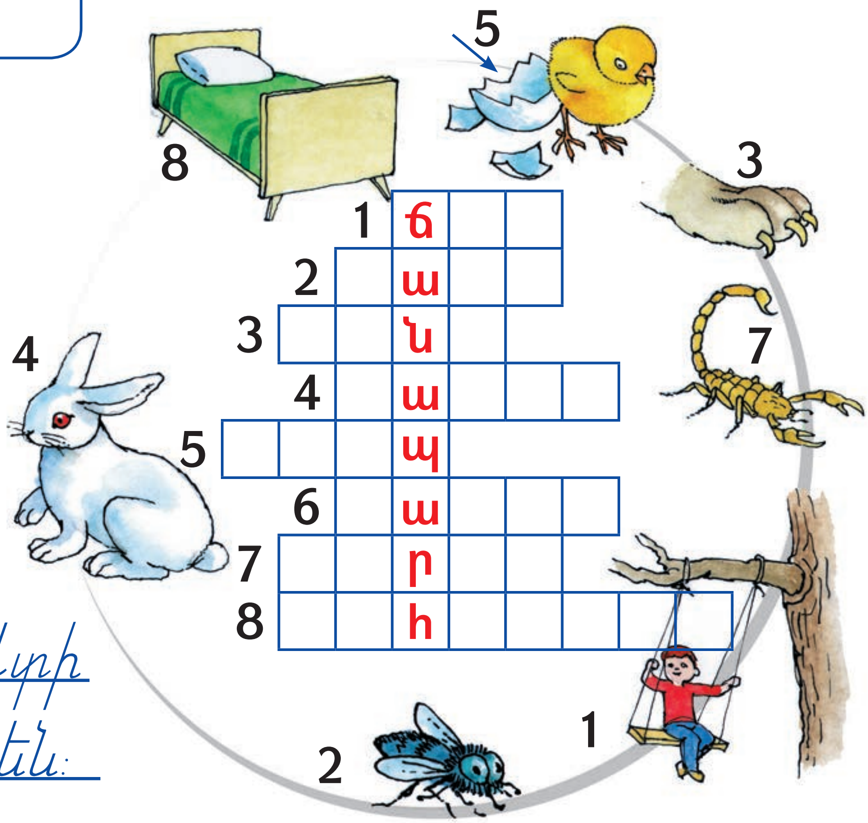

Ֆ ֆ

ֆ ու տ բ ո լ ի ս տ

ֆուտբոլ	տուֆ	կարտոֆիլ	Նունուֆար
ֆուտբոլիստ	տորֆ	ասֆալտ	Րաֆֆի
			Ֆրիկ

ՏՈՒՖԸ

Հայաստանը հարուստ է տեսակ-տեսակ քարերով: Դրանցից մեկն էլ տուֆն է: Տուֆից գեղեցիկ շենքեր են կառուցում:

Մեր պապերը տուֆից վանքեր, խաչքարեր ու կամուրջներ են կառուցել:

Ծառը խշշում է,
Գետը վշշում է,
Ջուրը թշշում է,
Օձը ֆշշում է:

Ֆ ֆ Ֆրիկն ու Րաֆֆին հայ գրողներ են։

և

և = յ + է + վ

և = է + վ

յ + է + վ	է + վ
նաև	տերև
թեև	երևալ
ևս	արև

ԵՎԱՆ ԵՎ ՍԵՎԱՆԸ

Թեև ցուրտ է,
Բայց Եվան
Մեկնելու է
Ջինջ Սևան:

ՈՒՄՆ Է ԱՐԵՎԸ

– Արևը մերն է, մեր տան վերևն է,– ասում են Եվան ու Արևիկը:

– Ո՛չ, արևը մե՛րն է, մե՛ր տան վերևն է,– ասում են Լևոնն ու Սևակը:

– Երեխանե՛ր, արևը բոլորինս է,– ասում է Գևորգ պապիկը:

Բոլորն էլ ուրախանում են:

Եւ և Երևան, Սևակ

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՏԱՌԵՐԸ

Հայերենի այբուբենը ստեղծել է Մեսրոպ Մաշտոցը շատ ու շատ տարիներ առաջ: Այբուբենը տառերն են՝ դասավորված հաստատուն շարքով:

Այբուբենի տառերը հայրենիքի զինվորներ են, ինչպես և դու: Խիզախ եղիր նրանց նման ու նրանց պես ճշմարտախոս:

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ

ՏՊԱԳԻՐ

Աա	Ժժ	Ճճ	Ռռ	և
Բբ	Իի	Մմ	Սս	Օօ
Գգ	Լլ	Յյ	Վվ	Ֆֆ
Դդ	Խխ	Նն	Տտ	
Եե	Ծծ	Շշ	Րր	
Զզ	Կկ	Ոո	Ցց	
Էէ	Հհ	Չչ	ՈՒու	
Ըը	Ձձ	Պպ	Փփ	
Թթ	Ղղ	Ջջ	Քք	

ՁԵՌԱԳԻՐ

Աա	Ժժ	Ճճ	Ռռ	և
Բբ	Իի	Մմ	Սս	Օօ
Գգ	Լլ	Յյ	Վվ	Ֆֆ
Դդ	Խխ	Նն	Տտ	
Եե	Ծծ	Շշ	Րր	
Զզ	Կկ	Ոո	Ցց	
Էէ	Հհ	Չչ	Ուու	
Ըը	Ձձ	Պպ	Փփ	
Թթ	Ղղ	Ջջ	Քք	

ՏԱՌԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Այբ	Ժե	Ճե	Ռա	եվ
Բեն	Ինի	Մեն	Սե	Օ
Գիմ	Լյուն	Հի	Վեվ	Ֆե
Դա	Խե	Նու	Տյուն	
Եչ	Ծա	Շա	Րե	
Զա	Կեն	Վո	Ցո	
Է	Հո	Չա	ՈՒ	
Ըթ	Ձա	Պե	Փյուր	
Թո	Ղատ	Ջե	Քե	

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

Սիրում եմ քեզ,
Հայո՜ց լեզու,
Մայրիկիս պես
Անուշ ես դու:

Քեզնով եմ ես
Հպարտանում,
Կարդում, գրում,
Արտասանում:

ՀՐԱԺԵՇՏ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻՆ

Իմ սիրելի այբբենարան,
Ամենաթանկ իմ գանձարան,
Այսօր տոն է, ուրախ հանդես.
Հրաժեշտ ենք տալիս մենք քեզ:

Արդեն գիտենք կարդալ, գրել,
Ձենքեր ունենք՝ հայոց գրեր.
Ամենամեծ տոնն է այսօր,
Տոների մեջ մեր հին ու նոր:

Բաժանվում ենք, բայց ես գիտեմ,
Որ մենք հաճախ կհանդիպենք,
Չէ՞ որ ամեն գիրք կարդալիս,
Նրա միջից կժպտաս ինձ:

ԱՐԱՆ ՈՒ ՎԵՐՋԱԿԵՏԸ

Երեկո էր: Արան դաս էր սովորում: Մեկ էլ մայրիկը տեսավ, որ Արան գլուխը դրել է սեղանին ու ննջում է:

– Արա՛, ինչո՞ւ դասդ չես սովորում:

– Վերջակետի եմ հասել, մայրի՛կ,– պատասխանեց Արան: – Ուսուցիչն ասել է, որ երբ վերջակետի հասնեք, պիտի դադար տաք, հանգստանաք:

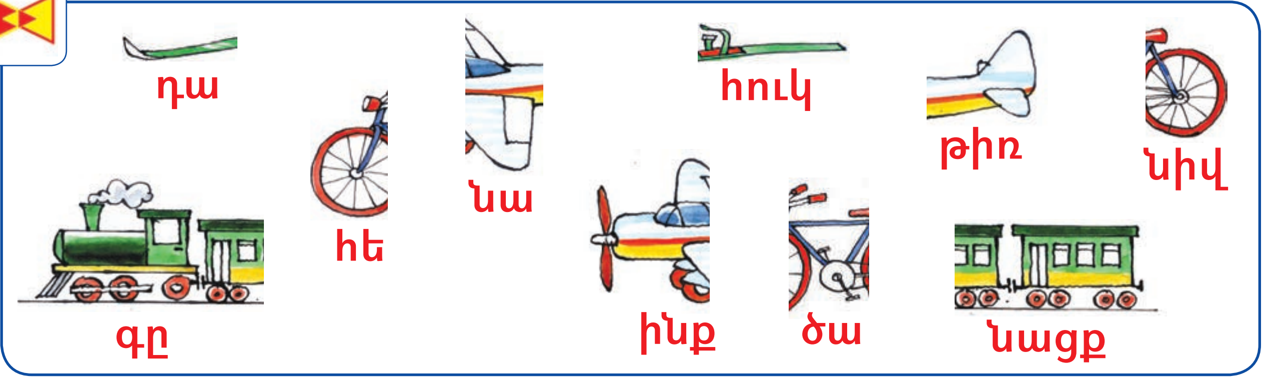

Ո՞Վ ԵՄ ԵՍ

Ինձ կգտնես բույսի մեջ,
Ինձ կգտնես հույսի մեջ,
Մայրիկների համբույրում,
Կայծակների լույսի մեջ:

Ես կամ Հայկի, հայի մեջ,
Ու Հայաստան աշխարհում:
Այսքան եղբայր, քույր ունեմ,
Սուրբ Մեսրոպյան բույր ունեմ:

Գտի՛ր քեզ ծանոթ
հեքիաթների հերոսներին:

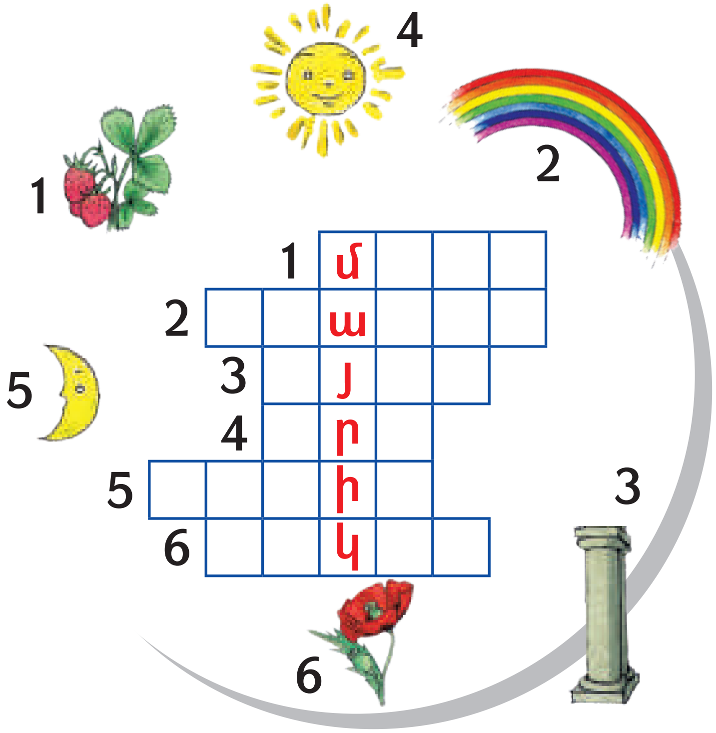

ԾԻՏԸ

Լինում է, չի լինում՝ մի ծիտ:

Մի անգամ էս ծտի ոտը փուշ է մտնում: Դես է թռչում, դեն է թռչում, տեսնում է՝ մի պառավ փայտ է ման գալիս, թոնիր վառի, որ հաց թխի: Ասում է.

– Նանի՛ ջան, նանի՛, ոտիս փուշը հանի՛, թոնիրդ վառի՛, ես էլ գնամ քուջուջ անեմ, գլուխս պահեմ:

Պառավը փուշը հանում է, թոնիրը վառում:

Ծիտը գնում է, հետ գալիս, թե՝ իմ փուշը հետ տուր ինձ:

Պառավն ասում է.

– Փուշը թոնիրն եմ գցել:

Ծիտը կանգնում է, թե.

– Իմ փուշը տո՛ւր, թե չէ՝ դես կթռչեմ, դեն կթռչեմ, լոշիկդ կառնեմ, դուրս կթռչեմ:

Պառավը մի լոշ է տալիս: Ծիտը լոշն առնում է թռչում: Գնում է տեսնում՝ մի հովիվ առանց հացի կաթ է ուտում: Ասում է.

– Հովի՛վ ախպեր, կաթն ինչո՞ւ ես առանց հացի ուտում: Ա՛յ, լոշը, ա՛ռ, կաթի մեջ բրդի՛, կե՛ր: Ես էլ գնամ քուջուջ անեմ, գլուխս պահեմ:

Գնում է, հետ գալիս, թե՝ լոշս տուր:

Հովիվն ասում է.

– Կերա:

– Չէ՛,– ասում է,– իմ լոշը տո՛ւր, թե չէ՝ դես կթռչեմ, դեն կթռչեմ, գառնուկդ կառնեմ, դուրս կթռչեմ:

Հովիվը ճարահատած մի գառ է տալիս:

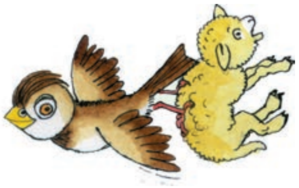

Առնում է, թռչում: Գնում է, տեսնում է՝ մի տեղ հարսանիք են անում, մսացու չունեն, որ մորթեն:

Ասում է.

– Ի՞նչ եք մոլորել: Ա՛յ, իմ գառն առե՛ք, մորթեցե՛ք, քե՛ֆ արեք... Ես էլ գնամ քուջուջ անեմ, գլուխս պահեմ:

Գնում է, հետ գալիս, թե՝ իմ գառը տվեք:

Ասում են.

– Մորթել ենք, կերել, որտեղի՞ց տանք:

Սա կանգնում է, թե՝ չէ՛, իմ գառը տալիս եք՝ տվեք, թե չէ՝ դես կթռչեմ, դեն կթռչեմ, հարսին կառնեմ, դուրս կթռչեմ:

Ու հարսին առնում է, թռչում:

Գնում է, գնում. գնում է տեսնում՝ մի աշուղ մի ճամփով գնում է:

Ասում է.

– Աշո՛ւղ ախպեր, առ էս հարսին, պահի՛ր քեզ մոտ: Ես էլ գնամ քուջուջ անեմ, գլուխս պահեմ:

Գնում է, հետ գալիս, աշուղի առաջը կտրում, թե.

– Իմ հարսն ի՛նձ տուր:

Աշուղն ասում է.

– Հարսը գնաց իրենց տուն:

Սա թե՝ չէ՛, իմ հարսը տուր, թե չէ՝ դես կթռչեմ, դեն կթռչեմ, սազիկդ կառնեմ, դուրս կթռչեմ:

Աշուղը սազը տալիս է: Սազն առնում է, ուսը գցում, թռչում: Մի տեղ նստում է, սկսում է նվագել ու ճտվտալով երգել.

– Ծնգլը, մնգլը…

Փուշիկ տվի, լոշիկ առա,
Լոշիկ տվի, գառնուկ առա,
Գառնուկ տվի, հարսիկ առա,
Հարսիկ տվի, սազիկ առա,
Սազիկ առա, աշուղ դառա,
Ծնգլը, մնգլը,
Ծի՛վ, ծի՛վ...

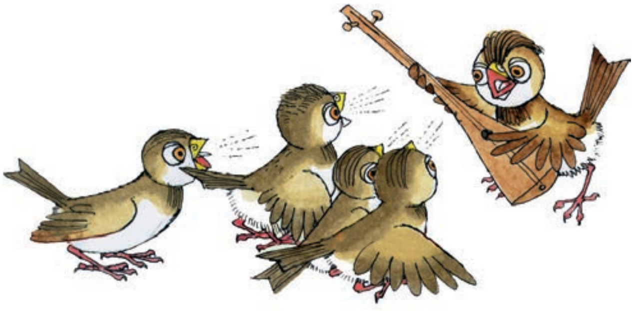

Մեկ էլ հանկարծ սազը վեր ընկավ ջարդվեց, ծիտը թռավ գնա՛ց, հեքիաթն էլ վերջացա՛վ:

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Պատմի՛ր: Բնագրին կից նկարների բովանդակության պատմում: Խոսքի և երևակայության զարգացմանը նպատակաուղղված նկարային և այլ առաջադրանքների կատարում:

Ներկի՛ր: Գունազգացողության և մատների նրբաշարժումները զարգացնող վարժություններ:

Մեծ: Փոքր: Մեծ, փոքր հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

Գծի՛ր: Գրի՛ր: Ձեռքը գրելուն նախապատրաստելու, մատների նրբաշարժումները զարգացնող վարժությունների կատարում:

Ո՞րն է «ավելորդ»: Պետք է առանձնացնել մեկ բառ (նկար), որը դուրս է ընդհանուր օրինաչափությամբ օժտված բառերից (նկարներից):

Վերև: Ներքև: Վերև, ներքև հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

Ասա՛ մեկ բառով: Պետք է առարկաների որևէ խմբի համար գտնել ընդհանրացնող անուն:

Աջ: Ձախ: Աջ, ձախ հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

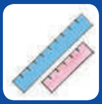

Կարճ: Երկար: Կարճ, երկար հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

Հաստ: Բարակ: Հաստ, բարակ հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

Գտի՛ր տարբերությունները: Համեմատելով, պետք է գտնել նկարներում թաքնված տարբերությունները:

Հեռու: Մոտիկ: Հեռու, մոտիկ հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

Ծանր: Թեթև: Ծանր, թեթև հասկացությունների մասին գիտելիքների ամրապնդման վարժություններ:

Բառազույգեր: «Բառընկերներ»: Պետք է գտնել, թե որ բառերը (առարկաների նկարները) կարող են լինել «զույգեր», «ընկերներ», ունենալ ներիմաստային առնչություններ:

Առանձնացրու խմբերի: Տվյալ բառերը, պատկերները որևէ օրինաչափությամբ պետք է բաժանել խմբերի:

Շարունակիր: Պետք է հայտնաբերել օրինաչափությունը և շարունակել ըստ դրա:

Ի՞նչն է ընդհանուր (հնչյունը, առաջին կամ որևէ այլ տառը, վանկերի քանակը և այլն):

Փոխակերպում: Յուրաքանչյուր քայլին պետք է փոխել մեկ տառ և ստանալ նոր բառ:

Դարձգիր: Որ կողմից կարդաս՝ նույնն է:

Խառնագիր: Բառի տառերը խառնվել են. պետք է վերականգնել բառը:

Շուտասելուկ:

Վանկախաղ: Համապատասխան վանկերով պետք է կազմել բառեր:

Աջուձախ: Պետք է տառը դնել բառի սկզբում կամ վերջում այնպես, որ ստացվի բառ:

Առած, ասացվածք:

Հանելուկ:

Աղյուսակի տողերում և սյուներում պետք է կարդալ 10 բառ:

Կատակ:

ՈՐՈՇ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

(Տրվում են էջը, խնդրի տեսակը և պատասխանը, որը ոչ միշտ է միակը:)

12 3-րդ բեռնատարը (մնացածները աջ են «նայում»):

13 Բուն (մնացած թռչունները ձախ են նայում): Լոլիկը՝ միակ բանջարեղենը (մնացածները միրգ են):

14 Տանձ–տանձենի, տղա–աղջիկ, հեծանիվ–ճեպանիվ: Նավ–նավակ, գնացք–ավտոմեքենա, ուղղաթիռ–ինքնաթիռ, հեռուստացույց–համակարգիչ:

15 Շտապօգնության ավտոմեքենա–բժիշկ, ինքնաթիռ–օդաչու, տիեզերանավ–տիեզերագնաց, ներկապնակ–նկարիչ: Սեղան–աթոռ, մուրճ–մեխ, ափսե–գդալ, մոմ–լամպ: Գիրք–տետր, դանակ–պատառաքաղ, արև–լուսին, աքաղաղ–հավ:

17 4-րդ խնձորը երեք տերև ունի (մնացածը՝ երկուական տերև): Ավտոմեքենան (մնացածը «օդային» են): Մկրատը (մնացածը նվագարաններ են):

18 Հյունի գործիքներ՝ ունելի, մուրճ, սղոց, ռանդա, ուրագ, կացին և փոխադրամիջոցներ՝ ավտոմեքենա, հեծանիվ, սահնակ, չմուշկ, դահուկ, անվաչմուշկ: Արև, լուսին, ամպ, ինքնաթիռ: Ավտոմեքենա, ծառ, սար, գետ:

19 Աչքեր–ակնոց, մուշտակ–մրսող երեխա, ատամի խոզանակ–ատամներ, մազեր–սանր: Հեծանիվը (միակ փոխադրանին, որ մարդկային ուժով է տեղաշարժվում) կամ նավը (միակ «ջրայինը»): Հեծանիվը (միակը, որ ձմեռային չէ):

20 Եռանկյունաձև մանրակը: Կանաչ շրջան, կարմիր եռանկյուն, կապույտ քառակուսի, կանաչ շրջան և այլն: 4-րդ կոճակը (մնացածը չորսանցքանի են): Կարմիր շրջան, կանաչ շրջան, դեղին շրջան, կարմիր շրջան, դեղին շրջան:

21 Տանձ, խնձոր, ծիրան, բալ և այլն: Ձի, կով, ոչխար, շուն, խոզ և այլն: Ափսե, դանակ, պատառաքաղ, բաժակ և այլն: Օրինակ՝ Ա, Ա, Ա: Ս, Ս, Ս: Ր, Ր, Ր: Կամ՝ կարմիր Ա, Ս, Ր, կանաչ Ա, Ս, Ր, կապույտ Ա, Ս, Ր:

22 Ջայլամը (միակ թռչունը, որ չի թռչում): Կաթսան (մյուսները կահույք են): Սկյուռը (մյուսները ջրային կենդանիներ են):

32 Ձ հնչյունն է: Գ հնչյունն է: Ծ հնչյունն է: ՈՒ հնչյունն է:

33 Ա հնչյունն է: Է հնչյունն է: Ի հնչյունն է: Օ հնչյունն է:

46 Արծիվը (միակ թռչունը):

52 Ձուկը (միակ ջրային կենդանին):

55 Սար, արկ (կար), արա, ասա: Լորը (միակ թռչունը):

58 Սիսակ (միակ անձնանունը):

61 Կին (շնչավոր առարկա ցույց տվող միակ բառը): Նանիկ: Սիրան: Անի: Կարկին:

64 Արուս (չի սկսվում Ս-ով): Սիրան: Սուսան: Արուս: Բառանիվ. Սուսան, Սիսակ:

67 Կատակ (միակ հասարակ անունը):

70 Կուտ (մնացած բառերն սկսվում են մ-ով): Կուտ

72 Պատ:

73 Տապան (մնացած բառերն սկսվում են պ-ով): Պատ, պարկ, պապ: Պ (միակ բաղաձայնը):

79 Լամպ (միակ միավանկ բառը): Կար:

82 Կայարան, մայրիկ, սայլակ:

85 1. Նապաստակ, 2. ուլիկ, 3. կրիա, 4. մուկ, 5. լուսան, 6. կատու, 7. կարապ, 8. կապիկ, 9. սարյակ, 10. տատրակ, 11. արտույտ (սիրուն Արարատ):

88 Էակ (մնացած բառերն սկսվում են ե-ով): Երես, նետ, սեպ, տեր: 10 Կրկես, երկիր, մայր, կատու, լուսան, երակ, կիրակի, կրակ, սիրտ, արմունկ:

90 Լար:

91 Նետ (չունի վ կամ ա տառ): Վրան, սավան, վերելակ: Ոհղտ: Վար, կավ:

94 Օրի (միակ անձնանունը):

97 Որս (ո-ն առաջին տառն է): Վտակ, Կարո, երակ:

100 Աշուն (անուշ), նուշ (շուն), շոր, մոշ: Մանուշակ, կոշիկ, լավաշ, վիշապ: Անուն: Լավաշ (մյուսները հագուստ են):

102 Հատ:

103 Թռնիր: Հոն: Հայկուհի (միակ իգական անձնանունը): Ո տառը:

106 Մազ, նազ, սազ, վազ: Հազ, պարզ, մազ, նազ: Զարուհի (միակ իգական անձնանունը): Պատառաքաղ (միակ խոհանոցային իրը):

108 Գետ, առու:

109 Կռունկ (միակ շնչավորը): Մոռ, կեռաս, ուռենի, սիսեռ: Կռռալ, մռմռալ, կռկռալ, հռհռալ:

111 Ցուցակ, ցիրուցան, ցանել, ցորեն, ցերեկ:

113 Կում: Ժամացույցի սլաքներ: Կուժ (չի սկսվում ժ-ով):

115 Գայլ, գորտ, գարի: Ճոճ, դուռ:

117 Կար:

118 Ջրհոր (հոր, փոս):

119 Անուն: Սուլիչ (միակ ոչ շնչավոր առարկա ցույց տվող բառը):

121 Օղակ (կլոր առարկա ցույց տվող միակ բառը): Աղյուսակ (մնացած բառերը երկվանկ են):

123 Պար: Խորեն (միակ անձնանունը):

125 Գիրք: Դդմիկ (մնացած բառերը ծաղիկների անուններ են):

127 Թակարդ, թռնիր, թիթեռ, թութակ:

129 Բուրդ (մնացած բառերը բույսերի անուններ են): 10 Բալենի, արեգակ, օղ, բարդի, կիրակի, բամբակ, արմատ, օր, օրոր, նախիր, կապ: Թակարդ:

131 Փող: Մատնոց:

133 Աստղ: Արծիվ (շնչավոր առարկա ցույց տվող և ծ-ով չսկսվող միակ բառը):

134 Ձնծաղիկ:

137 Կրակ:

138 Ճ տառը:

139 Ճագար (միակ կենդանին, որ չի թռչում):

145 Գնացք, դահուկ, հեծանիվ, ինքնաթիռ:

146 Ո՞վ եմ ես: Յ տառը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I ՆԱԽԱԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ
Բարի գալուստ «Այբբենարանի» կախարդական աշխարհ 3
Աշխարհի գույները 4
Առարկաների հատկություններ
Մեծ, փոքր 5
Երկար, կարճ 6
Ծանր, թեթև 7
Հաստ, բարակ 8
Առարկաների տարածական առնչություններ
Աջ, ձախ 9
Վերև, ներքև 10
Հեռու, մոտիկ: Առաջ, հետ 11
Մեր փոքրիկ բարեկամները
Կենդանական աշխարհ 12
Թռչնաշխարհ 13
Եկե՛ք մտածենք միասին
Բառազույգեր 14
Բավիղներ 16
Ո՞րն է «ավելորդը» 17
Առանձնացրո՛ւ խմբերի 18
Շարունակի՛ր 20
Գտի՛ր տարբերությունները: Ո՞րն է «ավելորդը» 21
Ո՞րն է սխալը: Ինչպե՞ս կլինի ճիշտը 23
Գծի՛ր: Լրացրո՛ւ վանդակները 24
Պատմություն, նախադասություն, բառ, գծապատկերներ
Պատմություն, նախադասություն, բառ 26
Նախադասության, բառի գծապատկեր 28
Վանկ, վանկային կորեր 29
Միավանկ, բազմավանկ բառեր 30
Ընդհանուր հնչյունի գտնում 32
Իրարից մեկ հնչյունով տարբերվող միավանկ բառերի հնչյունային վերլուծություն:
Հնչյունային (տառային) գծապատկեր 34
Բառի հնչյունային վերլուծություն: Ձայնավոր հնչյուններ, դրանց նշումը գծապատկերում 36
Նկարաշար ըստ Հովհաննես Թումանյանի «Ծիտը» հեքիաթի 40
Նկարաշար՝ «Դպրոցական օր» 42

II ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ
Ա հնչյուն-տառի ուսուցում 44
Մ հնչյուն-տառի ուսուցում 47
Ր հնչյուն-տառի ուսուցում 50
Կ հնչյուն-տառի ուսուցում 53
Ի հնչյուն-տառի ուսուցում 56
Ն հնչյուն-տառի ուսուցում 59
ՈՒ հնչյուն-տառի ուսուցում 62

Տ հնչյուն-տառի ուսուցում 65
Մ հնչյուն-տառի ուսուցում 68
Պ հնչյուն-տառի ուսուցում 71
Ը հնչյուն-տառի ուսուցում 74
Լ հնչյուն-տառի ուսուցում: Տեքստը ըստ Վիկտոր Վարդանյանի 77
Յ հնչյուն-տառի ուսուցում 80
Է հնչյուն-տառի ուսուցում 83
Ե հնչյուն-տառի ուսուցում 86
Վ հնչյուն-տառի ուսուցում 89
Օ հնչյուն-տառի ուսուցում 92
Ո հնչյուն-տառի ուսուցում 95
Շ հնչյուն-տառի ուսուցում 98
Հ հնչյուն-տառի ուսուցում 101
Ջ հնչյուն-տառի ուսուցում 104
Ռ հնչյուն-տառի ուսուցում 107
Ց հնչյուն-տառի ուսուցում 110
Ժ հնչյուն-տառի ուսուցում: Տեքստը ըստ Ա. Տեր-Գրիգորյանի «Արևիկ» այբբենարանի... 112
Գ հնչյուն-տառի ուսուցում 114
Ք հնչյուն-տառի ուսուցում 116
Չ հնչյուն-տառի ուսուցում: Տեքստը ըստ Ա. Տեր-Գրիգորյանի «Այբբենարանի» 118
Ղ հնչյուն-տառի ուսուցում 120
Խ հնչյուն-տառի ուսուցում 122
Դ հնչյուն-տառի ուսուցում 124
Թ հնչյուն-տառի ուսուցում 126
Բ հնչյուն-տառի ուսուցում 128
Փ հնչյուն-տառի ուսուցում 130
Ծ հնչյուն-տառի ուսուցում: Տեքստը ըստ Արմեն Վարդանյանի «Այբբենարանի»........ 132
Ձ հնչյուն-տառի ուսուցում 134
Գայլն ու ձին: Տեքստը ըստ «Հրեղեն ձին» գրքի 135
Ջ հնչյուն-տառի ուսուցում 136
Ճ հնչյուն-տառի ուսուցում 138
Ճնճղուկը: Ժողովրդական ավանդապատում 139
Ֆ հնչյուն-տառի ուսուցում 140
և տառանշանի ուսուցում: ՈՒմն է արևը: Տեքստը ըստ Արմեն Վարդանյանի «Այբբենարանի» 141

III ՀԵՏԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

Հայերենի տառերը 142
Հայերենի այբուբենը 143
Հայոց լեզու: Ռուբեն Ղարիբյան 144
Հրաժեշտ այբբենարանին 144
Արան ու վերջակետը: Ըստ «Լուսաբեր» այբբենարանի 145
Ո՞վ եմ ես 146
Ծիտը: Հովհաննես Թումանյան 147
Պայմանական նշաններ 150
Որոշ առաջադրանքների պատասխաններ........ 152

ՎԱՉԱԳԱՆ ԱԴԻԲԵԿԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Խմբագիրներ՝ ԱՐՏԱՇԵՍ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ
ՀՐԱՆՏ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
ԿԱՐԻՆԵ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

Նկարիչ՝ ԽՈՐԵՆ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

«ՄԱՆՄԱՐ» հրատարակչություն
0002, Երևան, Ղ. Փարպեցու, 9, հեռ. 53-79-82, 53-79-83
E-mail: manmar@manmar.am